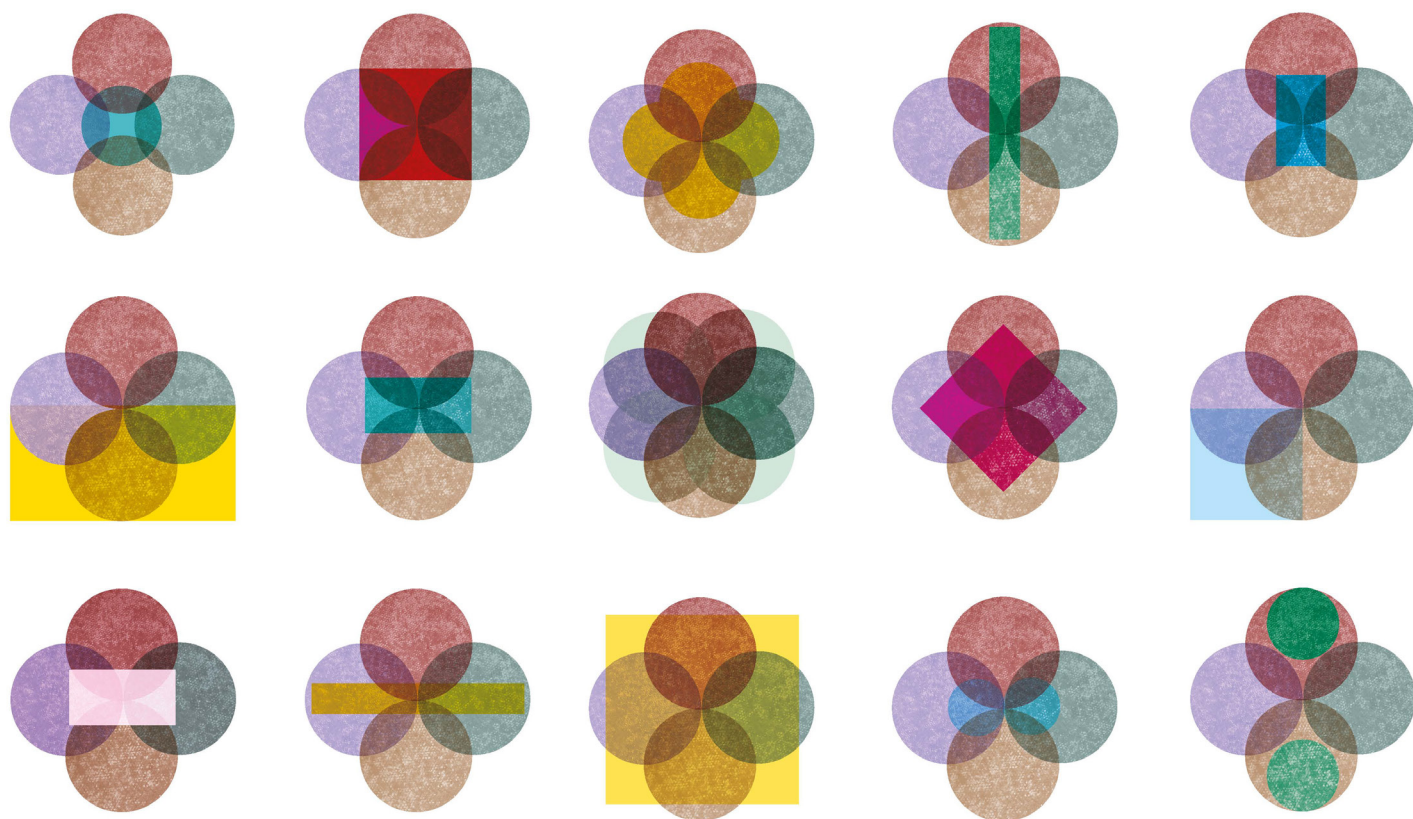

Masterplan gebouwencluster Citadelpark Gent

Eindnota

TM 51N4E + NU Architectuurstudio,
Ingenium NV, Bollinger + Grohmann, Kahle, ELD,
Plant & Houtgoed, FESG, Altstadt

Inhoud

1 Syntheseboek

- 1.1 Kader van het masterplan
- 1.2 Ambitiekader en synthesevisie

2 Procesboek

- 2.1 Het park
- 2.2 Floraliënhall
- 2.3 Ondergronds niveau
- 2.4 ICC Gent
- 2.5 S.M.A.K. & Casinokop
- 2.6 Kuipke+
- 2.7 Huis van de Cinema
- 2.8 Integratie van een groendienst-hub
- 2.9 FLOR en het FLORUM

3 Fasering

4 Bijlagen

- 4.1 Historische studie Floraliënhall
- 4.2 Erfgoedvisie Floraliënhall
- 4.3 Iconografie
- 4.4 Foto survey

1. SYNTHESEBOEK

1.1. Kader van het masterplan

Masterplan voor de gebouwencluster in het Citadelpark

Al geruime tijd heeft de stad Gent de ambitie om het Citadelpark, dat het grootste park van de binnenstad is, onder handen te nemen. In 2013 werd een ontwerpgrammatica opgesteld, die de ruimtelijke principes beschrijft voor een gefaseerde opwaardering van de parkruimte en de gebouwencluster middenin het park.

Daarnaast werd voor de gebouwen in de cluster reeds voorbereidend ruimtelijk onderzoek gevoerd door verschillende studieteams, ter bepaling van de mogelijkheden van de bestaande gebouwen en een (geactualiseerde) ruimtevraag van de programma's S.M.A.K., Kuipke, ICC.

Een eerste concreet bouwproject is de reconversie van het ICC, dat parallel aan de opmaak van dit masterplan uitgewerkt wordt.

Het masterplan moet toelaten gerichte keuzes en afspraken te maken. Keuzes die als kader dienen voor het ontwikkelen van deelprojecten, volgens een gefaseerde ontwikkeling. Daarbij wordt voldoende ruimte en marge gevrijwaard om in de toekomst te kunnen inspelen op evoluties en vernieuwde inzichten. Het masterplan is in de eerste plaats een proces richting een gedeeld begrip.

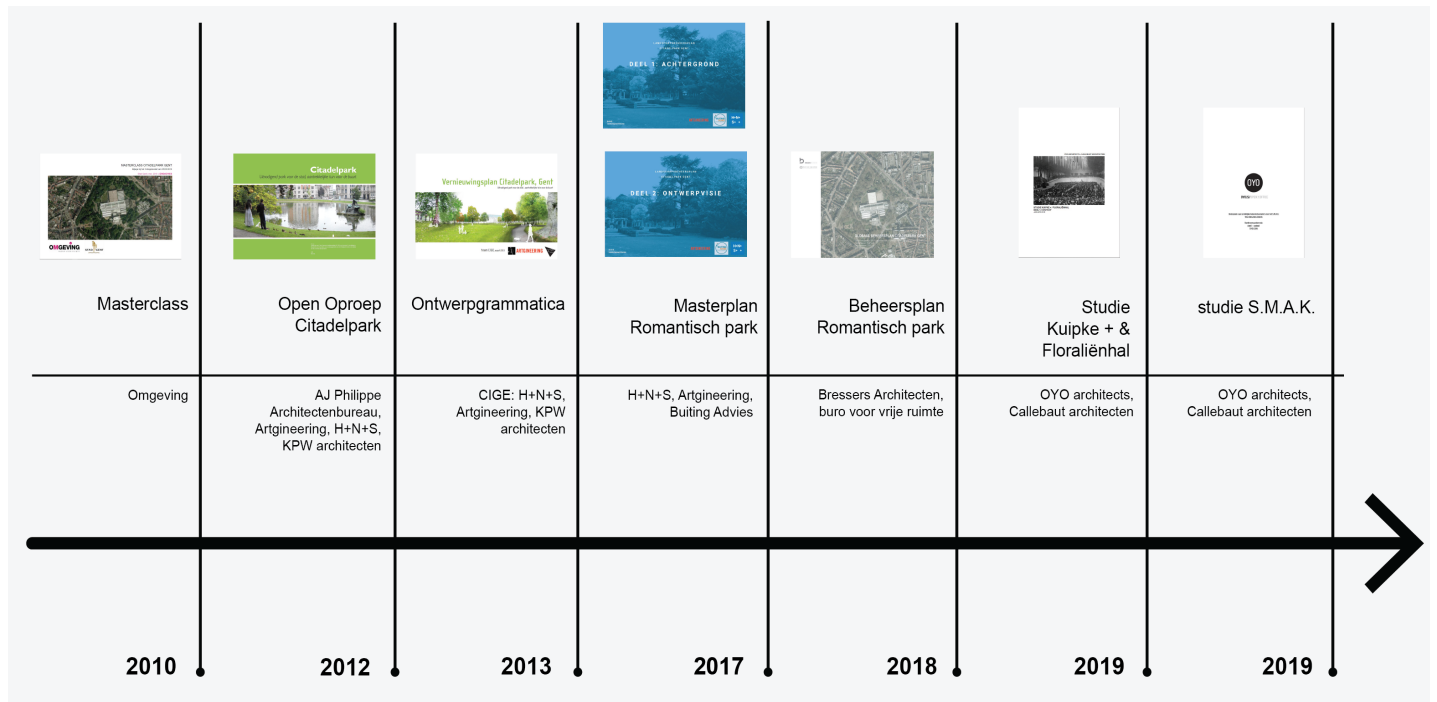
Aan de basis van het masterplan ligt daarom een ambitiekader, dat principes voor de volledige gebouwencluster en het park vooropstelt. De ambities bouwen verder op principes uit voorgaande studies en beleidsbeslissingen en vertalen ze naar ruimtelijke strategieën voor de geactualiseerde condities en recente opportuniteiten. Vanuit een proces van voortschrijdend inzicht werd het ambitiekader gedurende de volledige looptijd van de studie opgebouwd en gevoed, via gesprekken en ontwerpend onderzoek.

Het ambitiekader en de resulterende synthesevisie worden samengevat in deel 1 van deze bundel.

Deel 2 van dit masterplan - het procesboek - omvat de deelstudies voor de verschillende onderdelen van de gebouwencluster. Het is een weerslag van het proces dat tot het gedeelde begrip geleid heeft, waarbij de complexiteit van de cluster bespreekbaar werd gemaakt via een reeks stapstenen, met principiële keuzes die telkens politiek bekrachtigd zijn alvorens naar de volgende stap werd overgegaan.

Eerdere studies rond het Citadelpark en de gebouwencluster

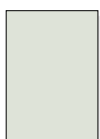
Het masterplan voor de gebouwencluster start niet van een leeg blad. Het voorbije decennium zijn heel wat inspanningen geleverd om de toekomst van het Citadelpark vorm te geven. Via de verschillende stapstenen focust dit masterplan specifiek op de gebouwencluster in het hart van het park. Visies, ambities en ruimtelijke krachtlijnen uit vorige studies vormen een vertrekpunt, en worden in het licht van recente evoluties verdiept, bekrachtigd of bijgesteld.

Leeswijzer

De witte pagina's in deze bundel representeren het onderzoek dat via stapstenen met verschillende actoren afgetoetst is en door het stadsbestuur bekrachtigd werd.

De groene pagina's zijn inspiratiepagina's, het resultaat van de ronde tafelgesprekken, werksessies en wandelingen die met diverse actoren van de site gehouden werden, waarin onder andere vanuit binnen- en buitenlandse voorbeelden nagedacht werd over de mogelijkheden van de site.

Stel je voor, het Citadelpark als een plek om een dag door te brengen, om een museumbezoek te koppelen aan een picknick en frisse lucht. De wandeling door het park voert je langs vijvers en romantische tuinen en trekt je binnen in de Floraliënhal, een prachtig gerestaureerde ruimte, waar de zon gefilterd binnenvalt en je beschut bent van regen en wind. In een deel van de ruimte, achter bloemrijke planten, is een internationale beurs aan de gang, in een andere hoek staan terrasstoeltjes onder enkele bomen en spelen kinderen op een tribune. Door een grote deur zie je jongeren sporten in 't Kuipke, terwijl een opening in de vloer je een zicht geeft op de bedrijvigheid beneden, waar nieuwe werken voor een tentoonstelling van S.M.A.K. geleverd worden. Door de hal lopen buurtbewoners op hun dagelijkse wandeling, studenten op weg van het station naar de stad, buitenlandse bezoekers van het congres in ICC en kunstliefhebbers. Snel neem je nog verse groenten mee van de boerenmarkt en koop je een ticket voor een film vanavond, helemaal in het thema van de tentoonstelling die je net zag.

Vijf ambities als leidraad voor een ruimtelijke strategie

Verder bouwend op voorgaand onderzoek en gevoed door het ontwerpend onderzoek rond de stapstenen, worden vijf globale ambities voor de gebouwencluster in het Citadelpark vooropgesteld.

Aan de hand van deze ambities worden in dit hoofdstuk de krachtlijnen voor de gebouwencluster samengevat. Principes die op lange termijn overeind blijven, en eventuele verschuivingen in deelprojecten kunnen opvangen.

Deze vijf ambities bevatten onderliggend telkens een spanning, die vandaag reeds bestaat en ook in de loop van het proces meermaals aan de oppervlakte kwam. Deze spanning dient bij de verdere ontwikkeling van het park niet weggewerkt te worden, maar net op een dynamische manier in balans gebracht te worden om een boeiende gevarieerde omgeving te creëren.

1. Een stadspark waar gebouwen te gast zijn

Meer park vs. een stedelijke beleving

2. Verankeren van het park in het stadsweefsel

Het park als een rustig eiland vs. een knooppunt in het stedelijk weefsel

3. De Floraliënhal als groene stedelijke ruimte

Dagdagelijkse toe-eigening vs. een geprogrammeerd gebruik

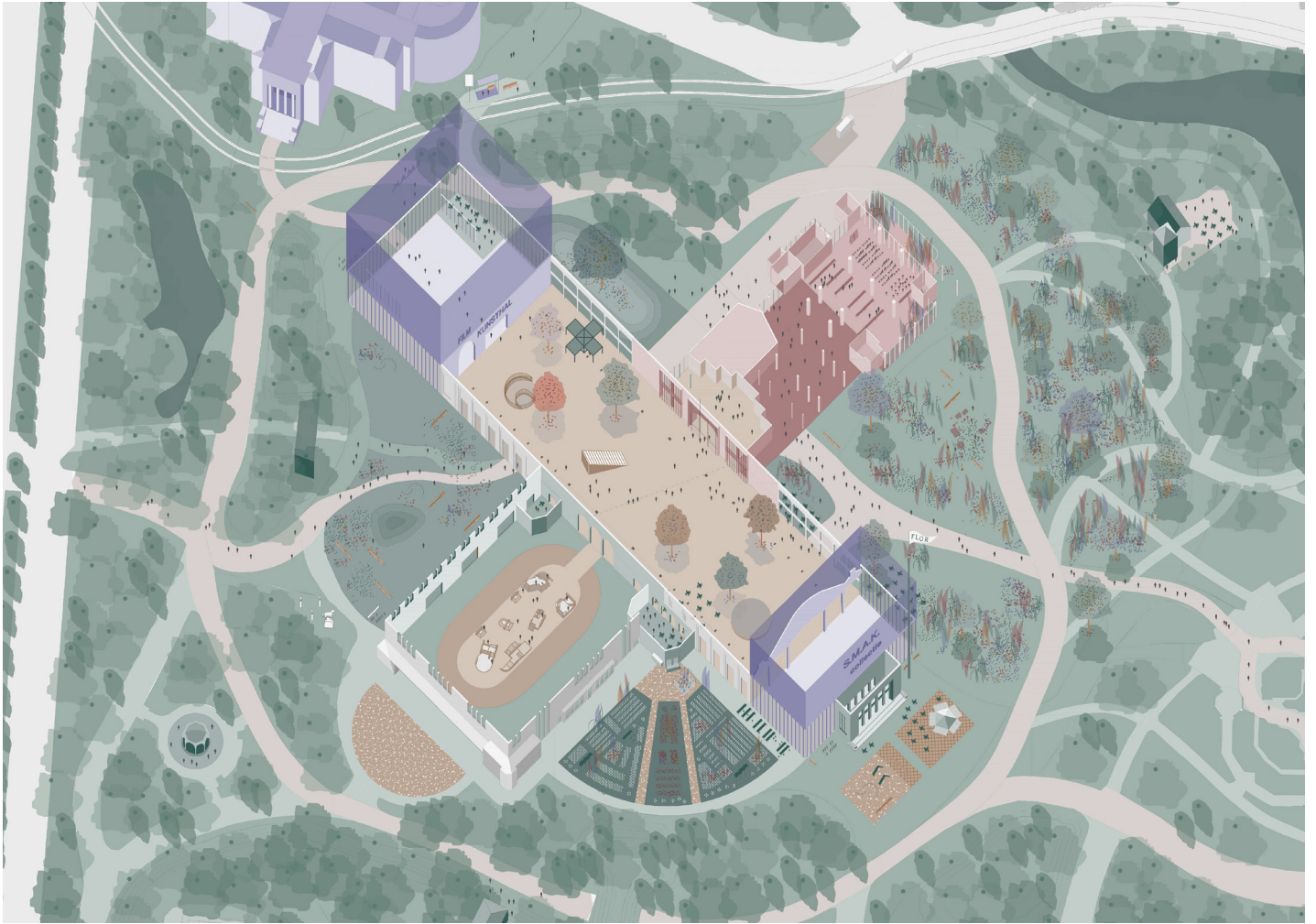
4. Toekomstgerichte synergieën

Samenwerking en synergieën vs. de autonomie van de actoren

5. Een park voor de stad, een tuin voor de buurt

Aantrekking van stedelijke activiteit vs. ademruimte voor de buurt

Een stadspark waar gebouwen te gast zijn

De gebouwencluster wordt uitgepuurd tot een kruisvormige figuur, met in de kern de Floraliënhal als publieke ruimte, een extensie van het park. Op beide koppen bevindt zich een museumgebouw: de vaste collectie van S.M.A.K. in een compact volume aan de casinokop, de tijdelijke tentoonstellingen als scharniergebouw tussen MSK en de cluster. Voor een bezoeker worden het park en de Floraliënhal integraal deel van de museumervaring, waar je zo van het park de tentoonstelling binnenloopt. De reconversie van het ICC leidt tot een multi-georiënteerd gebouw dat een sterke relatie aangaat met het park en het erfgoed van de Floraliënhal. Groen wordt tot binnen gebracht en wordt zo deel van de beleving. Het Kuipke aan de overzijde opent zich naar het park en wordt binnen het bestaande volume opgeladen met een lokaal programma om zo op dagelijkse basis een betekenisvolle relatie met het park en de stad te maken.

Een stadspark waar gebouwen te gast zijn

Ontwikkeling van hedendaagse tussentuinen

De gebouwencluster wordt uitgepuurd tot zijn oorspronkelijke kruisvormige figuur, met vier gebouwen rondom de Floraliënhall. De vrijgekomen oksels geven ruimte aan vier tussentuinen met elk hun eigen rol en karakter. Het romantische park krijgt zo een enorme uitbreiding aan groene parkruimte, wat een opportuniteit biedt om programmatisch en landschappelijk een hedendaagse aanvulling op het romantische park te bedenken, een nieuwe bestemming in het stadspark.

Compacte gebouwen als paviljoenen in het park

De gebouwen rond de Floraliënhall worden compacte gebouwen, waarvan de grens ligt rondom de kern van hun werking of programma. Voor al wat uitzonderlijk of eerder in de marge van dat programma gebeurt wordt een intelligente inzet van de volledige cluster onderzocht. De Floraliënhall en de gebouwcluster als marge voor temporele groei en krimp.

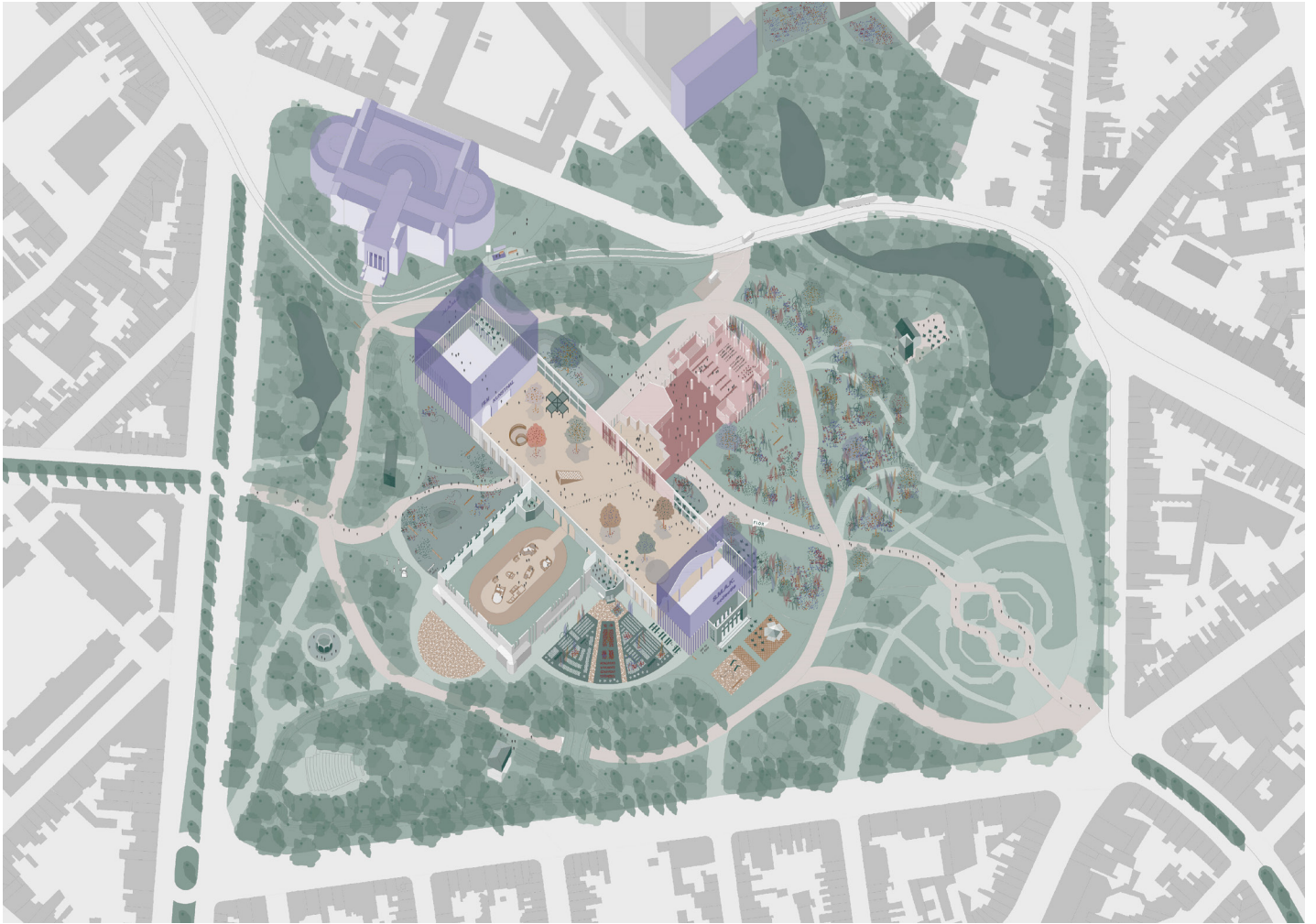
Actieve contactvlakken

De gebouwencluster kent geen voorkant noch achterkant. De gebouwen worden ontworpen als parkgebouwen met vier actieve gevels, die poreuze contactvlakken vormen tussen het programma binnenin en de parkruimte. De positionering in een park moet tot een unieke architectuur leiden die een actieve dialoog aangaat met het park.

Integratie van architectuur en vegetatie

Het groene karakter wordt niet enkel in het park geconcentreerd, maar verspreid zich over de Floraliënhall en de hele cluster, als vaste of verplaatsbare beplanting. Groen wordt zo deel van de interieurs en de dagelijkse beleving van de gebouwencluster.

Verankeren van het park in het stadsweefsel

Het Citadelpark bewaakt de balans tussen een eiland van rust en natuurbeleving, en een stedelijke centraliteit met een boeiende mix aan programma's en bezoekers. De figuur van het park wordt maximaal vergroend en onthard, met bijzondere aandacht voor het sluiten van de parkrand. Het park is tegelijkertijd een aantrekkingspool op schaal van de stad. De activiteiten in de gebouwencluster zoeken relaties met omliggende stedelijke dynamieken, zoals de cultuurkilometer, de studentenwijk, de nieuwe ontwikkeling in de Leopoldskazerne en de stationsbuurt. Een diagonale route doorheen het park verbindt het station met het stadscentrum, met de Floraliënhof als adres op deze route, vanwaaruit de verschillende activiteiten in de gebouwencluster toegankelijk zijn. Het Citadelpark wordt zo een belangrijke schakel binnen de Gentse stadsruimte, een plek met een geheel eigen karakter, ingebed in de levendige dynamiek van de stad.

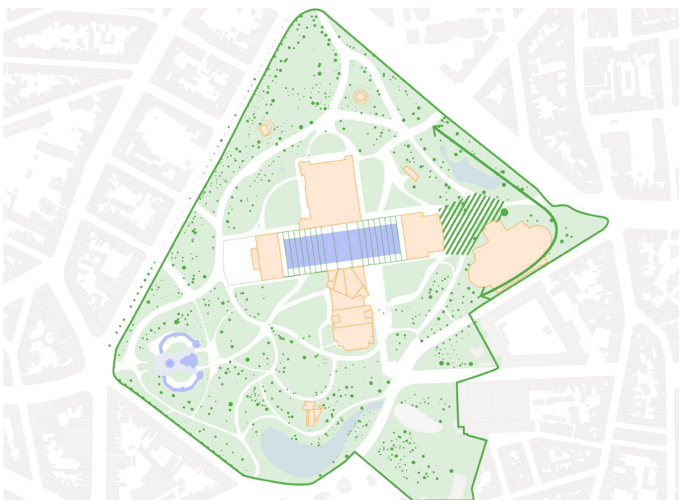
Verankeren van het park in het stadsweefsel

Diagonale route als toegang tot de gebouwcluster

Een diagonale route verankert het Citadelpark als schakel op de noord-zuidas tussen het Sint-pietersstation, het kunstenkwartier en de binnenstad. Het stedelijk zwaartepunt langsheen de route in het park komt ter hoogte van de Floraliënhof, die zo deel wordt van het stedelijk weefsel en de dagelijkse trajecten van bewoners en bezoekers. Het park wordt naast een plek voor de buurt, ook een centraliteit voor alle Gentenaars; een referentiepunt op de 'mental map' van de stadsbewoners. De relaties met omliggende stedelijke actoren zoals de plantentuin en het GUM, de Leopoldskazerne en het Provinciehuis, en de Bijloke maken het park integraal deel van de Gentse stadsruimte.

De diagonale route is een aanvulling op de circuitwalk, die als cirkelvormig parcours de verschillende delen van het park met elkaar verbindt.

De parkfiguur sluiten

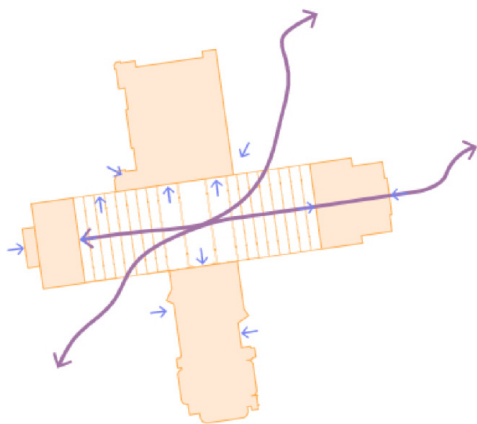
De parkrand wordt ingezet om de figuur van het Citadelpark in het stedelijk weefsel te versterken. Aan de Heuvelpoort, waar het park vandaag overloopt in een parking en weginfrastructuur, wordt de parkfiguur gesloten door ook hier te ontharden. Zo krijgt het romantische park een sterke figuur met zijn eigen sfeer en karakter. De stedelijkheid wordt binnengesloten in het hart van de gebouwcluster, de Floraliënhof, wat de rest van het park ademruimte geeft om meer park te zijn.

De Floraliënhal als groene stedelijke ruimte

De invulling van de Floraliënhal combineert uitzonderlijke evenementen in het adembenemende decor van de hal met dagdagelijkse kleinschalige activiteit: een verlenging van het park, om te flaneren, te ontmoeten, een hoekje om te spelen. De Floraliënhal is een gedeelde overdekte publieke ruimte. Een dak in het park, waar je de buitenruimte kan voelen en zien, maar beschut bent van wind en regen. Zowel het gebruik als de beleving variëren in de tijd. De hal is doorwaadbaar en heeft façades die als poreuze membranen sterk contact maken met het park rondom. De transparantie van de hal doorbreekt de massiviteit van de gebouwencluster en trekt de groenbeleving door tot het hart van het park. Vanuit de Floraliënhal zijn verschillende programma's toegankelijk. De mediërende rand tussen de hal en de gebouwen zorgt voor een dynamische interactie tussen geplande activiteiten en spontane ontmoetingen.

De Floraliënhal als groene stedelijke ruimte

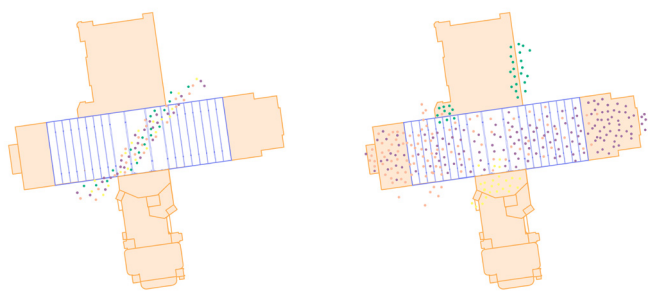
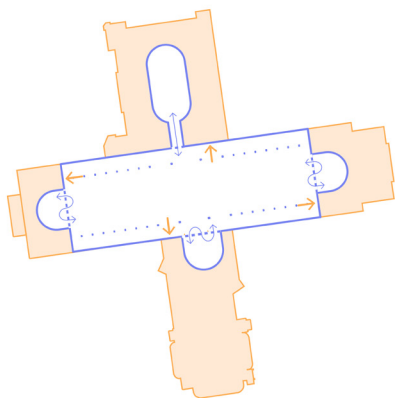

Een diversiteit aan adressen

De Floraliënhal wordt een stedelijke plek met diverse adressen. Plekken met verschillende schalen, types activiteiten, en doelpubliek. De gebouwen hebben minstens een toegang vanuit de hal, eventueel aangevuld met toegangen en andere contactvlakken naar het park. Net als op een stedelijk plein wordt geen uniformiteit nagestreefd: elk adres kan zijn eigenheid uitdrukken, in harmonie met het geheel.

Mediërende ruimtes tussen hal en gebouwen

Op de rand tussen de Floraliënhal en de gebouwen rondom wordt gezocht naar mediërende ruimtes, die zich ruimtelijk binnen de vier gebouwen bevinden, maar qua karakter en gebruik een verschillend statuut hebben van wat volledig binnen het gebouw hoort, en wat er volledig buitenvalt. Het zijn uitgedikte contactvlakken tussen de hal en de activiteiten binnenin het gebouw, met een inwisselbaar gebruik: soms meer vanuit het gebouw zelf gebruikt, op andere momenten een geklimatiseerde plek aan de Floraliënhal. Ze bevatten infrastructuur of programma's die ook voor andere gebruikers in de cluster een meerwaarde kunnen bieden.

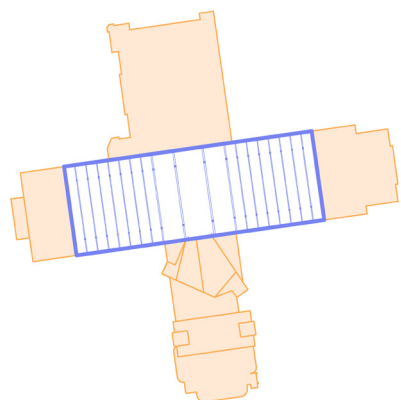

Wisselende toe-eigening

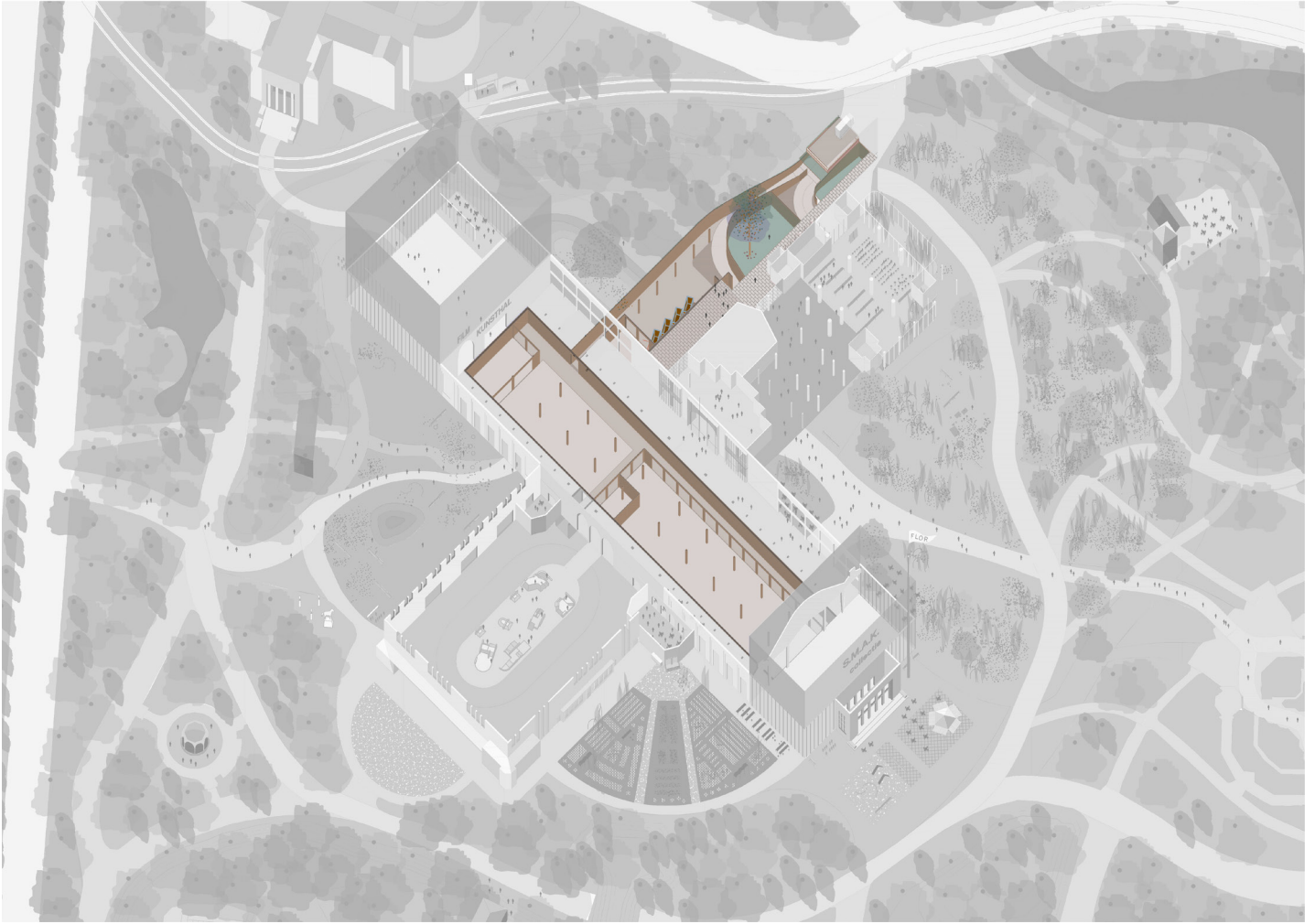
De belevenis en het gebruik van de Floraliënhal kunnen wisselen in de tijd. Het grootste deel van de tijd is ze een overdekte en adembenemende verlenging van het park, op specifieke voorafbepaalde momenten vormt ze het erfgoeddecor voor een groots evenement. De schaal laat zelfs toe dat beide tegelijk gebeuren. Publieke passage blijft overdag altijd mogelijk, vaak dwars door de hal, soms langs de zijden rondom een meer of minder afgesloten evenement.

Project met een eigen autonomie

Het unieke karakter en de wisselende toe-eigening maken het belangrijk om de Floraliënhal te beschouwen als een afzonderlijke actor in het masterplan, die onafhankelijk van de omliggende gebouwen - als verlengde van het park - gerenoveerd en geactiveerd kan worden.

Toekomstgerichte synergieën

De ontwikkeling van de gebouwencluster wordt georganiseerd als een flexibel proces van stapsgewijze ontwikkeling, gekaderd door een veerkrachtige visie die de deelprojecten overstijgt. Het evenwicht tussen de autonomie van elk onderdeel van de cluster ten opzichte van de potentiële winsten van grensoverschrijdende samenwerkingen wordt zorgvuldig onderzocht. Op ruimtelijk vlak wordt gestreefd naar synergieën die een meerwaarde betekenen voor het park en de beleving, zoals een gedeeld ondergronds niveau dat druk wegneemt van het park en ondersteuning biedt voor activiteiten in de gebouwen. Een site-regie team, dat de diversiteit aan actoren rond de site weerspiegelt, speurt naar betekenisvolle samenwerkingen, zowel tijdens het ontwikkelingstraject van de cluster als het dagdagelijkse beheer.

Toekomstgerichte synergieën

Ontwikkeling als cluster

De ontwikkeling van de gebouwencluster moet als een proces gezien worden, waarbij gebouwd wordt aan sterk geheel dat meer is dan de optelsom van losse deelprojecten. Samenwerkingen op vlak van infrastructuur, maar ook mobiliteit, duurzaamheid, programmatie en beheer bieden niet enkel operationele en financiële winsten, maar verlichten ook de impact op het park en de omgeving.

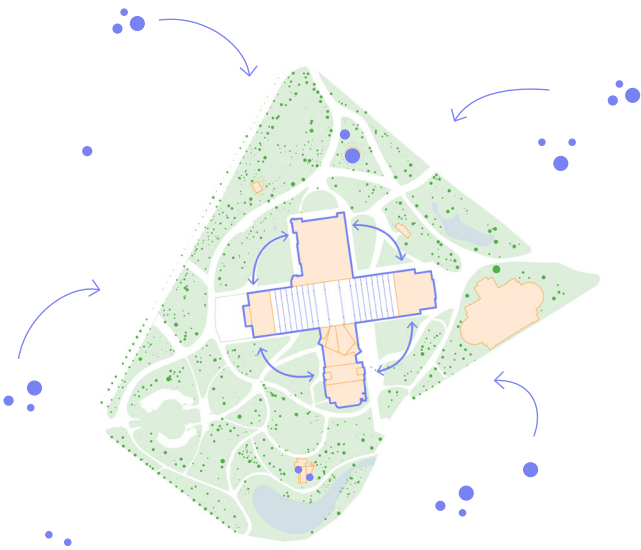
Uitdagingen met een sterke impact op het park, zoals logistieke toegang, worden gebundeld. In sommige gevallen zal dit impliceren dat een voorafname moet gedaan worden op een project dat later volgt en waarvan de details nog niet gekend zijn. Door te denken aan slimme casco's, die verschillende invullingen kunnen huisvesten, kan dit op een duurzame en toekomstgerichte manier opgevangen worden.

Een gedeeld logistiek niveau

Het ondergrondse niveau is een voorbeeld van zo'n slimme casco. Ze wordt georganiseerd als een gemeenschappelijke infrastructuur voor de cluster, met een collectieve ondergrondse route waarop verschillende ruimtes geschakeld worden: gaande van zones voor afval en leveringen tot ruimtes voor specifieke programma's en flexibel inzetbare ruimtes.

Overkoepelende site-regie

Een visie waarbij het geheel meer is dan de loutere optelsom van de delen vereist het opzetten van een overkoepelende structuur die kan mediëren tussen 3 essentiële ingrediënten: ruimte, dynamiek/programma en beheer. De stapsgewijze ontwikkeling, en het feit dat het park en de gebouwencluster vandaag actief in gebruik zijn, vereisen dat deze 3 ingrediënten gelijktijdig en in balans aangepakt worden, in tegenstelling tot een eerder klassieke logica waarbij beheer na ruimtelijke ontwikkeling komt. Hierbij wordt een brede groep aan actoren betrokken, om het citadelpark tot gedragen stadspark te maken.

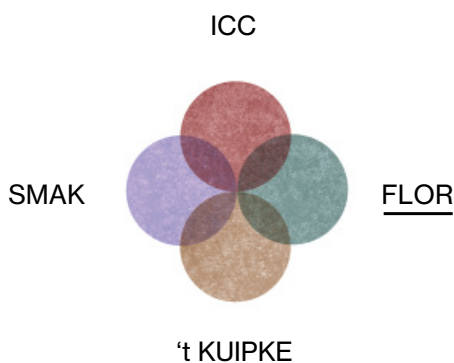
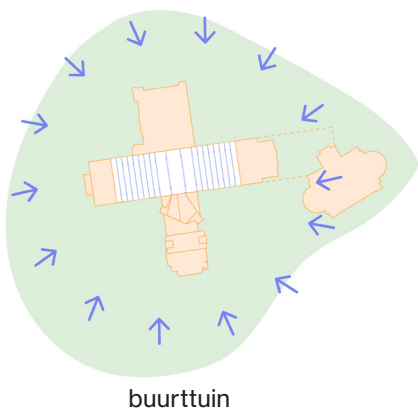
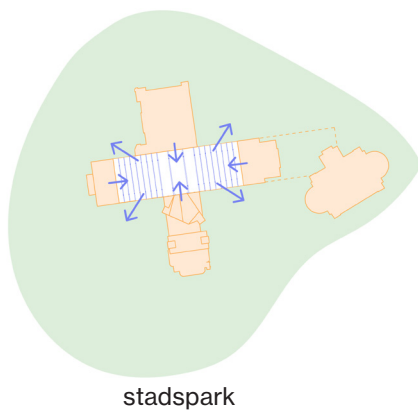

Een park voor de stad, een tuin voor de buurt

Gent staat bekend als eigenwijze, dynamische en energieke stad met een diverse bevolking en een divers hedendaags cultuur- en verenigingsleven. De rijkdom aan burgerinitiatieven wijst op een sterke betrokkenheid van inwoners en een interesse om samen stad te maken. Het revitaliseren van het Citadelpark biedt de kans om de dynamiek van de stad in te zetten en van het Citadelpark en de gebouwencluster een bijzondere plek te maken, voor en met de buurtbewoner, de Gentenaar en zelfs de (internationale) bezoeker. De gebouwencluster biedt verschillende plekken die deze energie kunnen vangen, van de imposante Floraliënhal tot een kleine kiosk. Het beheer van de site wordt aangegrepen als kans om een metropolitane beweging op te starten, met het park als experimenteerruimte voor beleidsdomein-overstijgende en inclusieve samenwerking.

Een park voor de stad, een tuin voor de buurt

Stedelijk in het hart

Het Citadelpark is tegelijkertijd een tuin voor de buurt en een park met aantrekkingskracht op schaal van de stad en zelfs ver daarbuiten. De Floraliënhall trekt de stedelijkheid binnen tot het hart van de cluster, waar de voorzieningen en activiteiten geconcentreerd worden, waar diverse gebruikers met elkaar geconfronteerd worden. Een plek waar onverwachte ontmoetingen plaatsvinden, een echte stedelijke ruimte. Het inkantelen van die stedelijke dynamiek in de Floraliënhall maakt het mogelijk in de rest van het park de parkbeleving voorop te stellen.

Dagelijkse activatie

Wat maakt het park tot een aangename verblijfsplek, waar je een dag zou kunnen spenderen, geprikkeld door verschillende activiteiten? De gebouwencluster speelt hierin een belangrijke rol, door een aantal ingrediënten voor een dagdagelijkse activatie op te nemen: het verhogen van het veiligheidsgevoel via een brede waaier aan activiteiten, ook 's avonds. Maar ook voldoende voorzieningen, zoals sanitair en een laagdrempelige eet- of drinkgelegenheid, zodat elke bezoeker op een aangename manier kan verblijven in het park. Het park verdient minstens een goede, laagdrempelige horecazaak, met een diverse publiek en ruime openingsuren. Een integratie in één van de koppen is aanbevolen. Als alternatief of aanvulling kan het café aan Kuipke ingezet worden.

Ruimte voor initiatief

Een levendig stadspark en een tuin voor de buurt delen het belang van ontmoeting. Een hedendaags park biedt niet alleen speelruimte of een rustige wandelplek, er moet voldoende ruimte zijn voor initiatief. Een plek waar je je ding kan doen, ook dat is een aantrekkingskracht voor de buurt en ver daarbuiten. Verschillende interface ruimten in het park bieden plek voor initiatief; de beweging Flor - waar de burger eigenaarschap in krijgt - stimuleert en verbindt.

2. Procesboek

2.1 Het park

Structuurlagen voor het Citadelpark

Het masterplan voor de gebouwencluster vertrekt van de verbeeldingskaart van de ontwerpgrammatica (team CIGE) maar doet ook enkele suggesties om tegemoet te komen aan gewijzigde condities en nieuwe opportuniteiten.

De ontwerpgrammatica onderscheidt de volgende vier structuurlagen als basis voor de toekomst (CIGE, 2018):

1. De loper

De loper wordt voorgesteld als een nieuwe toevoeging die de grote parkgebouwen aan elkaar koppelt via een doorlopende pleinvloer en zo een verbindend element vormt tussen het park en de Floraliënhof. Ze impliceert een toegankelijk gelijkvloers niveau op de koppen van de Floraliënhof.

Op de volgende pagina's zal toegelicht worden hoe de circulatie door de Floraliënhof en de gebouwencluster vanuit het masterplan aanleiding geeft tot het herdefiniëren van deze structuurlaag.

2. De circuit walk

Het 19e-eeuwse patroon met een ringvormige parkwandeling wordt als drager van de padenstructuur in ere hersteld. De circuit walk verbindt op eenvoudige wijze alle belangrijke plekken binnen het park en vormt de hoofdroute rond de gebouwencluster.

3. Het romantische park

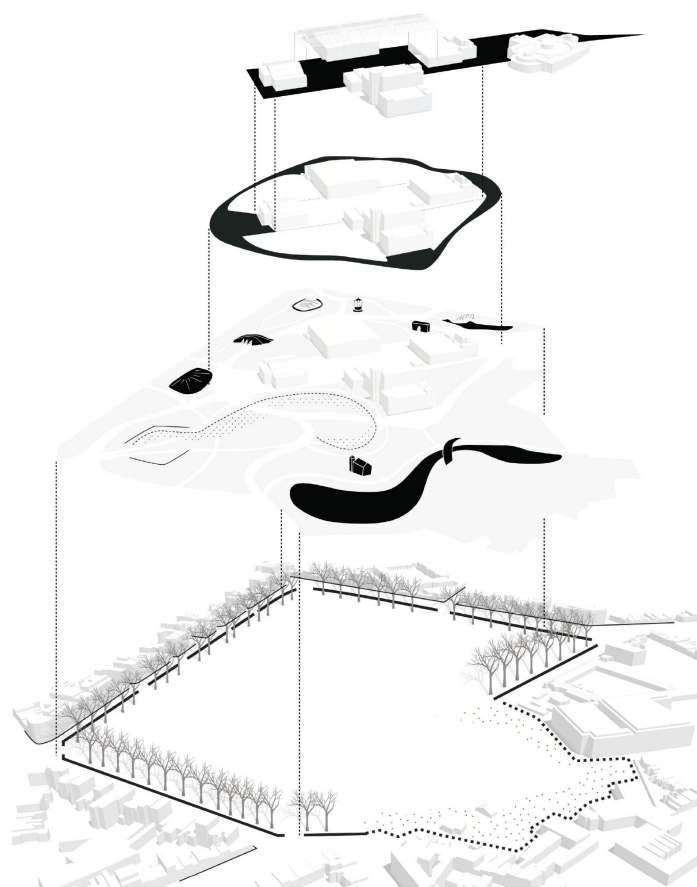
Het romantische park bestaat, volgens het oorspronkelijke ontwerp van Van Hulle, uit lobben van verschillende grootte, die elk een eigen karakter hebben: meer open delen rond de vijvers en een meer bosachtige noordrand.

4. De parkrand

De parkrand krijgt een uitnodigender karakter, onder andere door meer transparantie te brengen in de beplanting. De oorspronkelijke functie als promenade wordt hersteld. Bijzondere aandacht is er voor de rand met de botanische tuin.

Verbeeldingskaart 2.0, CIGE, 2018

De 4 structuurlagen voor het park, CIGE, 2018

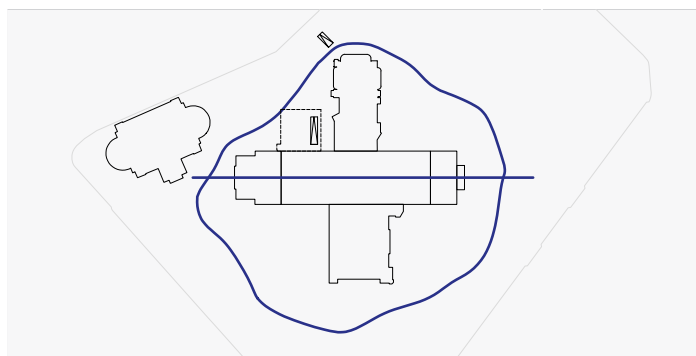
Principe 1: diagonaal als as van de gebouwenccluster

Het Citadelpark vormt een belangrijke schakel op het publieke traject van station tot stadscentrum. Een as die bovendien in de komende jaren aan belang zal winnen via de heraanleg en vergroening van de Koningin Astridlaan en de herbestemming van de Leopoldskazerne als gemengd project.

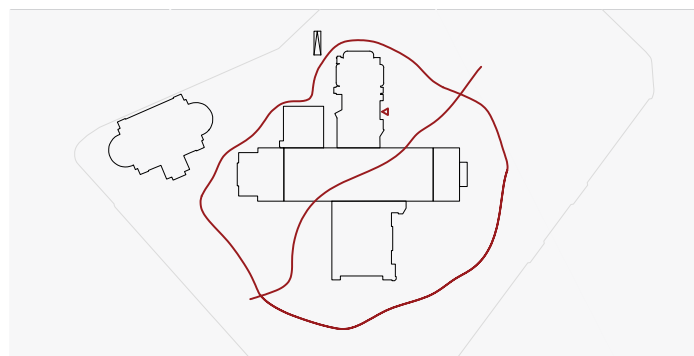
Door het publieke traject diagonaal door de Floraliënhallen te trekken, vouwt de gebouwenccluster zich open en wordt ze deel van de beleving van het park.

De voorgestelde diagonale route is een vernieuwde interpretatie op de looper en een aanvulling op de circuitwolk. Ze kan onafhankelijk van de architectuur van de kopgebouwen gerealiseerd worden en verzekert een publieke toegang tot de Floraliënhallen, rechtstreeks vanuit het park.

Langsheen de route komt het park tot leven: de erekoer, een open ligweide aan de Azaleahallen, de vaste collectie van S.M.A.K., een congres in ICC, overdekte activiteiten in de Floraliënhallen, sport en spel rond het Kuipke of een speelbibliotheek in de Citadelpoort. Zo komt ook de toevallige passant in contact met verschillende centraliteiten en de diversiteit van het parkleven.

Ontwerpprogrammatica: De realisatie van de looper is afhankelijk van de reconversie van de kopgebouwen en legt een belangrijke randvoorwaarde vast voor de programmatie, organisatie en architectuur van beide koppen.

Masterplan gebouwenccluster: toevoegen van de diagonale route, die het Sint-Pietersstation met het centrum van Gent verbindt. De diagonale route ontsluit de Floraliënhallen.

Principe 2: conflictvrije circuitwalk

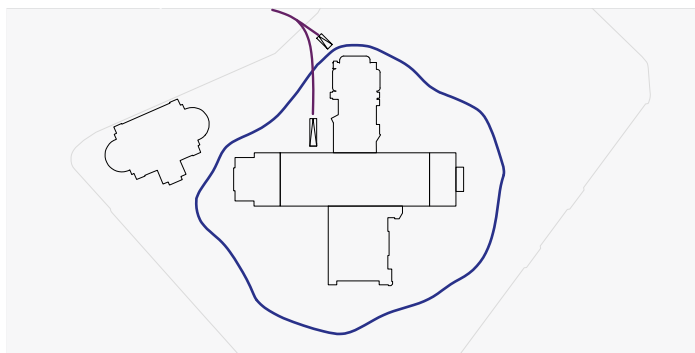
De ontwerpgrammatica voorziet een logistieke ontsluiting tot de cluster vanaf de Hofbouwlaan. Hierin worden meerdere inritten naar de ondergrondse logistieke niveaus en de parking voorgesteld: één naar de bestaande parking van ICC en een bijkomende voor het centrale ondergrondse niveau. Over de logistieke toegang tot ICC werd geen uitspraak gedaan. Bovendien ligt de inrit tot het centrale logistieke niveau ietwat ongelukkig vlakbij de gevel van de Floraliënhall wat een impact heeft op zowel de beleving van het park als de beleving van de Floraliënhall.

Binnen het masterplan gebouwencluster wordt het aantal inritten gereduceerd tot één inrit, zodanig ingeplant dat kan aangesloten worden op de huidige toegang tot ICC en het geplande logistieke niveau onder de Floraliënhall. Zo wordt de impact op het park verkleind en de

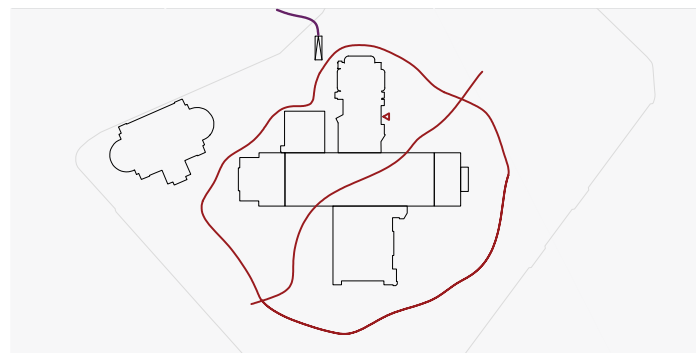
veiligheid en comfort verhoogd.

De locatie van de gedeelde inrit ligt zo dicht mogelijk bij de Hofbouwlaan, om het park maximaal te vrijwaren van gemotoriseerd verkeer. Mits een kleine aanpassing in de vormgeving van de circuitwalk valt de toegangshelling volledig buiten de circuit walk waardoor een conflictvrije flaneerruimte ontstaat, ongehinderd door verkeer naar de ondergrondse niveaus.

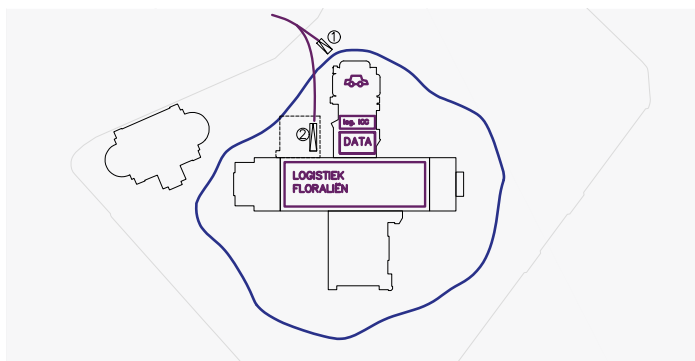
Het realiseren van deze efficiënte toegang vereist op korte termijn een coördinatie met de aanleg van de circuitwalk en het bouwproject ICC, waar de inrit reeds voorzien moet worden op een toekomstige aansluiting op het collectieve ondergrondse niveau.

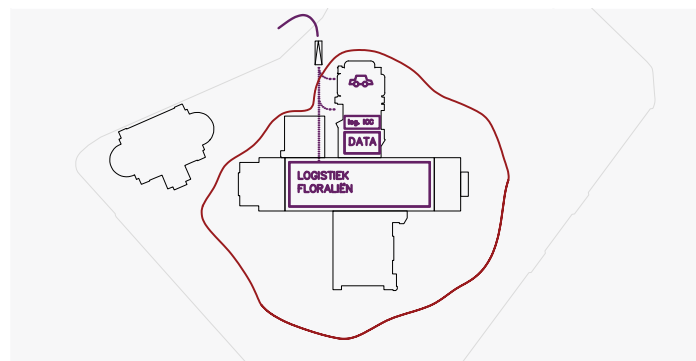
Ontwerpgrammatica: de route naar de logistieke ondergrond kruist de circuitwalk.

Masterplan gebouwencluster: Centrale inrit kruist niet langer de circuitwalk

Ontwerpgrammatica: Twee inritten naar de ondergrond en moeilijke aansluiting op bestaande logistiek ICC.

Masterplan gebouwencluster: De inrit combineert toegang tot de parking van ICC, de logistiek van ICC en de logistieke ondergrond voor de cluster.

Principe 3: ontwikkeling van tussentuinen als interface tussen gebouwen en romantisch park

De huidige parkaanleg - ontwikkeld als landschapspark met geprofileerd landschap, een volwassen bomenkader en typische elementen zoals folies, meanderende paden en vijvers - vormt één van de belangrijke historische elementen van de site.

In de toekomst komen binnen de circuit walk, na afbraak van de volumes, nieuwe parkzones vrij in de oksels van de kruisvormige gebouwencluster. Deze kunnen zich doorontwikkelen tot 4 tussentuinen met elk hun specifiek karakter.

De bestaande Franse rozentuin en de oksel tussen het ICC en het S.M.A.K. vormen door de nabijgelegen topografie meer besloten, verzonken entiteiten met een rustiger karakter. Twee meer publieke, actieve tuinen takken aan op de diagonale route die de Floraliënhall kruist. De ene legt verbinding tussen S.M.A.K. en

Kuipke - cultuur en ontspanning -, de andere tussen de S.M.A.K. collectie en ICC - cultuur en ontmoeten. Dankzij deze verschillen, krijgen de vier tussentuinen elk hun eigen betekenis en een duidelijke rol in het geheel.

De oksel aan de voormalig Hal 6 wordt momenteel onthard en heraangelegd. In de (nabije) toekomst zullen ook de oksels aan de zuidzijde vrijkomen en onthard worden, na de afbraak van de Azaleahal en de Rode Poort. Het romantische park krijgt een enorme uitbreiding aan groene parkruimte, wat een opportuniteit biedt om ook programmatisch en landschappelijk een hedendaagse toevoeging te bedenken, een nieuwe bestemming in het park.

Principe 4: versterken en ontharden van de parkrand

De structuurlaag van de parkrand is niet enkel een beschaduwde promenade rondom het park, maar versterkt ook de leesbaarheid van de figuur van het Citadelpark in het stedelijk weefsel. Ook al wordt het park via de diagonale route sterk verbonden met het station en het stadscentrum, de sterkte van de parkrand kan de nodige beslotenheid creëren die van het park een rustpunt in de stad maakt, een plek met een bijzonder karakter.

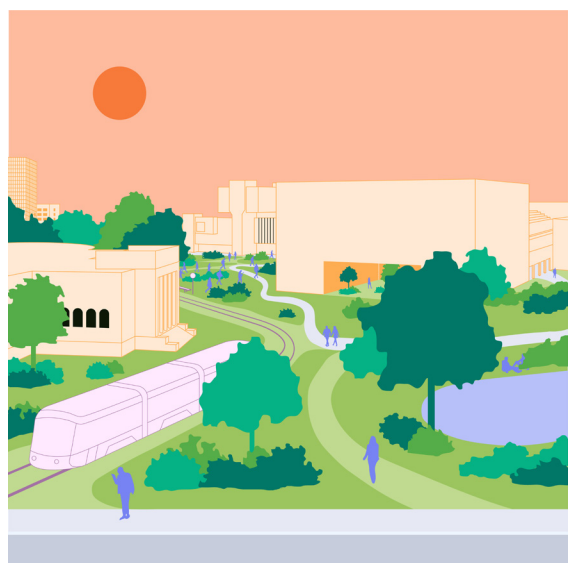
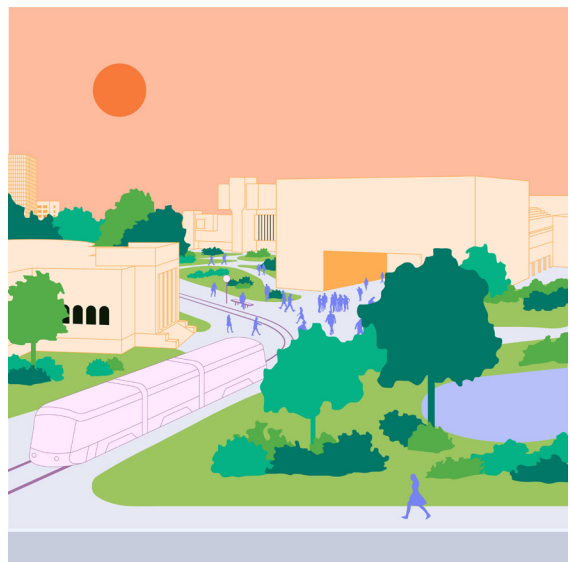
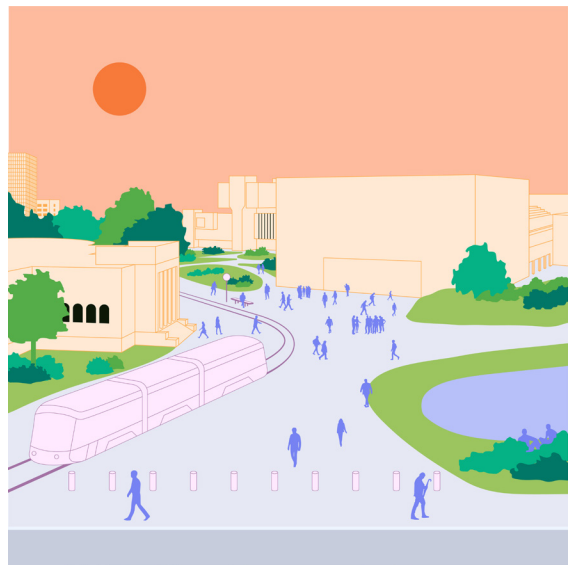
De nieuwe invulling van de Floraliënhall als publieke ontmoetingsruimte die toegang geeft tot de gebouwen van de cluster veroorzaakt een verschuiving van de stedelijke activiteit, met de Floraliënhall als stedelijk knooppunt, temidden van een buurt- en stadspark. Dit heeft implicaties voor de parkruimte rondom, die verlicht en ontlast wordt.

Een onthard museumplein

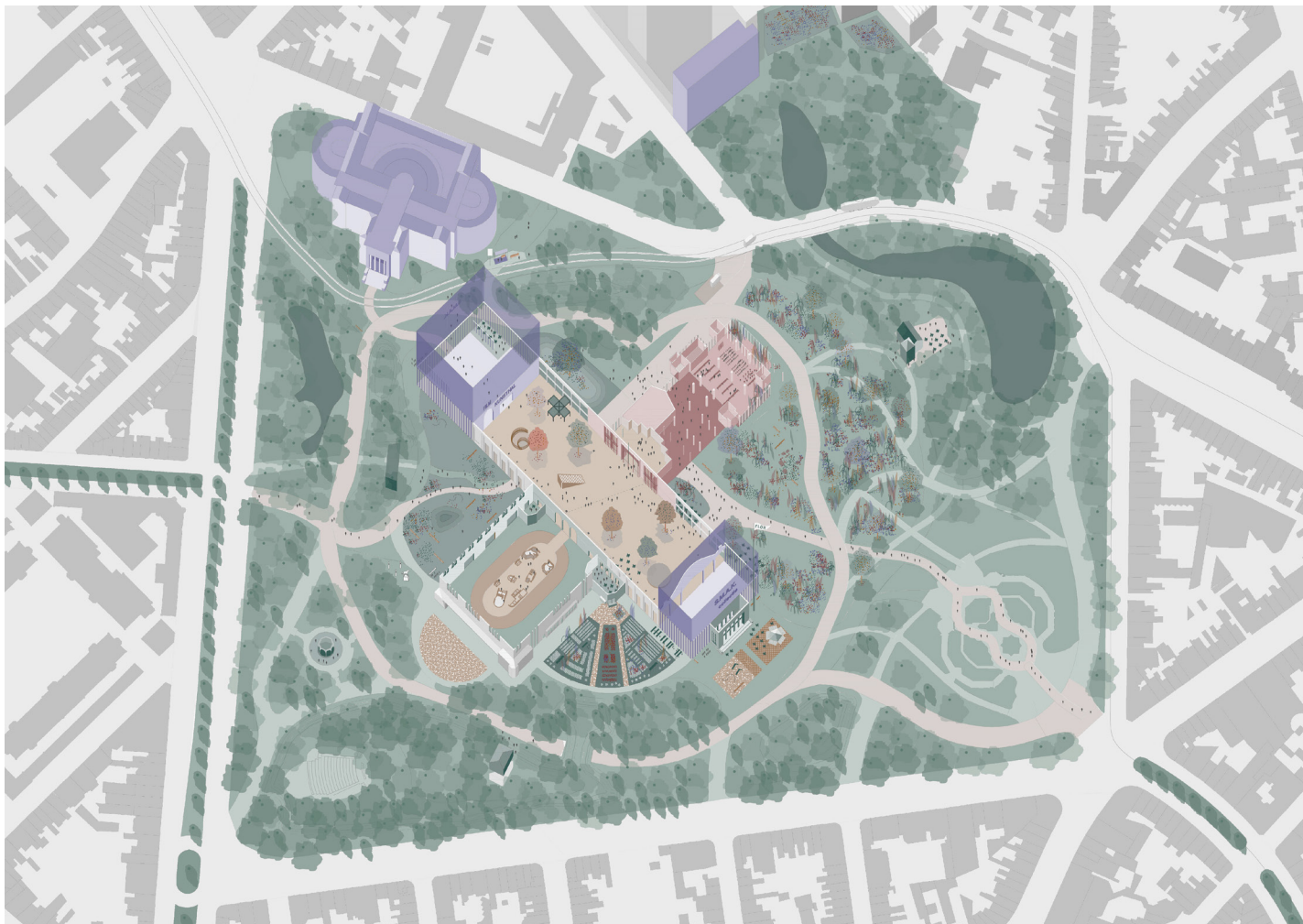
Vooral aan de kant van de Heuvelpoort zijn grote winsten te boeken. Vandaag is het een plek waar de parkrand verwatert en doorbroken wordt door (auto)infrastructuur en toegangen. Het verleggen van het stedelijk zwaartepunt naar het centrum van het park en de centrale ondergrondse organisatie van de logistiek laten toe om de parkrand hier verder te vergroenen en de parkfiguur te vervolledigen.

Vanuit die uitgangspunten kunnen de principes voor de publieke ruimte tussen de musea S.M.A.K. en MSK geherdefinieerd worden: het museumplein als een groene parkruimte, een ontmoetingsplek tussen de musea en een schakel op de circuitwolk.

Onderzoeksbeelden tonen de vraag 'waar kantelt de stedelijkheid het park binnen?' De derde optie sluit de parkrand en creëert zo een leesbare figuur in het stedelijk weefsel

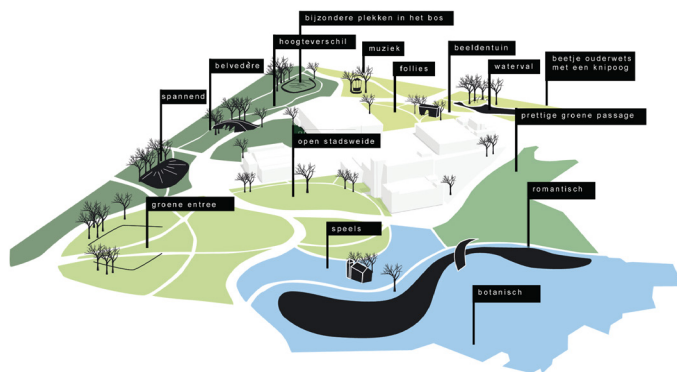
Principe 5: aansluiten op de omgeving

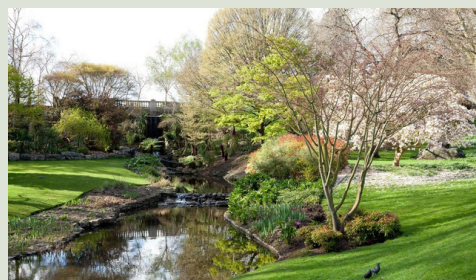
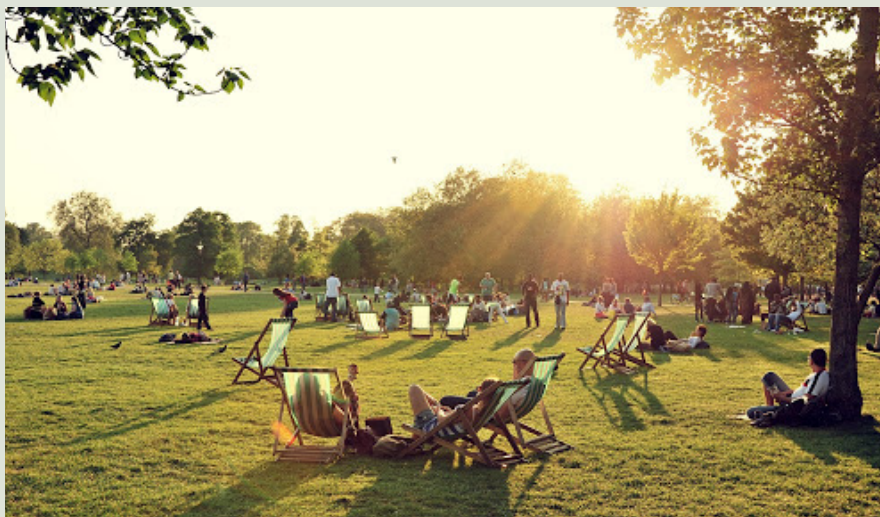
De plantentuin, het GUM en de Ledeganck

De ontwerpgrammatica neemt - naar het beeld van het historische parkontwerp van Van Hulle - de plantentuin mee in het eindbeeld van het Citadelpark.

Het onderzoek naar de gebouwencluster onderschrijft deze visie. Niet alleen ruimtelijk, maar ook programmatorisch kunnen linken gelegd worden tussen de culturele en vrije-tijdsspelers binnen de cluster en het programma aan de Ledeganck. De plantentuin vormt een natuurlijke aanvulling op het park, het GUM, als plek voor kunst, twijfel en wetenschap en de onderwijscampussen van de UGent en HoGent sluiten rechtstreeks aan bij de stedelijke culturele rol van de cluster.

De sfeergebiedenkaart uit de ontwerpgrammatica, CIGE, 2018

Het voorbeeld van Hyde Park in Londen combineert zoals een echt stadspark groenruimte met stedelijke activiteit. Het biedt zowel groene open ruimtes om te ontspannen, sporten en tot rust te komen, als ruimte voor cultuur en events. De welbekende Serpentine gallery en de tijdelijke paviljoenen maken integraal deel uit van de parksetting. Doorheen het jaar is het park het decor voor een aantal sport- en muziekevents. Tegelijkertijd kent het park romantische tuinen en vijvers om te verpozen. Op schaal van Gent kan het Citadelpark een groene plek zijn om te flaneren, te lezen, te kijken en te rusten, maar tegelijk geïnspireerd te raken door de variatie aan programma's.

2.2 Renovatie Floraliënhal als publieke ruimte

Vraagstelling

De Floraliënhall zit als ruimte tussen de verschillende functies in (ICC, S.M.A.K., Kuipke en het Citadelpark).

Eerdere studies formuleerden enkele aannames, die nog steeds van kracht zijn, namelijk:

De Floraliënhall moet inzetbaar zijn als extensie bij het ICC, het Kuipke en S.M.A.K. wanneer daar nood aan is, zonder er constant deel van uit te maken.

Daarnaast moet de Floraliënhall een overdekte extensie zijn van het park. De bezoekers van de hall moeten het park blijven ervaren, ook wanneer de hall ingenomen is door een activiteit. De activiteiten zijn altijd te gast in het park en in de hall.

Op dagelijkse basis moet de Floraliënhall een imposante lege ruimte kunnen zijn die uitnodigt om haar erfgoedwaarde te beleven tijdens een bezoek aan het park of de gebouwencluster.

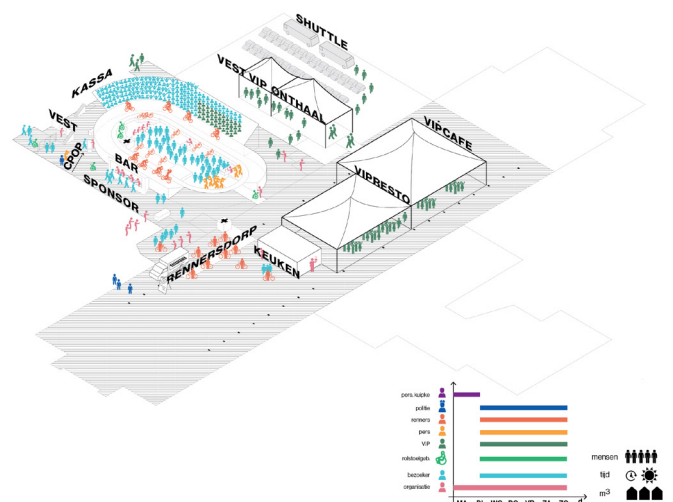
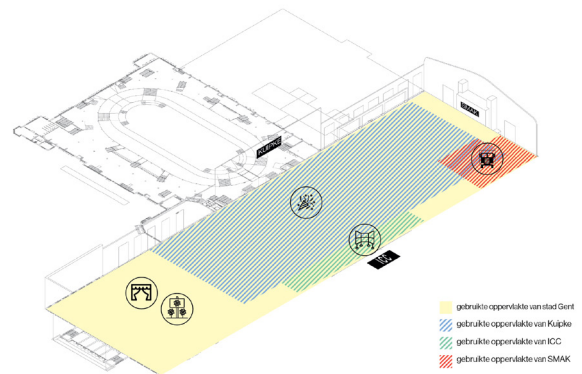
De vraag die zich vandaag stelt is welke rol - ruimtelijk en programmatorisch - de Floraliënhall opneemt. En welke ruimtelijke, architecturale, logistieke en technische randvoorwaarden legt dit op aan de herinvulling van de Floraliënhall?

Huidig gebruik van de Floraliënhall

De Floraliënhall werd gebouwd als feest- en evenementenhall voor de Wereldtentoonstelling. Vandaag wordt de Floraliënhall vooral gebruikt als backbone van de gebouwencluster. Zo gebruikt het S.M.A.K. de hal als sluisruimte en afvalopslag, wegens ruimtegebrek in het huidige museum. Het ICC maakt sporadisch gebruik van de hal als uitloper van een beurs. Een aantal keer per jaar gaan er grote evenementen door in de hal: de Omloop het Nieuwsblad, de Zesdaagse, het Festival van Vlaanderen, de Floralië, ... Sporadisch wordt de hal gebruikt voor culturele evenementen zoals theatervoorstellingen en kunsttentoonstellingen. De hal is niet enkel bezet tijdens de meerdaagse evenementen, maar eveneens tijdens de op- en afbouw van deze activiteiten.

De logistieke bewegingen gebeuren vandaag via de poort aan de voormalig hal 6. In de geplande ontharding van de vloerplaat van Hal 6 is deze toegang, hetzij tijdelijk, opgenomen in het ontwerp.

De Floraliënhall als backbone en als uitbreiding van het Kuipke tijdens de Zesdaagse - afbeelding door OYO architects & Callebaut architecten

Huidig gebruik van de Floraliënhall

enkele voorbeelden van recente activiteiten in de Floraliënhall

tentoonstelling Carl De Keyser, 2018

Festival van Vlaanderen

theatervoorstelling NT Gent

Gentse Floraliën

Biënnale van België

Omloop het Nieuwsblad

PIT, moestuinbeurs

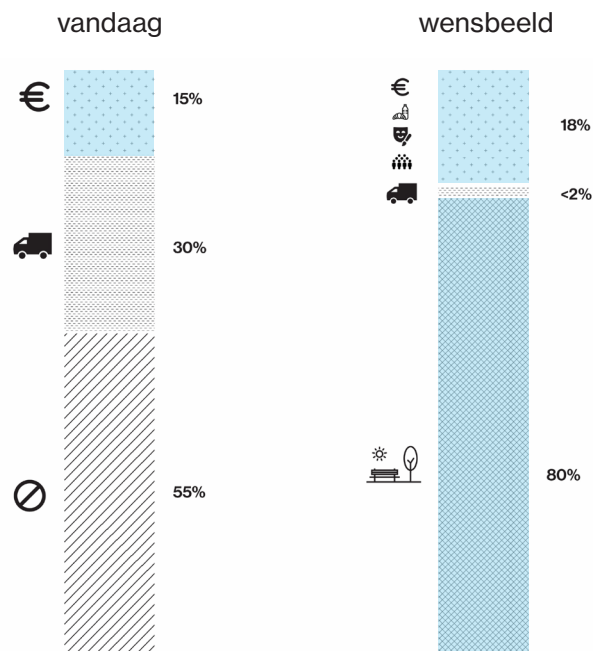
Gent Urbain trail

Programma in de Floraliënhal

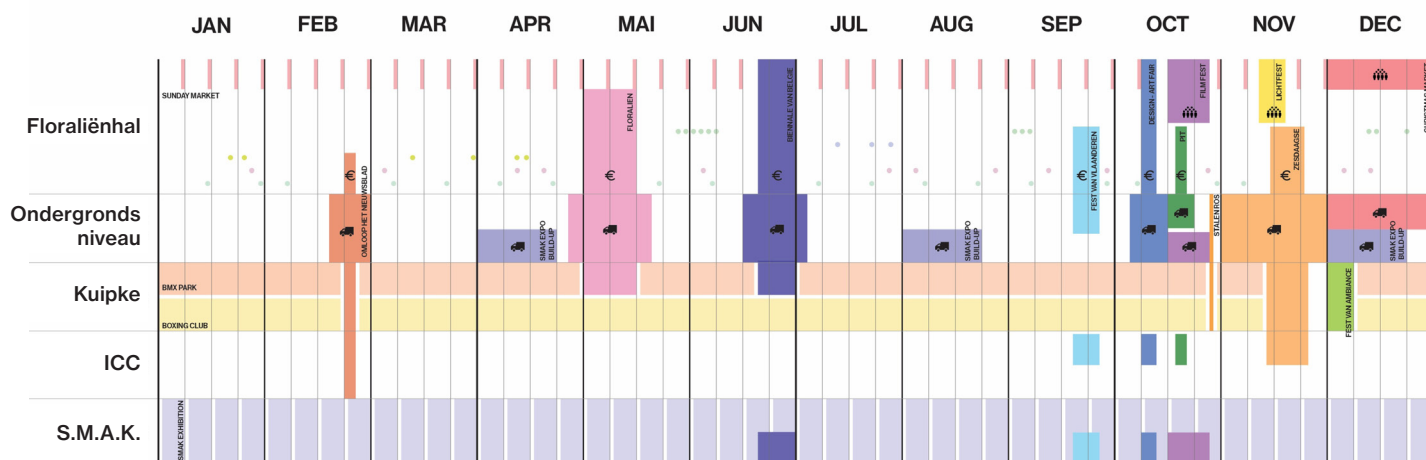
Een analyse van het huidige programma (gebaseerd op de inventaris in het onderzoek van OYO en Callebaut, 2018) leert ons dat de Floraliënhal vandaag slechts 15% van de tijd gebruikt wordt voor concrete activiteiten. Daarbovenop wordt ze 30% ingenomen voor de opbouw- en afbraak van evenementen, maar is ze vooral meer dan de helft van het jaar een ongebruikte ruimte.

Het ondergrondse niveau zal in de toekomst toelaten de Floraliënhal grotendeels te ontlasten van opbouw- en afbraak-werken. De Floraliënhal wordt daardoor een publieke ruimte die bijna 100% van de tijd betekenis heeft: een kleiner aandeel geprogrammeerde activiteiten, een grootste aandeel als kwalitatieve omgeving voor dagelijkse spontane activiteiten.

Onderstaande jaarkalender herneemt de huidige activiteiten in de gebouwencluster, maar herverdeelt ze over de toekomstige infrastructuur: sommige evenementen maken gebruik van ICC voor VIP-ruimtes of catering en de logistieke inname van de Floraliënhal verhuist naar de ondergrond, waardoor plaats vrijkomt voor nieuwe activiteiten: een wekelijkse markt, seizoensgebonden culturele activiteiten, en een dagelijks gebruik als publieke ontmoetingsruimte.

Binnen het aandeel georganiseerde evenementen heeft de congreswerking een prioritaire beschikbaarheid. De kalender van grote evenementen en van de congreswerking is lang op voorhand gekend, wat toelaat een evenwichte jaarkalender op te stellen, waarbij het karakter van de Floraliënhal als een publiek toegankelijk verlengde van het park in erfgoeddecor bewaard blijft.

Principe van de voorgestelde jaarkalender voor de gebouwcluster: de Floraliënhal wordt zoveel mogelijk vrijgemaakt voor een dagelijks gebruik als publieke ruimte. Evenementen zetten op efficiënte wijze de infrastructuur in de cluster in.

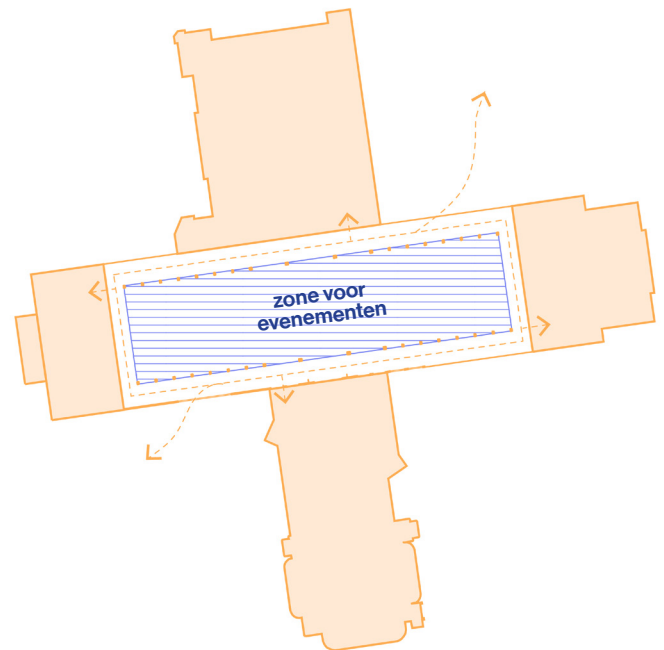
Wisselend gebruik

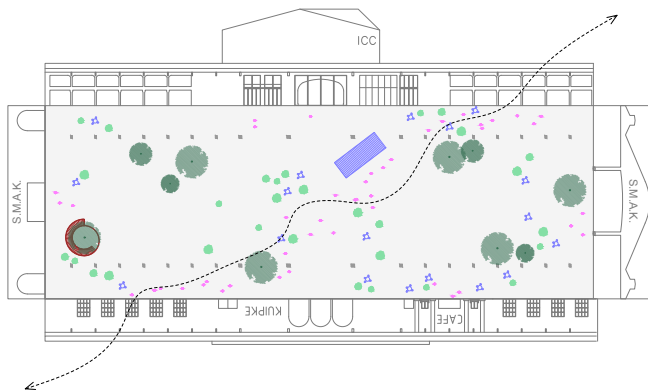
Het ene gebruik sluit het andere niet uit. De Floraliënhal kan als publieke ruimte een verlengde vormen van het park, met ruimte voor dagelijks en spontaan gebruik. Een plek om te doorkruisen, maar ook te verblijven.

Tegelijkertijd kan de hal nog steeds ingezet worden voor grote evenementen en activiteiten gelinkt aan één van de kopgebouwen.

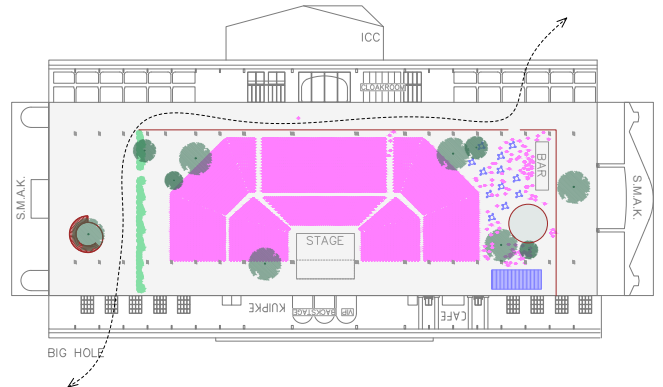
De ruimte blijft doorwaadbaar voor passanten en bezoekers op de diagonale route, die verlegd kan worden naargelang de ruimtelijke organisatie van het evenement.

De zone binnen de kolomstructuur van de Floraliënhal is de richtlijn voor de maximum te gebruiken zone voor evenementen, zodanig dat de binnengevels van de gebouwen steeds bereikbaar zijn. Zoals de voorbeelden op de volgende pagina tonen kan de gebruikszone uitgebreid worden tot de gevel van één of meerdere van de kopgebouwen, zonder daarbij de publieke doorsteek te verliezen.

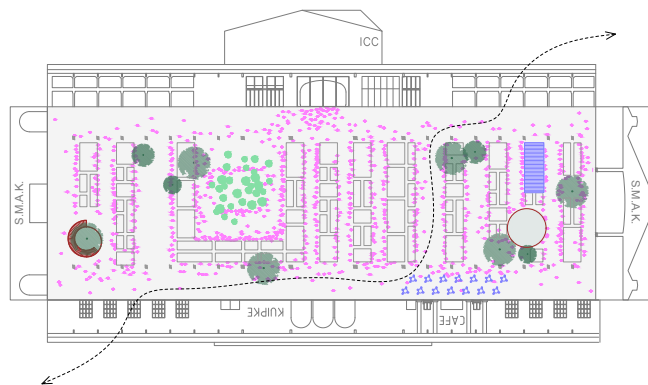

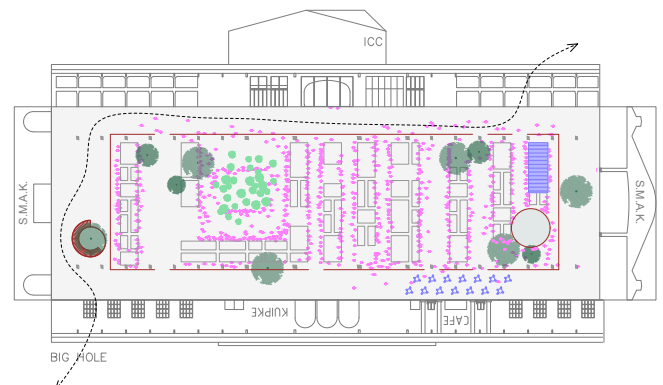
zonder geplande activiteit

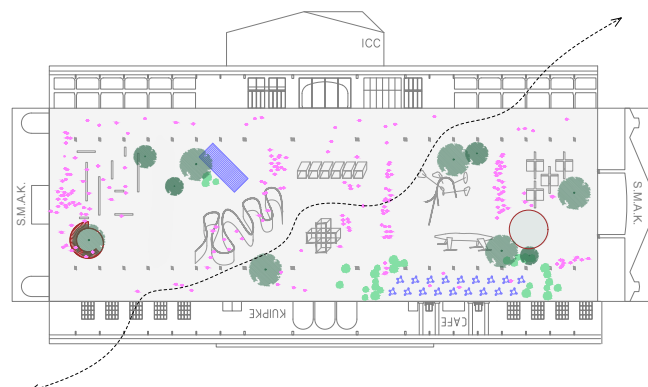
concert (2900 zitjes) met
backstage in Kuipke

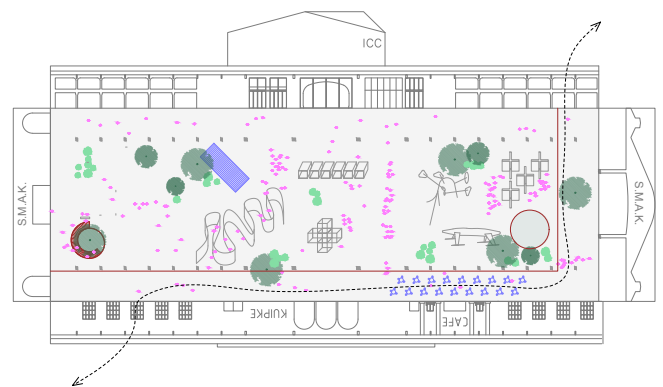
gratis beurs of markt

beurs (met ticket)

gratis tentoonstelling

tentoonstelling vanuit S.M.A.K. met extra infrastructuur in
ICC en grote installaties in de Floraliënhall (met ticket)

Jaarkalender, inspiratie voor een gebruik wisselend in de tijd

Dagelijks gebruik als publieke ruimte

Parco Dora, Turijn

Gare Maritieme, Brussel

Overdekt terras , LocHal, Tilburg

Wekelijks of maandelijks gebruik voor publieke evenementen en activiteiten

zondagse markt, Markthalle Basel-Stadt

creatieve ateliers - babyweekend Wiels

picknick, open keuken - PIT Floraliënhal

Hiphop-klas, Centre 104, Parijs

Kwartaal - gerichte terugkerende activiteiten

opbouw en afbraak tentoonstellingen S.M.A.K.

vakantieateliers - Art Basics for Children, Brussel

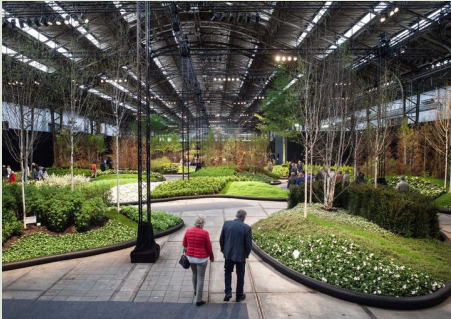

vakantiecampen, le Carreau du Temple, Parijs

(Meer)jaarlijkse evenementen,
vaste gebruikers en eenmalige
events

Zesdaagse, Kuipke

Gentse Floraliën

Biënnale van België

Festival van Vlaanderen, Ode Gand
NT Gent - theatervoorstelling

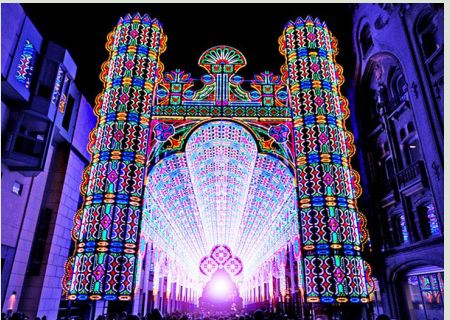
Gentse Feesten

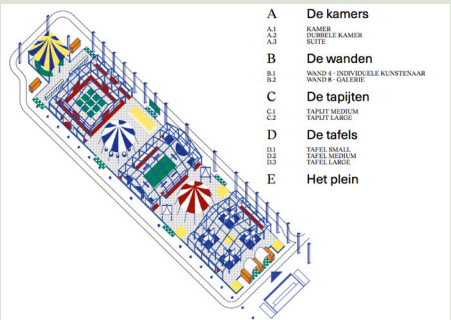
Omloop het Nieuwblad

Filmfest

Lichtfestival Gent

Art & Design Fair

Buurtfeest Citadelpark

openluchtcinema

Silent Disco, Natural history museum,
Londen

De Floraliënhal: vooral een dak, soms een volume

De Floraliënhal is een bijzondere voortzetting van de parkruimte. In de winter kan ze als afgesloten volume een andersoortige parkruimte bieden, beschermd tegen regen en wind. Op zonnige dagen wordt de hal een overdekte open en doorwaadbare parkruimte.

We stellen voorop dat de hal zo veel mogelijk een dak moet kunnen zijn, waar het park binnenloopt. Het architectuurontwerp moet echter de mogelijkheid creëren om in de koude maanden een aangenaam tussenklimaat te creëren door de ruimte winddicht af te kunnen sluiten.

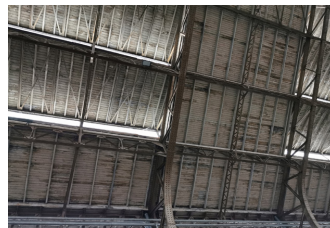

Park Spoor Noord, Antwerpen: in gesloten toestand een gebouw in het park, in open toestand een natuurlijke verlenging van de publieke ruimte. In tegenstelling tot de Floraliënhal wordt in Park Spoor Noord geen tussenklimaat gecreëerd.

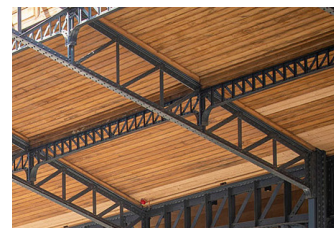
Een dak met een buitengevoel

We vertrekken van het principe dat de historische centrale lichtstraat in het dak gereconstrueerd wordt, zodat de ruimte opnieuw veel lichter en gevarieerd wordt. De Floraliënhall als binnenruimte waar je je soms buiten waant.

In deze aanpak van het dak kunnen ook technische vereisten zoals verluchting en ontroking gemakkelijk geïntegreerd worden. Het toekomstige architectuurontwerp voor de Floraliënhall moet evalueren welke dakbekleding toegepast kan worden in relatie tot de belastingscapaciteit van de bestaande staalstructuur. De originele houten binnenbekleding kan na restauratie in het interieur zichtbaar gemaakt worden. De ontwerpprincipes worden op volgende pagina's toegelicht. Voor een volledige historische studie en erfgoedvisie verwijzen we naar de bijlagen.

Huidige staat houten bekleding

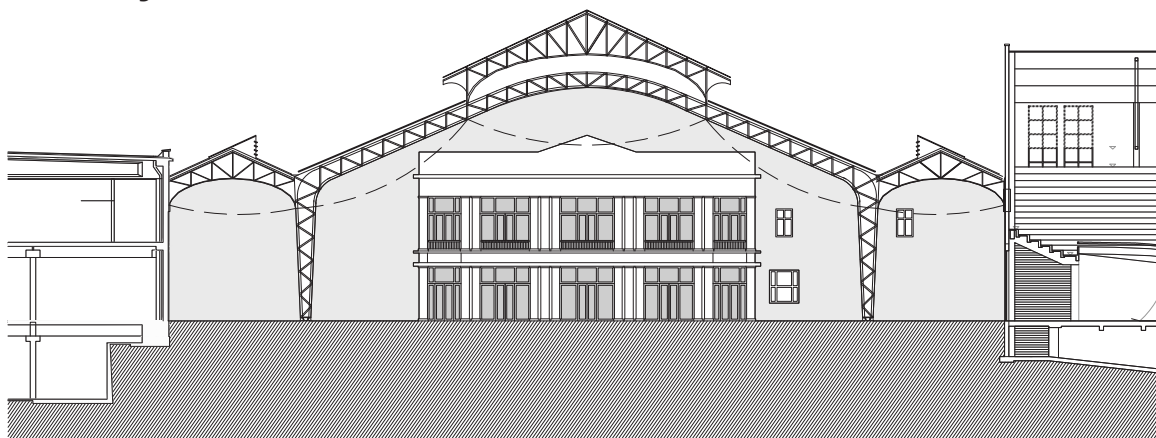
Voorbeeld na restauratie (ref. Gare Maritime, Brussel)

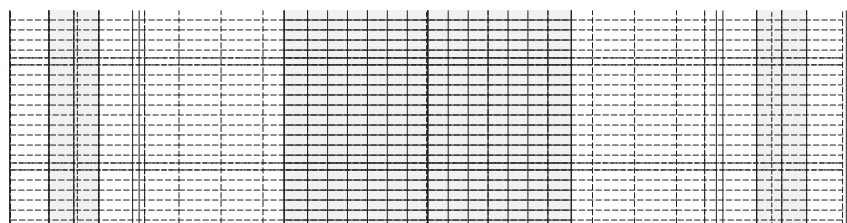
Atocha station, Madrid: een dak met een buitengevoel

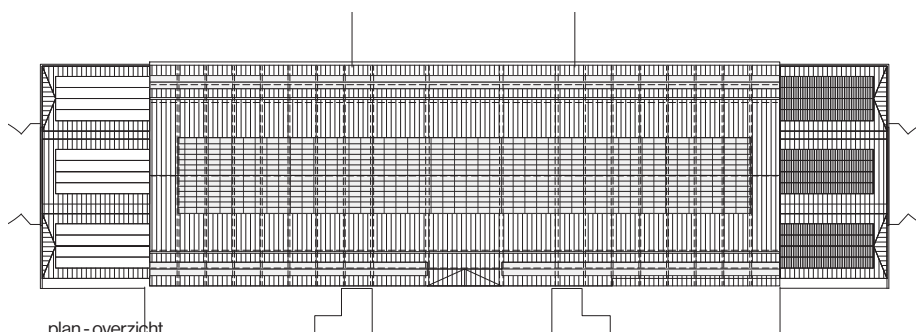
oorspronkelijke situatie

snede

plan - detail

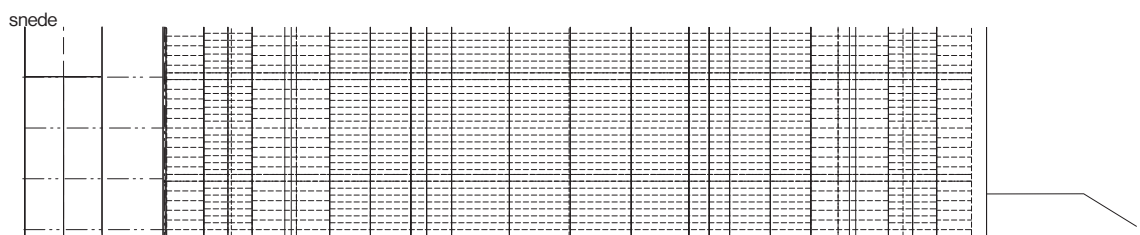
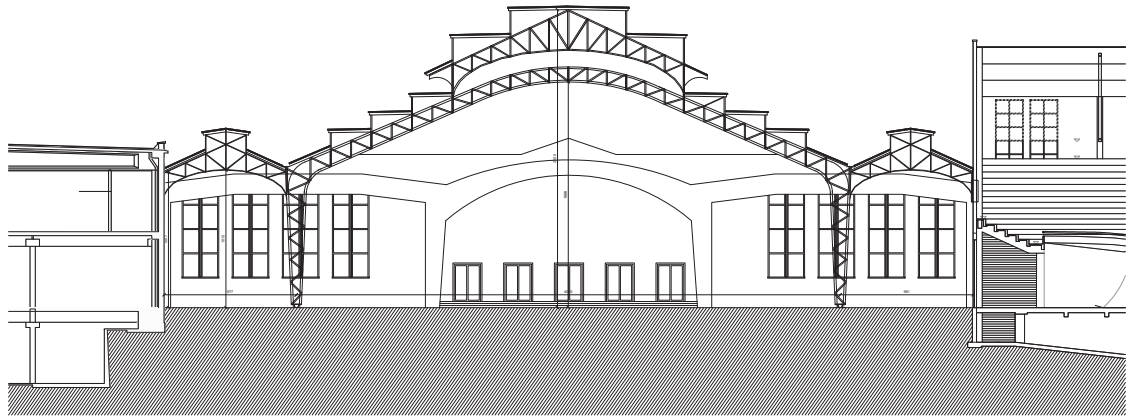
plan - overzicht

Het oorspronkelijke dak had 3 daklichten: een groot, dubbelzijdig in het midden van de middenbeuk en twee kleinere in de zijbeuken. De kleine daklichten waren oorspronkelijk eenzijdige koepels met aan de andere zijde een ventilatiesysteem. Van deze systemen blijft vandaag niets over. Na de oorlog werden ze vervangen door een nieuw sheddak met horizontale daklichten boven de hal en het overgebleven restaurant. Een aantal delen van het dak werden dichtgemaakt. Deze nieuwe afdekking bestaat uit 7 traveeën in plaats van 4 en kan zo onderscheiden worden van het origineel.

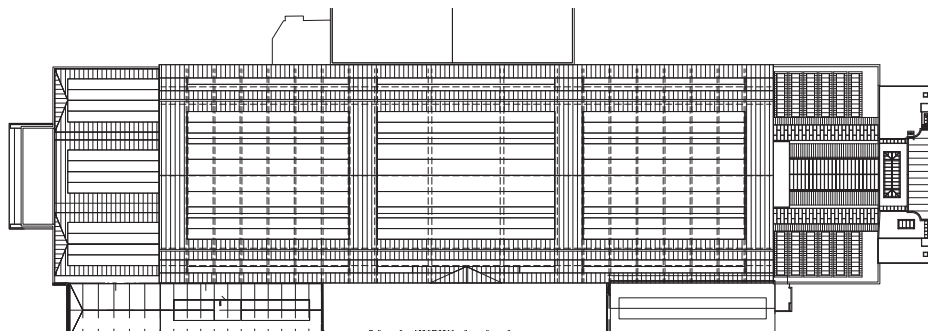

luchtfoto 1913

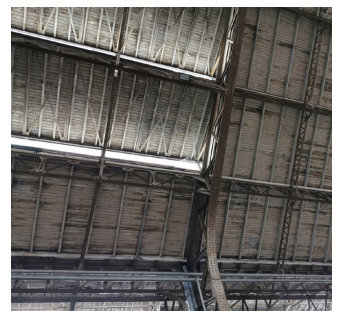
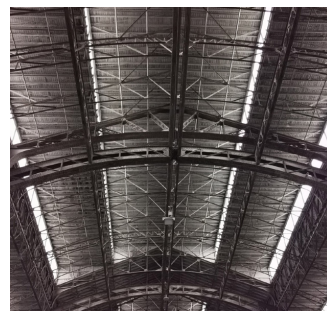
huidige situatie

plan - detail

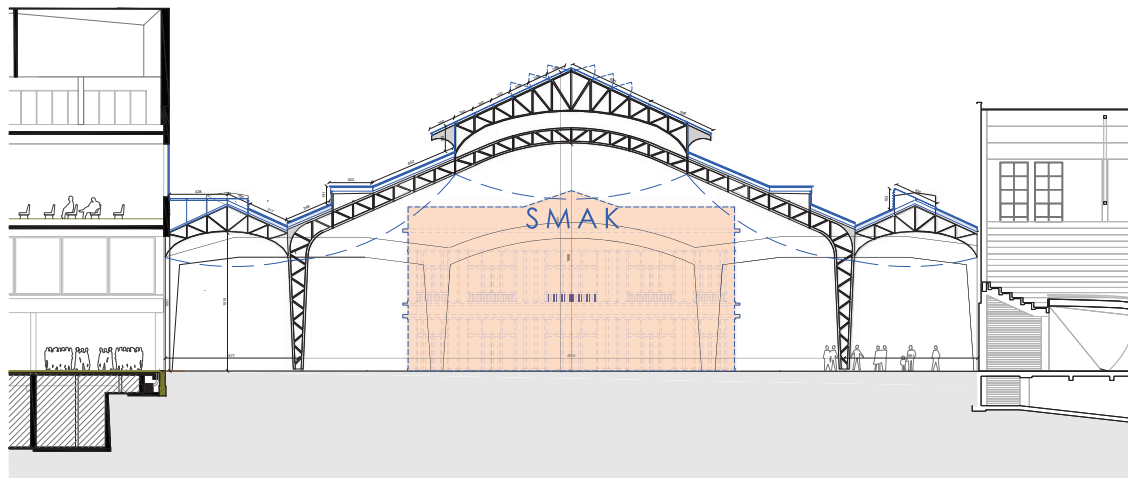

plan - overzicht

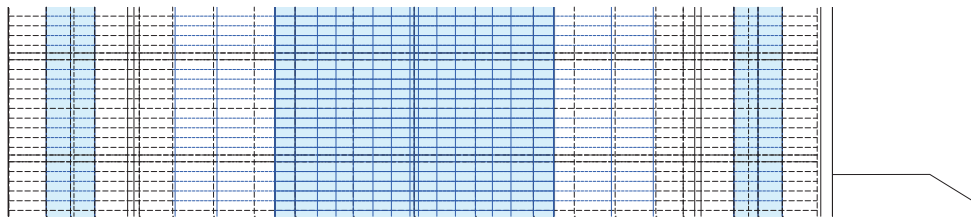

De originele dakelementen (4-delig) versus de later dichtgemaakte delen (7-delig)

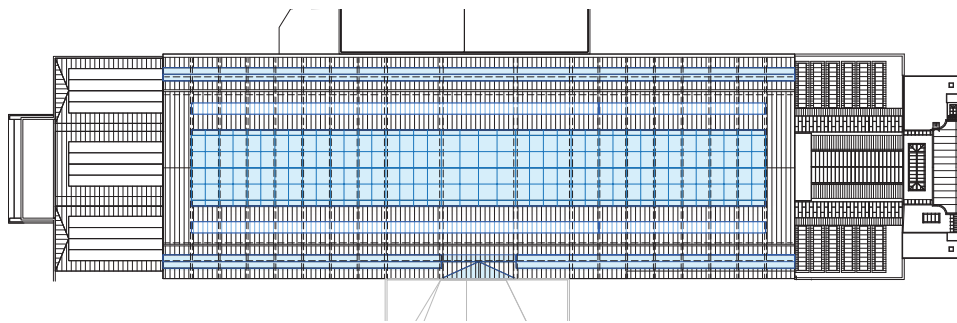
ontwerpprincipes

snede

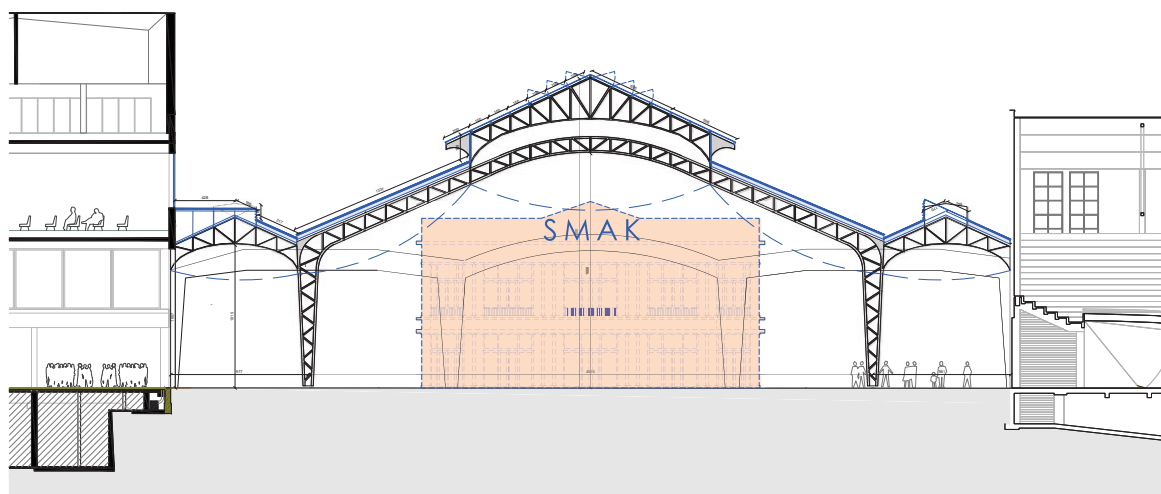

plan - detail (blauwe delen = beglaasd)

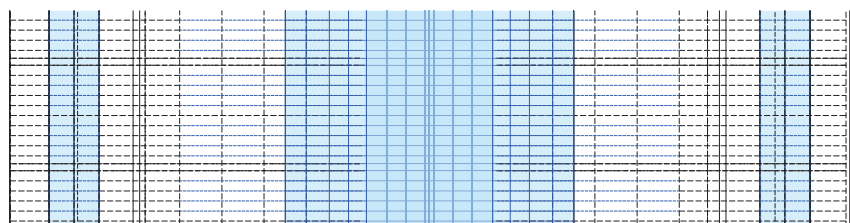

plan - detail (blauwe delen = beglaasd)

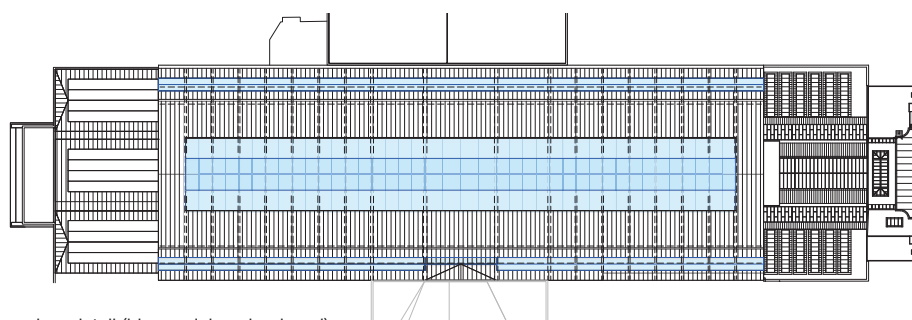
ontwerpprincipes (variant)

snede

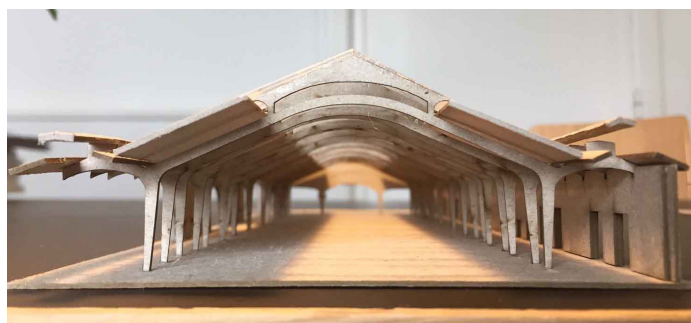
plan - detail (blauwe delen = beglaasd)

plan - detail (blauwe delen = beglaasd)

Huidige situatie

Voorgesteld principe

Facades als poreuze contactvlakken

De gevels van de Floraliënhallen zullen een belangrijke rol spelen in het publieke karakter - en bijgevolg gebruik - van de hal. Net als een publiek plein wordt de ruimte gedefinieerd door de gevels rondom, die gevarieerd en rijk zijn, en de hal opladen vanuit hun eigenheid. We onderscheiden minstens 8 verschillende condities rond de publieke ruimte van de Floraliënhallen:

Enerzijds de binnengevels van de 4 kopgebouwen, die een interface vormen tussen de hal en de programma's op de koppen. Zowel vanuit programma als vanuit erfgoedvisie kennen ze elk verschillende randvoorwaarden. De historische studie (zie bijlage) kan een inspiratie vormen voor deze binnengevels, maar dient doorontwikkeld te worden binnen de architectuuropdrachten van de kopgebouwen, waarbij de ambitie om vier sterke gebouwen rond een plein te ontwikkelen hoog gehouden dient te worden. De binnengevels verdienen bijgevolg minstens een even grote aandacht als de buitengevels.

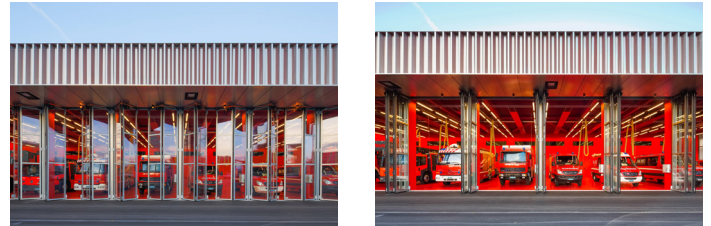
Daarnaast zijn er de 4 contactvlakken die een directe visuele en fysieke relatie tussen de Floraliënhallen en het park maken. Ook hier verschillen de randvoorwaarden sterk:

- de noordgevels hebben een erfgoedwaarde als parkgezicht. Eén ervan vormt de diagonale publieke route, de andere leidt tot de meer besloten rozentuin.

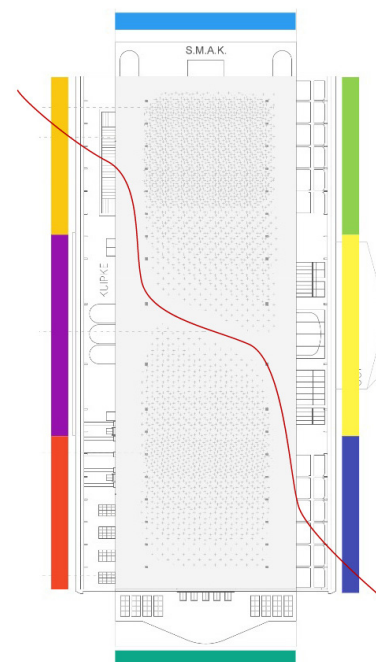
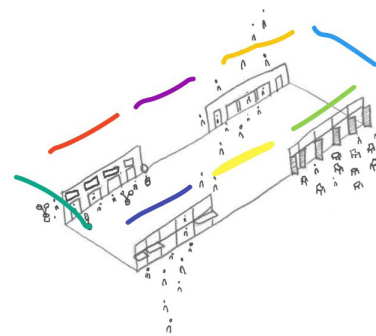
- de zuidgevels zijn nieuwe gevels, gecreëerd door de afbraak van de Azaleahallen en de Rode Poort. Historisch is aan deze zijde nooit een gevel geweest, waardoor de vrijheidsgraden groter zijn. Ook hier vormt één gevel de diagonale route, terwijl de gevel tussen SMAK en ICC bereikbaar moet zijn voor occasionele leveringen.

In de architecturale uitwerking dient een goed evenwicht gevonden te worden tussen enerzijds de erfgoedwaarde en anderzijds de noodzaak om de verbinding met het park te maximaliseren en een uitnodigende gevel te ontwikkelen waarin de publieke doorsteek goed voelbaar is.

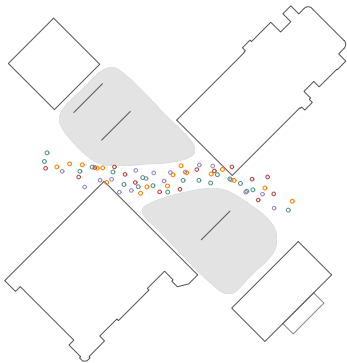
Gelet op de verschillende condities en de na te streven rijkdom rondom de Floraliënhallen als stedelijk plein, is een ontwerp 'op maat' te verkiezen boven een uniformiserende aanpak. De volgende pagina's geven enkele aanknopingspunten, die verder uitgewerkt zijn in de erfgoedvisie in bijlage.

poreuze gevel met beglaasde vouwwand, brandweerkazerne Pratteln

Principes rond afsluiting van de gevels

Enerzijds: maximaal publiek karakter

De diagonale route tussen het station en de binnenstad maakt de Floraliënhall tot een knooppunt van dagelijkse beweging, meer dan enkel een bestemming.

De toegangen in de gevels aan de tussentuinen spelen hierin een belangrijke rol. De diagonale route is overdag maximaal publiek en doorwaadbaar.

Anderzijds: streven naar een tussenklimaat

De ruimte blijft onverwarmd: de investering van verwarming en bijhorende isolatie van de volledige schil zou enkel te verantwoorden zijn bij concrete programma's en dichte deuren, wat in strijd is met het wisselend programma en de publieke natuur van de Floraliënhall.

Het hoogste comfortniveau is slechts te bereiken met draaideuren of een sas, en niet compatibel met het gebruik.

Het isoleren van de gevels betekent een enorme investering voor een beperkt extra rendement. Het isoleren van het dak is wel een interessante piste, gezien het dak vernieuwd wordt. Dit wordt verder besproken in het deel 'thermisch comfort'

Oververhitting in de zomer kan beperkt worden door het voorzien zonwerende beglazing en geautomatiseerde natuurlijke verluchting in het dak.

Strategie rond openen gevels

De impact van een opengaande deur op het afkoelen van de ruimte in de winter hangt sterk af van de gebruiksfrequentie. De zone rond de deur zal sterker afkoelen. Een effect dat toeneemt bij meerdere grote openingen, maar vooral afhankelijk is van de gebruiksfrequentie en het aantal deuren dat gedurende lange tijd volledig open staat.

Stuurbare systemen, zoals een wand van glazen vouwdeuren zijn wel interessant voor temperatuursregeling. Ze bieden de mogelijkheid om gericht te reageren op de buitentemperaturen. In de winter kunnen ze tijdens de warme ochtend en middag ingezet worden voor natuurlijke opwarming, om dan tijdens de koude nacht te sluiten. In de zomer zouden open deuren 's nachts voor de nodige koeling zorgen. Indien de hal 's nachts om veiligheidsredenen gesloten is, biedt een secundair hekwerk een oplossing. Als alternatief of aanvulling kan nachtkoeling via het dak bestudeerd worden.

Conclusie: de belangrijkste randvoorwaarde in de keuze van het aantal openingen en hun maatvoering is functioneel, namelijk een vlotte doorgang, en niet het comfort.

Tweevoudige ambitie

Het ontwerp voor de Floraliënhall zal een evenwichtsoefening zijn in het vertalen van een tweevoudige ambitie: het realiseren van poreuze contactvlakken en het herwaarderen van elementen met een belangrijke erfgoedwaarde.

Ook de globale ambitie om meer park te realiseren, een stadspark waar gebouwen te gast zijn, dient hierbij als leidraad. De porositeit van de contactvlakken tussen de Floraliënhall en het park moet ertoe bijdragen dat de hall minder als gebouw aanvoelt, en meer als een verlengde van het park. De gebouwen staan tegen de hall als paviljoenen in het park, of monumenten aan een plein. Strategische (hoge) transparante delen in de gevels zijn nodig om de kopgebouwen los te knippen en de figuur van de gebouwen te transformeren van een ondoorwaadbare en onleesbare cluster naar een continue parkruimte met enkele sterke gebouwentiteiten.

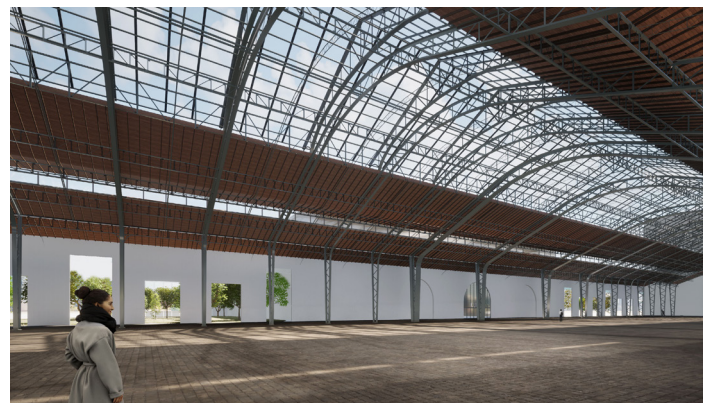
De erfgoedvisie in bijlage maakt op basis van historische analyse een projectie van mogelijke maatvoering van open en gesloten elementen. In het architecturaal ontwerp voor de Floraliënhall zullen deze principes uit te erfgoedvisie afgewogen worden ten opzicht van de ruimtelijke en programmatorische ambities, namelijk:

- maximale transparantie naar het park,
- een leesbare diagonale route en
- 'losgeknipte' gebouwen aan de Floraliënhall

Vanuit het interieur van de Floraliënhall zijn voor de contactvlakken met het park geen vaste randvoorwaarden naar materiaalgebruik voorop gesteld. Zo kunnen gesloten gevelelementen ook spiegelende of scharnierende geveldelen zijn, en kunnen de open delen staan voor glasvlakken, roosters, of andere transparante gevelstukken.

Ambitie "meer park": doorbreken van de gebouwencluster met als streefbeeld gebouwen als paviljoenen in het park

Vergelijking tussen de randvoorwaarden voortkomend uit de historische studie voor de zuidgevel (boven) en noordgevel (onder), waarbij de zuidgevel duidelijker de ambitie "meer park / gebouwen als paviljoenen in het park" weergeeft. In de noordgevel dient het ontwerp extra aandacht te besteden aan de balans tussen porositeit en erfgoedwaarde, met als ambities een transparantie naar het park, een leesbare diagonale route en 'losgeknipte' gebouwen aan de Floraliënhall..

Noordgevels

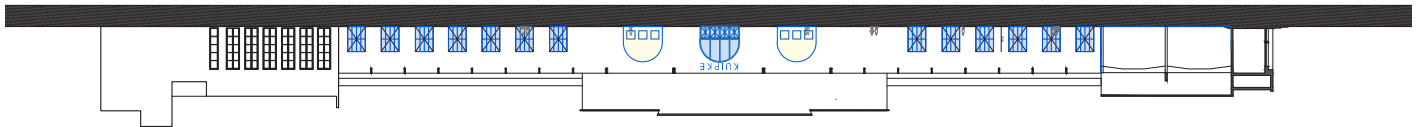
De noordgevel was in zijn oorspronkelijke functie een eerder gesloten gevel die de warme serre van de buitenlucht scheidde. De Floraliënhall werd verwarmd, grote openingen zouden hierin niet efficiënt geweest zijn. In de geveldelen aan de rozentuin en de vroegere hal 6, wensen Monumentenzorg en Onroerend Erfgoed de verticale ritmering, penanten en ronde cartouches van de gevels te herstellen. Omdat deze noordelijke gevel voor veel beschaduwde parkruimte zorgt in de noordelijke park-oksels, is het wenselijk de transparantie van de gevels toch voldoende groot te maken. Een maximale transparantie - zoals op de zuidgevel - zal via een slim gevelontwerp bekomen moeten worden. Vertrekkende van het bestaande ritme en de principes uit het

beheersplan dient verder onderzocht worden hoe de maat en hoogte van de transparante delen de porositeit en het publieke karakter kan versterken.

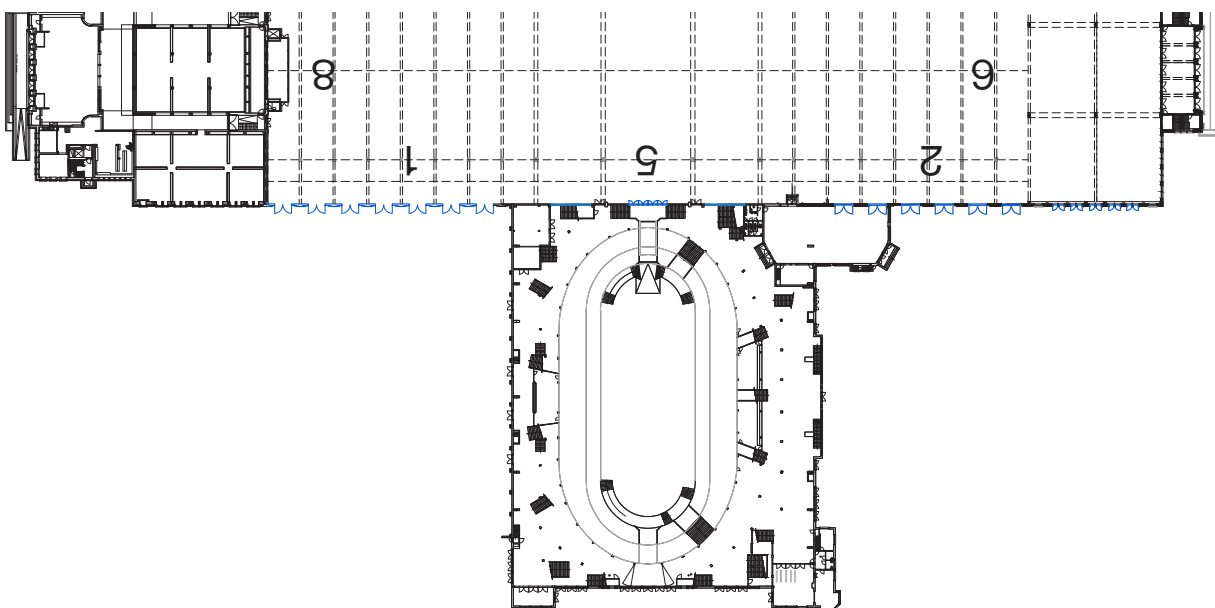
Bij de gevel tussen Kuipke en S.A.M.K., op de diagonale route, is het essentieel dat de openingen als publiek toegankelijk en uitnodigend ervaren worden. De landschappelijke parkinrichting moet deze beweging ook voldoende ondersteunen.

noordgevel buiten

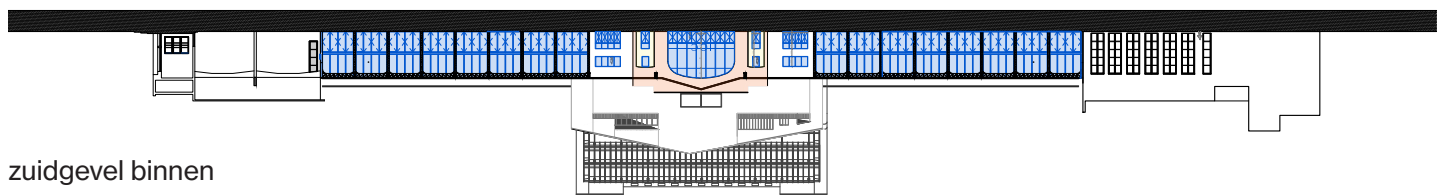
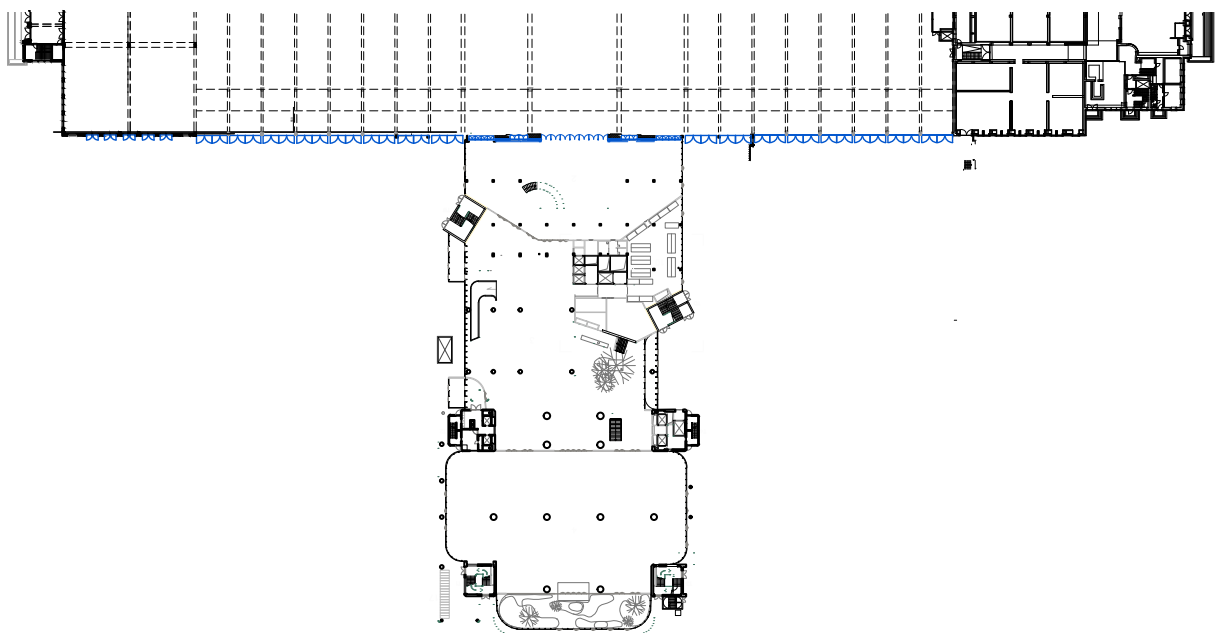

noordgevel binnen

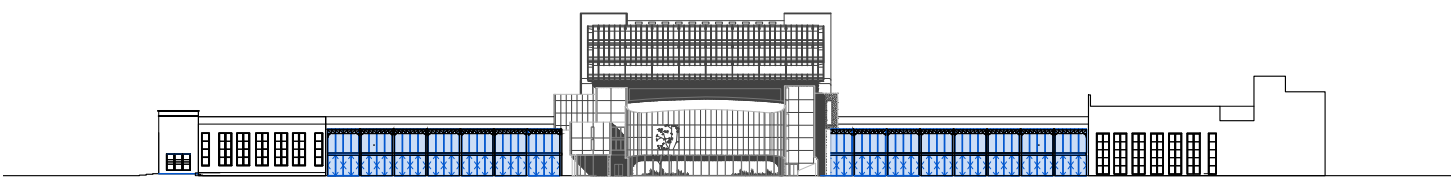

Zuidgevels

Aan de zuidzijde creëert de afbraak van de Azaleahal en Rode poort de opportuniteit om de gevels naar de tussentuinen volledig te herdenken. Een opengewerkte transparante gevel kan hier de sfeer van het oorspronkelijke ontwerp terugroepen, waarbij de grote Floraliënhall uitliep in secundaire hallen. Om de haakse aansluiting van het ICC op de Floraliënhall voldoende leesbaar te maken wordt de transparante gevelopbouw doorgetrokken tot in de hoek.

zuidgevel binnen

zuidgevel buiten

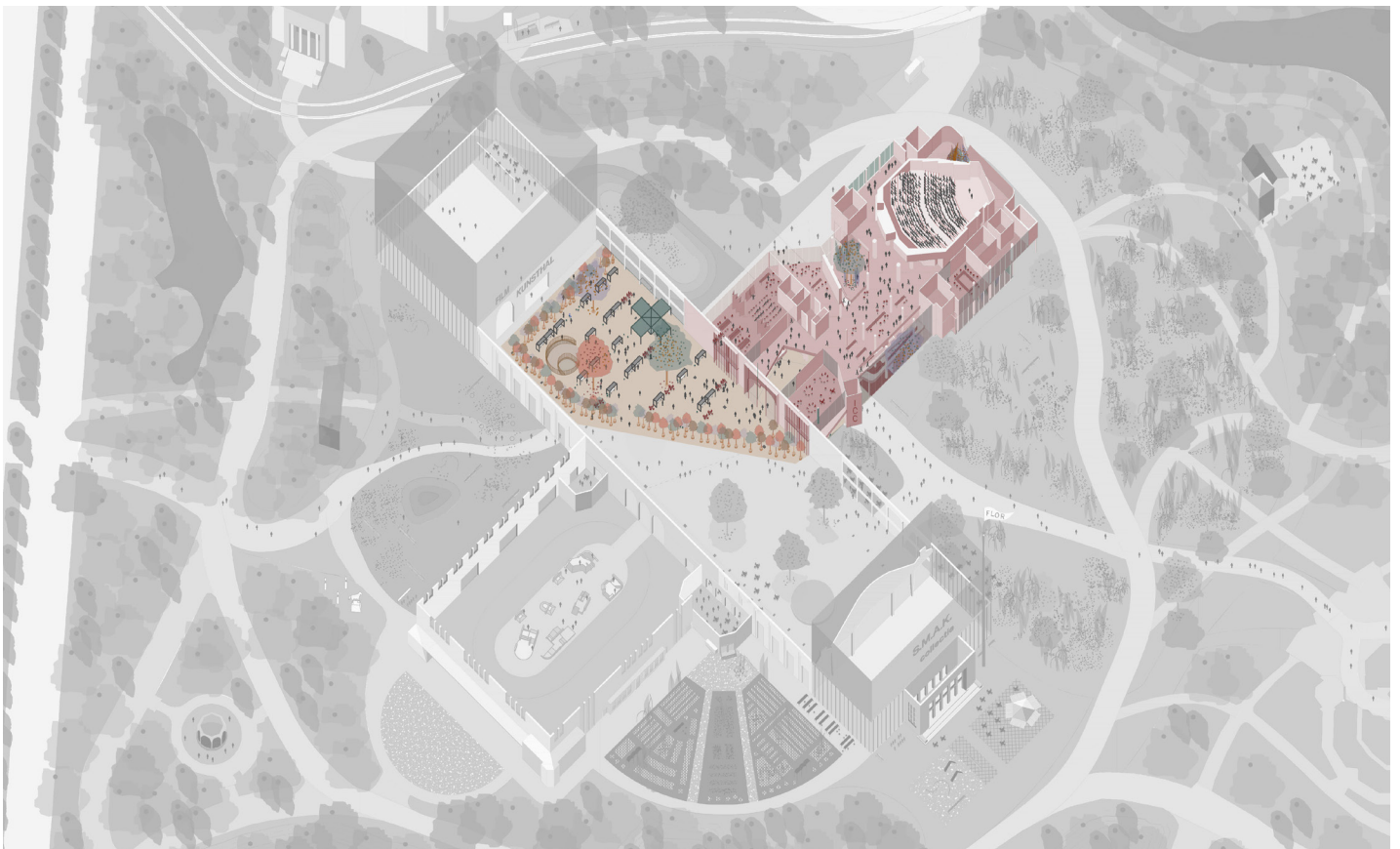
Zachte grenzen en ruimtelijke ankers

De Floraliënhal is bijna zo groot als het Sint-Pietersplein verderop. Deze monumentale stedelijke ruimte moet op een landschappelijke en spontane manier ingezet kunnen worden voor een brede waaier aan activiteiten en evenementen. We sluiten ons aan bij de studie door OYO in 2018 die stelt dat *“de ruimtes ruimtelijk gescheiden kunnen zijn, maar ook samen waarneembaar. Een volledig gesloten materiaal geeft de compartimentering en restruimten eerder een benauwd gevoel, terwijl openheid aan de basis ligt bij de Floraliënhal.”* Ondoorzichtige compartimenteringen en permanente box-in-box principes zijn bijgevolg niet wenselijk. Om een meervoudig gebruik van de ruimte toch mogelijk te maken, wordt ingezet op zachte grenzen die een plek in de hal definiëren zonder de imposante ruimtelijkheid en architectuur van de hal te schaden.

Daarnaast introduceren enkele ruimtelijke objecten schaal en hiërarchie: bomen, een opening naar de ondergrond, verplaatsbare tribunes, etc...

We definiëren op de volgende pagina's enkele mogelijkheden, enkele ingrediënten, om op gepaste wijze zachte grenzen te creëren. Enerzijds om activiteiten en evenementen af te bakenen van het grotere publiek, anderzijds de ruimte op menselijke schaal te brengen en het mogelijk te maken een stukje van de Floraliënhal tijdelijk en spontaan toe te eigenen.

- vast en mobiel groen
- waterelementen
- textiel en membranen
- publiek balkon
- supermeubilair
- verzonken koer
- verticale verbindingen

scenario bij een evenement in ICC met uitloper in de Floraliënhal waarbij mobiele planten de grens afbakenen

Vast en mobiel groen

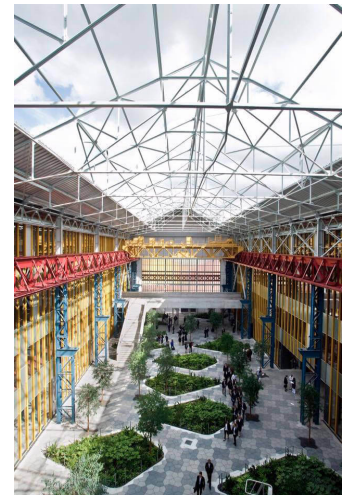
De relatie tussen het park en de hal is geen harde grens. Naast het ontwikkelen van de gevels als membraan tussen park en hal, is de integratie van groen-elementen een strategie in het naar binnen brengen van het park in de hal. Het zet de unieke typologie van deze ruimte extra in de verf. Het groen wordt ook in de andere gebouwen doorgetrokken, het vormt deel van de interieurs en van de dagelijkse beleving.

Een juiste balans tussen mobiele en vaste groenelementen, die strategisch ingeplant worden, maakt het mogelijk de grote ruimte inzetbaar te houden voor alle mogelijke evenementen en invullingen. Enkele bomen of vaste plantenperken (zie referenties) creëren een zachte zonering en een stedelijke, publieke sfeer. Het groen vormt een essentieel element om de ruimte, ook als ze vrijwel leeg is, een aangename verblijfsruimte te laten zijn. Het is de rust die primeert en niet het gevoel in een leeg gebouw te staan. De inplanting van deze bomen is strategisch bepaald (zie gebruiksscenario's op p.36), zodanig dat er voldoende ruimte blijft en de grote zichtlijnen vrijwaard blijven, bijvoorbeeld naar een podium en naar de binnengevels.

Daarnaast worden verplaatsbare planten opgesteld in de hal. Ze geven de mogelijkheid tijdelijk ruimtes te markeren en de schaal ervan terug te brengen tot een meer menselijke schaal. Op bepaalde plaatsen kunnen ze een maximaal uitbundig groen effect realiseren. Het is aanbevolen om dit principe door te ontwikkelen in samenwerking met de botanische tuin. Het vorstvrije klimaat van de Floraliënhal zou zo de ideale omgeving kunnen vormen voor een wintertuin, een orangerie voor de planten van Gent?

Atocha station, Madrid

Lycée hôtelier, Nantes

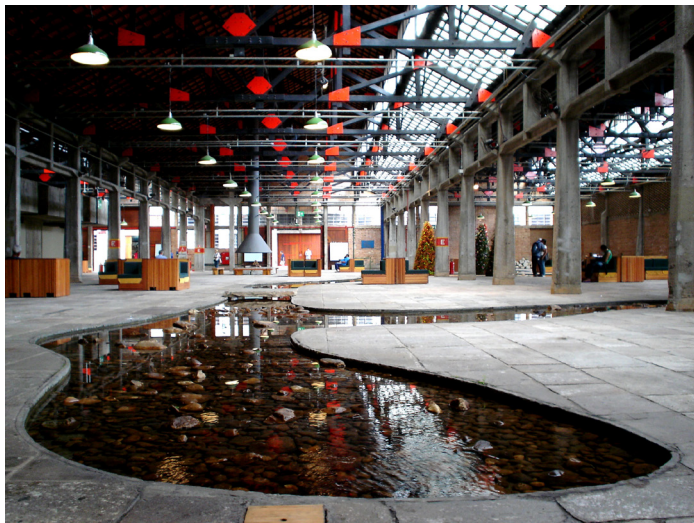
Jardin des Fonderies, Nantes

Een strategisch geplaatste groep potplanten, installatie 'mobiel bos' Noordwijk Brussel, 51N4E ism Plant en Houtgoed

Watarelementen

Net zoals verschillende emblematische publieke pleinen gekenmerkt worden door een fontein, kunnen waterpartijen op een poëtische manier bijdragen aan de beleving van de monumentale hal. Strategisch ingeplande watervlakken, zoals ondiepe bassins, kunnen de hal op een subtiële manier compartimenteren, zonder afbreuk te doen aan de ruimtelijkheid. Het water speelt een spel van licht, schaduw en reflectie, een rimpeling in het water versterkt het buitengevoel. Net als de fontein op een stedelijk plein kan een waterbassin richting geven in de ruimte en een betekenisvolle ontmoetingsplek zijn. De inplanting ervan gebeurt strategisch, om evenementieel gebruik van de hal steeds mogelijk te maken.

Ondiep waterbassin brengt schaal en sfeer in SESC Pompei, Sao Paulo

watervlak als ontmoetingsplaats en eventueel ruimtescheidend element, Maison Bordeaux, OMA

Spel van reflectie en schaduw

Textiel en membranen

Textiel-elementen zoals gordijnen, zeilen, netten kunnen ingezet worden om tijdelijk ruimte af te bakenen en hebben een positief effect op de ruimteakoestiek. Afhankelijk van het seizoen of de aard van de activiteiten kunnen opblaasbare structuren op een gepaste en sfeervolle manier snel een (eventueel geklimatiseerde) ruimte creëren met een karakter dat mooi aansluit bij de architectuur van de Floraliënhall. We refereren spontaan aan een zeppelin in zijn grote hangar. Deze opblaasmembranen bestaan in meer transparante of meer translucente uitvoeringen en kunnen meerdere in- en uitgangen hebben.

Lichte verplaatsbare netten

tentstructuur Biënnale van België

Design in dialogue lab ETH Zurich, 51N4E ism Chevalier Masson

Membranen en opblaasbare structuren

Publiek balkon

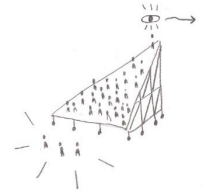
In de haalbaarheidsstudie voor het ICC (evr, 2011) wordt het principe van een gaanderij geïntroduceerd, oorspronkelijk bedoeld om het ICC te verbinden met bijkomende ruimte voor het congrescentrum in de casinokop. De studie van OYO uit 2018 herneemt het idee en voegt een passerelle toe die ICC en Kuipke met elkaar verbindt, onafhankelijk van het maaiveld. Vandaag is de aanleiding tot deze passerelle echter gewijzigd: de casinokop is geen uitbreiding van ICC. Gesprekken met de verschillende actoren rond de hal wezen ook aan dat een rechtstreekse verbinding tussen ICC en Kuipke enerzijds en de twee koppen van SMAK anderzijds niet nodig is. Het is vanuit de nieuwe invulling van de hal niet wenselijk een tweede maaiveld te creëren: het stedelijke karakter zal immers ook voortkomen uit de toevallige ontmoeting en kruising van bezoekers.

Als alternatief op de passerelle stellen we het publiek balkon voor in de Floraliënhall, als een plek waarvan je eens wat hoger in de hal kan staan om een overzicht te krijgen, om dichterbij het dak en de kruin van de bomen te komen.

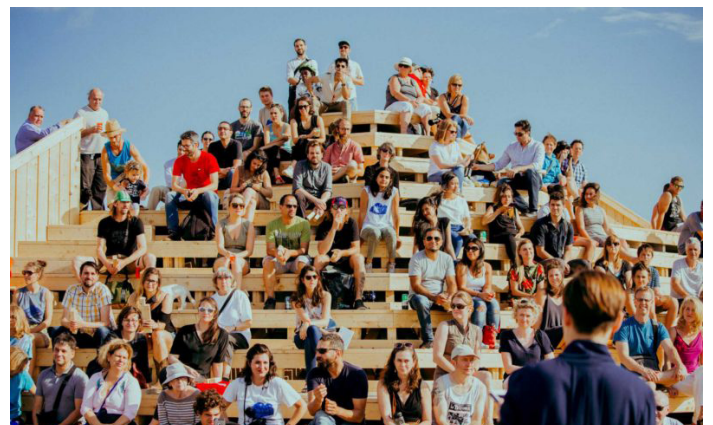
Beeld van de Floraliënhall, met links ter hoogte van Kuipke en dicht bij de diagonale route, het publiek balkon.

Supermeubilair

Naast zachte grenzen om ruimtes te definiëren kunnen enkele ruimtelijke ankers helpen de schaal van de hal te lezen en een plek te definiëren. Net als meubels zijn dit elementen die losstaan van de architectuur van de hal en eventueel verplaatsbaar of demonteerbaar zijn. Het gaat hier niet om hoogtechnologische verrijdbare podia en tribunes, maar installaties passend bij het publieke en spontane karakter van de hal.

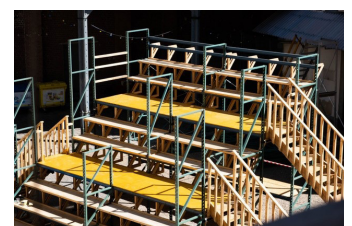
Bijvoorbeeld een kiosk voor ticketverkoop, een mobiele koffiewagen of een tweetal mobiele tribunes die onderling gekoppeld kunnen worden tot een theatrale setting. De inplanting van deze elementen geeft een richting aan de ruimte. Bij evenementen vormen deze supermeubels ook rustplekken die door hun hoogte een andere blik bieden op de activiteiten.

Constructlab, Mont-Réal

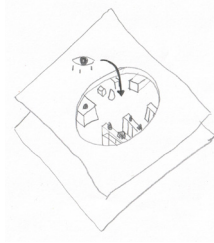

Teatrino Salottobuono

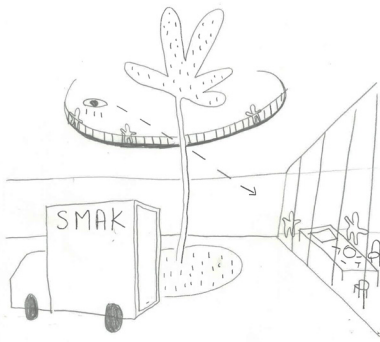

Decoratelier

Verzonken koer

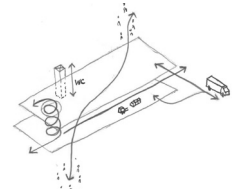

Een strategisch geplaatste verbinding tussen het gelijkvloers en het ondergrondse logistieke niveau kan een extra beleving aan beide ruimtes bieden: voor de ondergrondse depots is het een contactvlak met de buitenwereld, in de hal geeft het extra belevingsdimensie aan de parkruimte. Bovendien kan een strategische plaatsing de hal opdelen in verschillende zones. De ontwerpopdracht voor de Floraliënhall en het logistiek niveau zal moeten afstemmen of deze connectie louter visueel is of ook een alternatieve publieke verbinding creëert, bijvoorbeeld naar extra ondergrondse tentoonstellingsruimte van S.M.A.K., ondergrondse filmzalen of publiek sanitair.

De koer creëert een visuele relatie tussen de Floraliënhall en de bedrijvigheid ondergronds, en brengt extra daglicht binnen in de depot-/productieruimtes van S.M.A.K.

Verticale verbindingen

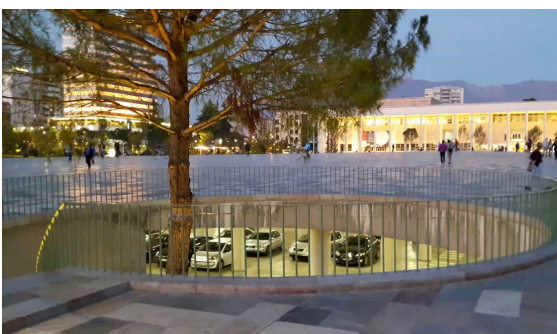
Op strategische plekken verbindt een goederenlift de Floraliënhall met de logistieke ondergrond. Materiaal van grote opleggers kan zo direct naar de logistiek en omgekeerd. Een personenlift maakt een directe link met voorzieningen in het ondergronds niveau. Verticale verbindingen, eventueel in combinatie met een trap of Engelse koer, maken het mogelijk de logistieke ondergrond en de Floraliënhall als een werkend geheel met ruimtelijke kwaliteit te ontwikkelen. We bevelen dan ook aan om beide opdrachten te combineren van bij de start van het ontwerpproces.

Mogelijke inplanting centrale goederenlift en personenlift

Tate Tanks,
Londen

Skanderbeg
plein, Tirana

Principes thermisch en akoestisch comfort

Analyse thermisch comfort

De Floraliënhal is vandaag een niet-geïsoleerde en niet-geklimatiseerde ruimte. Om de hal qua comfort aantrekkelijker te maken voor het publiek werden verschillende scenario's (zie grafiek) onderzocht die de uitstraling en/of het comfort verbeteren. We zijn hierbij vertrokken van twee uitgangspunten:

- Het historische dakraam wordt in ere hersteld. Deze ingreep heeft een belangrijke impact op de ervaring van de ruimte. Zo zal de beleving van de bezoekers verbeteren door integratie van meer daglicht en nog belangrijker de connectie met de buitenomgeving - indien gewenst kan je in de Floraliënhal in de zon zitten.

- Er wordt gezocht naar ingrepen om het comfort in de Floraliënhal te verhogen op een duurzame en kostenefficiënte manier, zonder bijkomend energie te verbruiken.

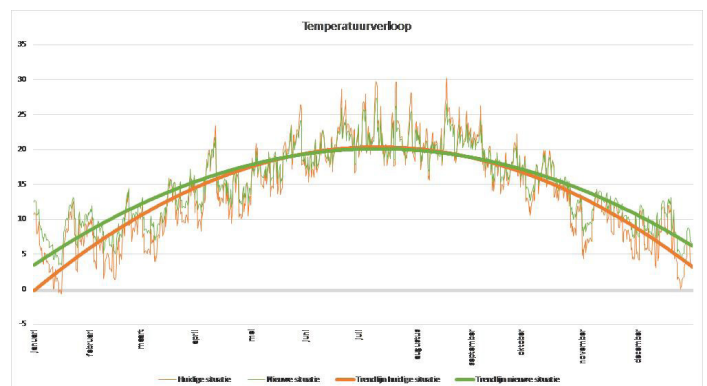
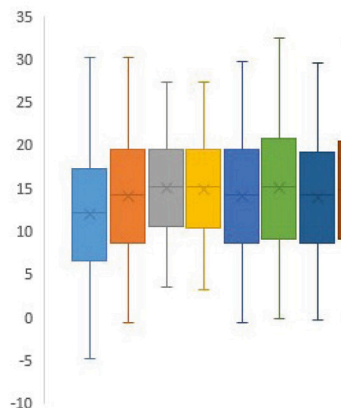
De grafiek toont aan dat de hal in de bestaande situatie quasi vorstvrij is (reeks 2). Het voorzien van isolatie als voordeel heeft dat een betere comfortzone wordt gecreëerd. De hal volledig isoleren (reeks 3) of enkel het dak isoleren (reeks 4) geeft quasi gelijkaardige resultaten. De extreme temperaturen zowel naar minima als maxima dalen in beide situaties het beste, namelijk tot max 28°C en min 2°C. Bijkomende natuurlijke ventilatie voorzien wijzigd de resultaten niet. (reeks 5) Het voorzien van een beglaasde strook (reeks

6 en 7) zorgt ervoor dat de extremen aanvankelijk nog ietwat stijgen maar door het eenvoudig voorzien van een zonwerende beglazing wordt hieraan verholpen (reeks 7). Het voorzien van een box-in-box tent zonder bijkomende klimatisatie (reeks 8) zorgt enkel voor een beperkte stijging van de binnentemperaturen. Wanneer gewerkt wordt met een pop-up constructie die wel geklimatiseerd wordt, zoals bijvoorbeeld inflatable structuren of geodes (reeks 9) wordt lokaal een comfortzone van 20-24°C bereikt.

Principe: onverwarmde ruimte met geïsoleerd dak

Uit deze simulatie concluderen we dat het dak isoleren zorgt voor een verhoogd basiscomfort, wat de Floraliënhal tot een complementaire ruimte aan de openluchtpleinen van Gent maakt. Bijkomend investeren in gevelisolatie zorgt slechts voor een zeer beperkte meerwaarde. Zonwerend glas is nodig om de maxima verder te beperken. Het glas zorgt nog steeds voor voldoende daglicht en beperkt het risico op verblinding. Ook zonwerende gordijnen kunnen ingezet worden als interne zonwering. Deze zonwering houdt de warmte niet buiten, maar vertraagt de opwarming van de hal en spreidt ze over de dag. Via natuurlijke ventilatie kan de warmste zone (boven de gordijnen) efficiënt gekoeld worden. Deze gordijnen verbeteren ook aanzienlijk de akoestiek in de hal en kunnen als sfeerelement ingezet worden.

Temperatuureverloop

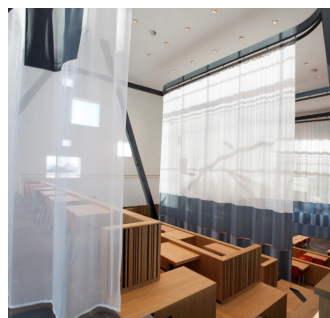
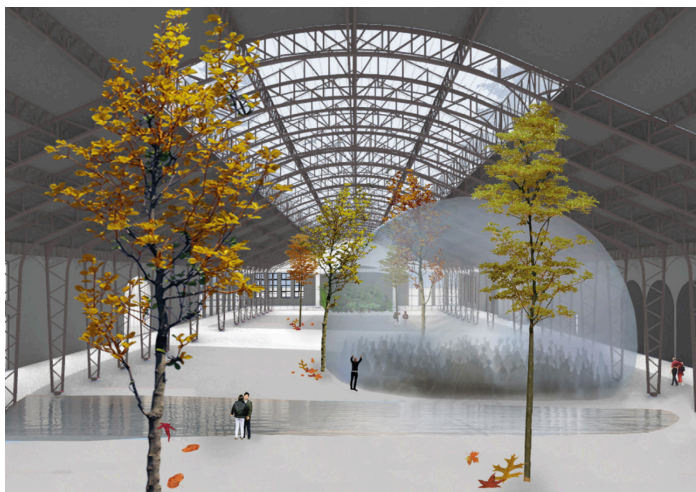

Aanvulling met tijdelijke, opblaasbare verwarmde structuren

Het installeren van klimatisatie in de volledige hal is geen must. Het creëren van enkele zones met comfort kan wel wenselijk zijn voor events en exposities. Hiervoor kunnen tijdelijke oplossingen op basis van stralingswarmte voorzien worden, zoals bijvoorbeeld opblaasbare structuren of geodes (in de grafiek: reeks 9 met een comfortzone van 20-24°C).

Gordijnen voor akoestisch comfort

Het architectuurontwerp voor de Floraliënhall zal rekening moeten houden met het akoestisch comfort in de grote hal, en dan voornamelijk de nagalmtijd. Door het aanbrengen van akoestisch absorberende zonweringsfilters onder de beglaasde delen van het dak en/of vrijhangende gordijnen, wordt de nagalmtijd verkort en het akoestisch comfort gevoelig verhoogd. Gelijktijdig gebruik door meerdere groepen in de floraliënhall kan op die manier binnen handbereik komen.

Voorbeeld van transparant akoestisch textiel (Radobank)

Historische referentie: gordijnen verspreiden een diffuus licht in de Floraliënhall (floralien 1930)

Veiligheid en netheid

Openingsuren

De Floraliënhall kan net zoals enkele publieke parken afgesloten worden na zonsondergang, wat aangepaste langere openingstijden in de zomer inhoudt.

Daarnaast zal de aanwezigheid van het lokaal van de groendienst en het oriënteren van de verschillende ingangen SMAK, ICC, Kuipke en café gericht op de hal positief bijdragen tot het veiligheidsgevoel.

Afval

Het afvalbeleid binnen de Floraliënhall sluit aan bij de aanpak in het gehele park, zoals vooropgesteld in het beheersplan. Via sensibilisering wordt het gebruik van de aanwezige afvalbakken en opruimen van hondenuitwerpselen gestimuleerd.

De afvalverwerking door de stadsdiensten kan via de connectie met de logistieke ondergrond op regelmatige en efficiënte manier georganiseerd worden.

Duiven en andere vogels

Indien nodig zijn er verschillende mogelijke strategieën voor het vermijden van overlast door duiven en andere vogels.

Een beperkte hoogte van de deuropeningen in combinatie met hoogwaardig polyethyleen duivennetten onder de structuur voorkomen het indringen en nesten van vogels in de structuur van de hal. De netten zijn voor een dergelijke grote ruimte een oplossing, maar zijn zichtbaar en verstoren het zicht op de historische staalstructuur. De impact van de netten en de mogelijke overlast dient onderzocht en afgewogen te worden.

Een meer relevante strategie is om bijzondere aandacht te schenken aan de netheid van de hal. Voedselafval binnen de perimeter van de overdekte hal, dat vogels en ander ongedierte

aantrekt, dient snel verwijderd te worden. Voederen is best expliciet te verbieden. De mogelijkheid bestaat een duiventil met voedsel te voorzien op een locatie buiten de gebouwencluster, maar het effect op deze schaal is eerder beperkt.

Er zijn nog andere systemen op de markt, maar die blijken minder interessant. Het voorzien van een electropuls systeem is een kosten- en arbeidsintensieve ingreep om de fijnmazige staalstructuur, lichtarmaturen e.a. in de volledige hal mee te voorzien. Bovendien leiden mechanische defecten in de connectoren tot een hoge onderhoudslast. Een akoestische geluidsdruk houdt de vogels buiten, maar werkt ook verwarrend voor andere dieren en zijn voor een parkruimte dus niet aan te raden. Een lichtreflectiesysteem kan mogelijks voor overlast zorgen in de omliggende gebouwen van de cluster, zoals kantoortoren boven het ICC en de appartementen rondom het park.

Duivennetten in de Galleria Vittoria Emanuele in Milaan. Succesvol en op hoogte beperkt zichtbaar.

Publiek sanitair

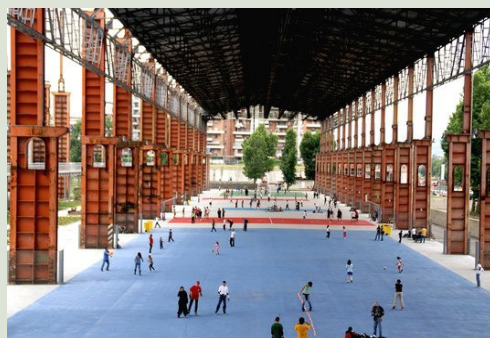
Om het publieke karakter van de hal te versterken is het aangewezen publieke toiletten te voorzien in de cluster, minstens toegankelijk tijdens de openingsuren van de Floraliënhall. Mogelijke locaties zijn het ondergrondse niveau (te bereiken via een personenlift), het café in de oksel van het Kuipke of sanitair geïntegreerd in de nieuw te ontwerpen koppen van de Floraliënhall. Het bestaande sanitair in het café in de oksel van het Kuipke kan op korte termijn reeds ingezet worden.

Net zoals het voorbeeld van de Jardin de Fonderies in Nantes functioneert de Floraliënhall als een publieke ruimte en dicteert de programmering niet. Ze ligt in het verlengde van het park en vormt zo een andersoortige verblijfsruimte voor de buurt en de gebruikers van de site. Ze is soms meer park, soms meer gebouw.

Parco Dora, Turijn, Italië, Latz + Partners/ Città di Torino

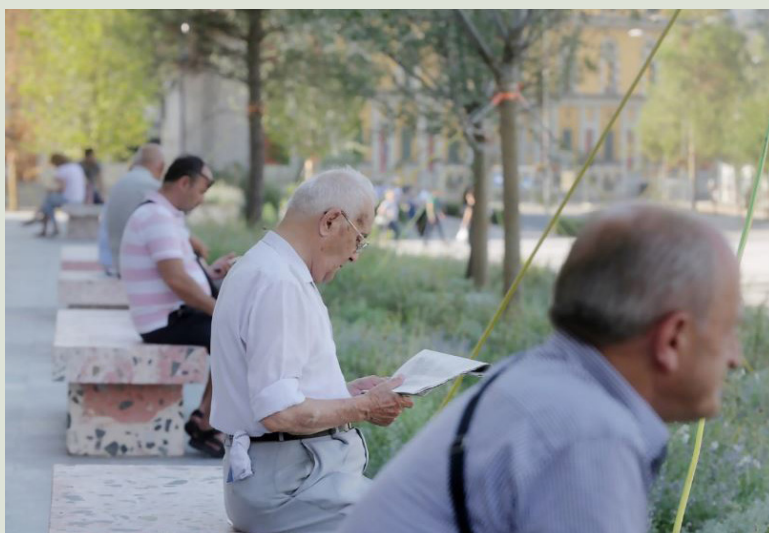

De imposant staalstructuur in Parco Dora is meestal een dak in het park, waar flaneren een extra beleving krijgt, maar wordt occasioneel ingezet voor grootse evenementen, die de plek tot een stedelijke aantrekkingspool maken.

Een centrale hal voor tijdelijke initiatieven

Het Centre 104 in het 19e arrondissement in Parijs is een kunstencentrum in de voormalige hallen van 'les pompes funèbres' van de Stad Parijs. Het is een artistieke cluster met ruimtes voor productie. De centrale open hal fungeert als een publieke stadsruimte, die op verschillende wijze kan ingedeeld worden in functie van één of meerdere events, maar altijd doorsteekbaar is voor publiek. Rondom de hal zit de vaste programmering van de site: twee auditoria, een reeks ateliers en de economische poot met café's, een boekhandel en de tweedehandswinkel Emmaüs. Het complex huist ook een kinderopvang, een incubator en een buurthuis.

Grootschaligheid en intimiteit combineren

Een stedelijke ruimte bestaat uit spanningen, die niet weggewerkt hoeven te worden, maar vanuit een evenwicht tot een rijke en diverse beleving leiden. Skanderberg square, in Tirana, combineert grootschaligheid met intimiteit en verwelcoming. Verschillende eigenaars en gebruikers vinden er een plek in een complex geheel. Het plein geeft als stadsruimte een nieuw gezicht en internationale uitstraling aan de stad.

2.3 Ondergrondse logistiek

Vraagstelling

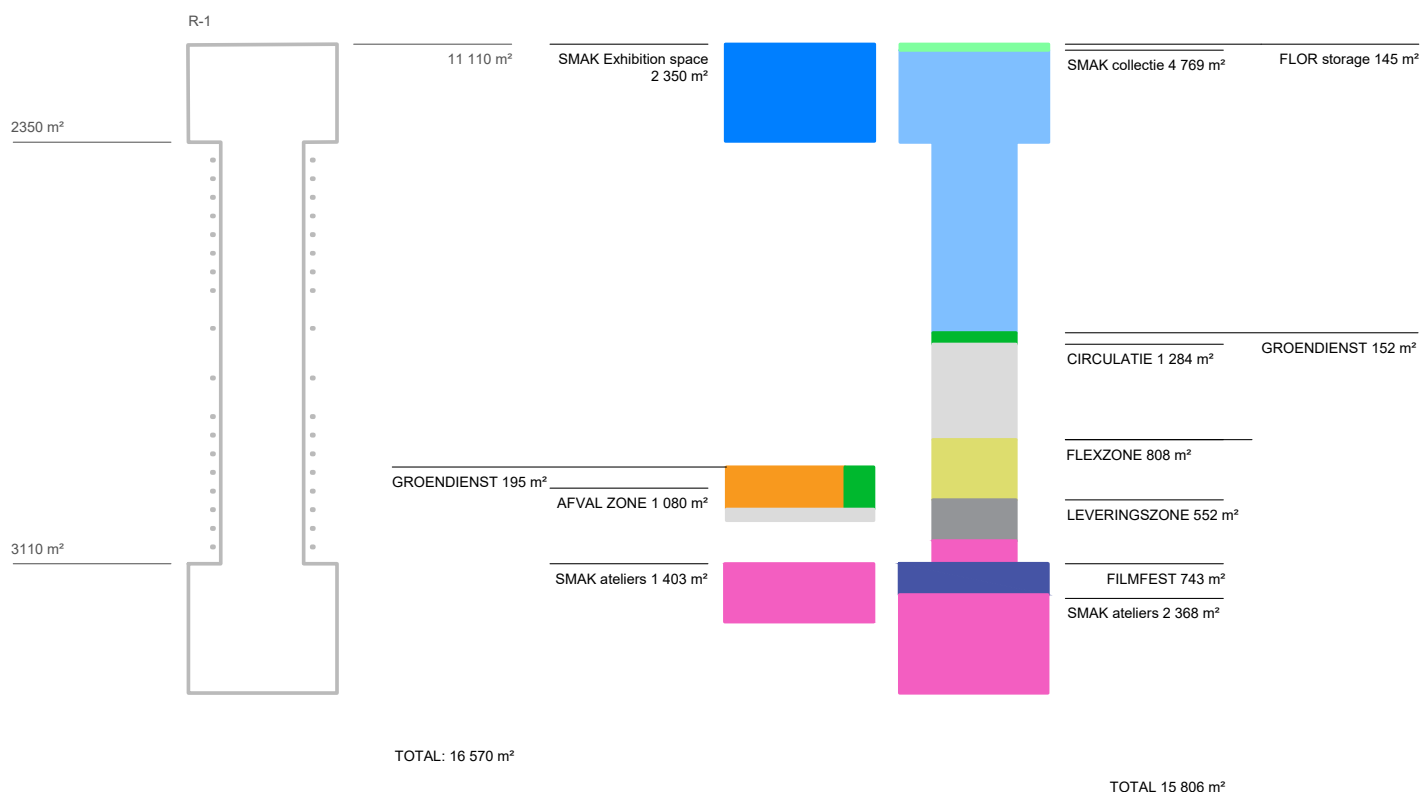
De ontwerpgrammatica voor het Citadelpark stelt een ondergronds niveau onder de Floraliënhof voor als logistieke oplossing voor de gebouwencluster.

Om een echte meerwaarde voor de cluster te betekenen, onderzoeken we verder in hoeverre de functies in de gebouwencluster gebruik kunnen maken van dit niveau, en welke (positieve) impact dit op de beleving van het park zou hebben.

Vanuit de ambitie om duurzame synergieën in de gebouwencluster te creëren, voegen we daar de vraag aan toe welke voorzieningen gedeeld gebruikt kunnen worden en hoe de realisatie van dit ondergrondse niveau op de meest toekomstgerichte en kostenefficiënte manier kan gebeuren.

Hoe maken we van dit ondergrondse niveau werkelijk een gedeelde ondersteuning voor de volledige gebouwencluster, met een positieve impact op de parkbeleving, de dagelijks activiteit in de gebouwen én het exceptionele gebruik in de cluster?

Programma voor het ondergrondse niveau

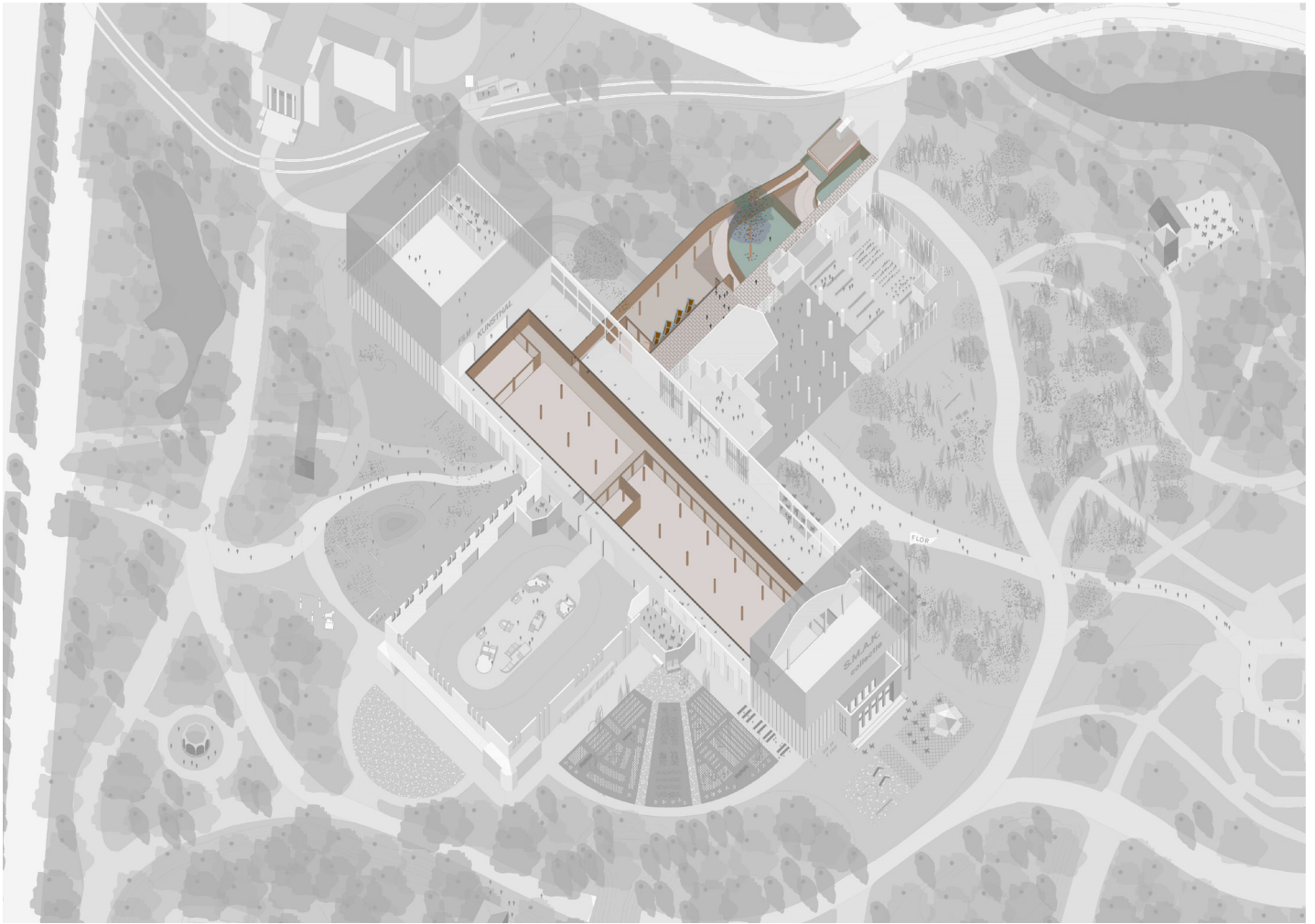
beschikbare ruimte onder de Floraliënhall en de koppen

mogelijke en gewenste programma's: de vraag overstijgt het aanbod, een logistiek niveau is bijgevolg zeker relevant.

De keuze om voor de uitbreiding van S.M.A.K. geen bijkomende parkruimte in te nemen, maar de 2 koppen van de Floraliënhall in te zetten, impliceert dat er strategieën gezocht dienen te worden om de impact van de 2 bovengrondse volumes op het park beperkt te houden. Een groot aandeel van het programma van S.M.A.K. (productie en depot) leent zich er toe om ondergronds georganiseerd te worden.

Indien we hier de logistieke noden van de gebouwencluster aan toevoegen, kunnen we met een beperkte uitbreiding van de ondergrond het park en de Floraliënhall grotendeels vrijwaren van logistieke bewegingen. Het overzicht van het mogelijke ondergronds programma vanuit de verschillende actoren toont de hoge nood binnen de cluster voor extra volume.

Ruimtelijke organisatie

Een ondergronds niveau als slimme casco

Het ondergrondse logistieke niveau uit drie grote delen. Een eerste robuuste zone gelegen in een uitbreiding tussen de inrit en de bestaande kelderwand van het ICC. Deze wordt ingezet als centrale hub voor de 'vuilere' functies, zoals afvalbeheer voor de gebruikers van de cluster. Er is ruimte voor rolcontainers, een ophaalzone voor grote vrachtcontainers en een parkeer- en onderhoudszone voor de voertuigen van de groendienst.

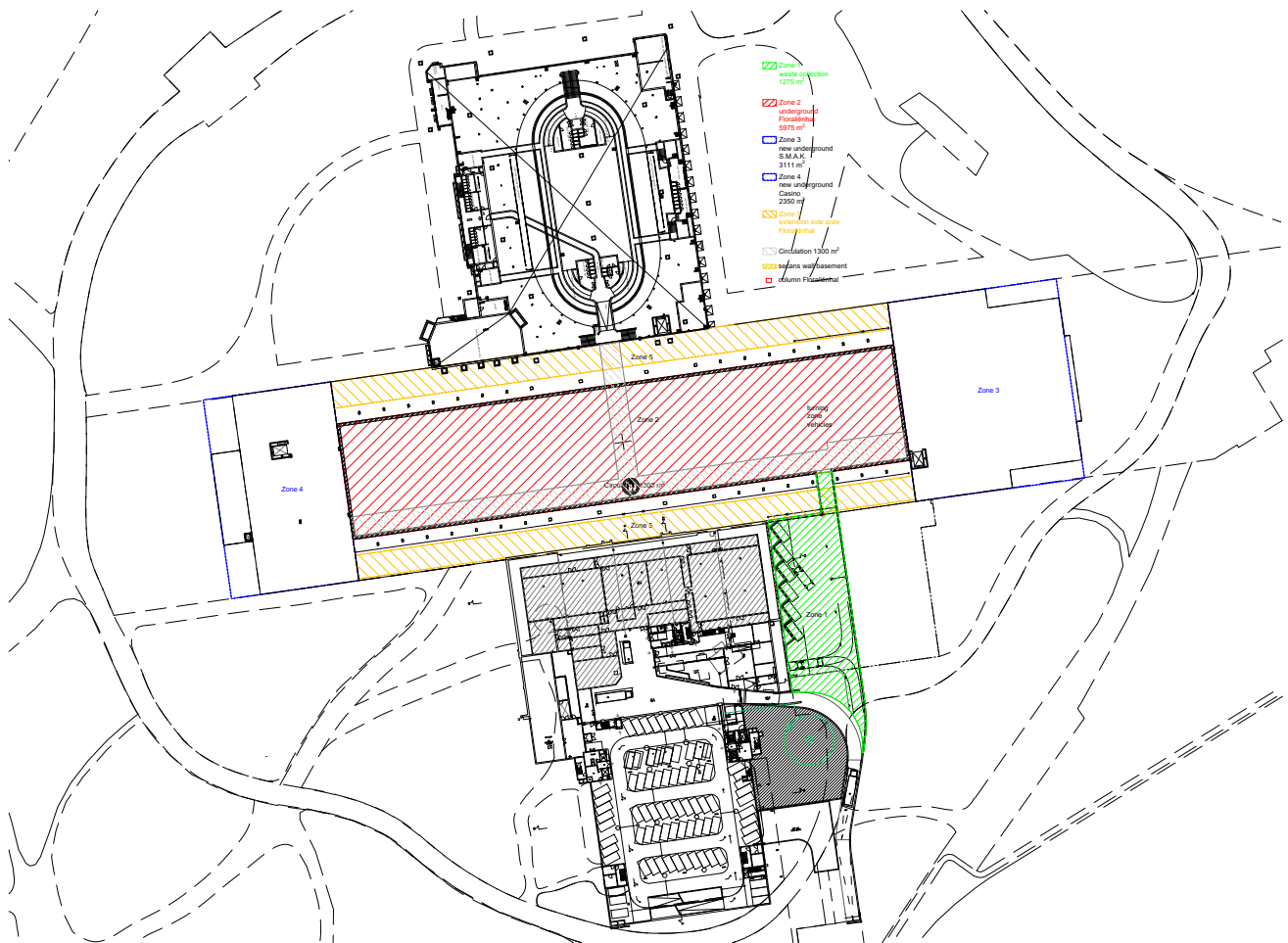
In het centrale deel onder de middenbeuk van de Floraliënhall vormt een gedeelde gang de verbinding tussen de verschillende gebruikzones, nl. de exporuimtes, ateliers en depots van het S.M.A.K., de werkplaatsen en het sanitair van de groendienst en een centrale draaizone voor vrachtverkeer. Deze leverzone

wordt overgedimensioneerd, zodat ze multifunctioneel ingezet kan worden als flexruimte.

Ze biedt tijdelijk extra ruimte voor verplaatsbare infrastructuur bij grote evenementen (zoals de zesdaagse), een ruimere laad- en loszone tijdens de opbouwperiode van een tentoonstelling, of tijdelijke infrastructuur om activiteiten in de Floraliënhall te ondersteunen.

Het ondergrondse niveau wordt beschouwd als een slimme casco, die gebouwd wordt vanuit een structurele (en kostenefficiënte) logica, en nadien door de verschillende actoren ingevuld kan worden. Ze dient als basisinfrastructuur voor de cluster en kan onafhankelijk van andere bouwprojecten gerealiseerd worden.

Technische randvoorwaarden

Een technisch en financieel haalbaar ondergronds niveau

Om de haalbaarheid van een ondergronds niveau in te schatten, nemen we de kostprijs van de casco structuur als hoofdrichtlijn. Zo onderscheiden we 4 ondergrondse zones waar uitbreidingen mogelijk zijn. Hieronder schetsen we voor iedere zone een benaderende kostprijs voor de ruwbouw, excl. BTW, met als doel om de meest efficiënte zones te filteren.

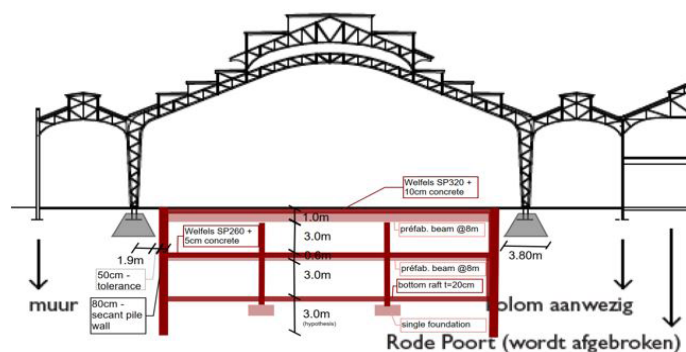
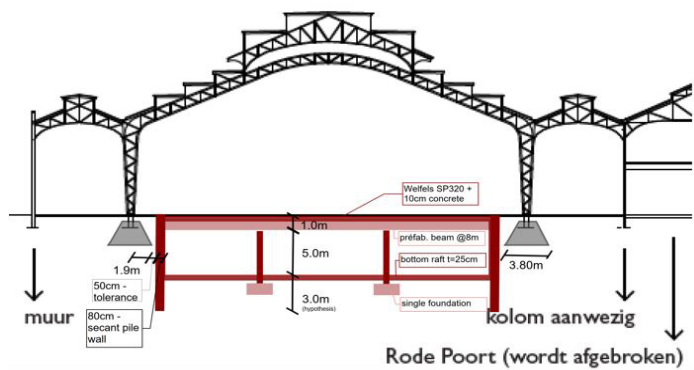
1. Een eerste zone (groen) bestaat uit een casco uitbreiding van de inrit tot de kelderwand van het ICC; kostprijs: 900 €/m²

2. Een tweede zone bevindt zich onder de middenbeuk van de Floraliënhof op voldoende afstand van de bestaande fundering van de spanten (50 cm marge op een funderingsvoet van 3,80 m); kostprijs: 1000 €/m²

3. Een derde zone betreft een ondergrondse uitbreiding onder de koppen van het toekomstige S.M.A.K. De bouw van een kelder onder een nieuwbouw volume boven de grondwatertafel is een relatief eenvoudige ingreep. Om het programma van het S.M.A.K. meer ruimte te geven kunnen hier 2 niveaus ondergebracht worden; kostprijs: 400 €/m²

4. Een vierde zone toont de mogelijkheden van een uitbreiding onder de zijbeuken van de Floraliënhof. De grote hoeveelheid keerwand ten opzichte van het verkregen volume, maakt deze zones echter duur en dus enkel interessant voor beperkte ingrepen; kostprijs: 1500 €/m²

Ten slotte kan eventueel een extra niveau -2 onder de centrale zone gebouwd worden. Dit heeft echter zijn impact op de kostprijs, maar ook op het gewicht van de voertuigen die de logistiek betreden, wat deze optie minder interessant maakt; kostprijs: 1400 €/m²

schematische voorstellingen van de onderzochte hypothesen voor de draag structuur van de logistieke ondergrond

Waar is een ondergronds niveau het meest voordelig en technisch haalbaar?

Enkel een centrale zone onder de Floraliënhall op voldoende afstand van de bestaande fundering is niet voldoende om het programma in onder te brengen.

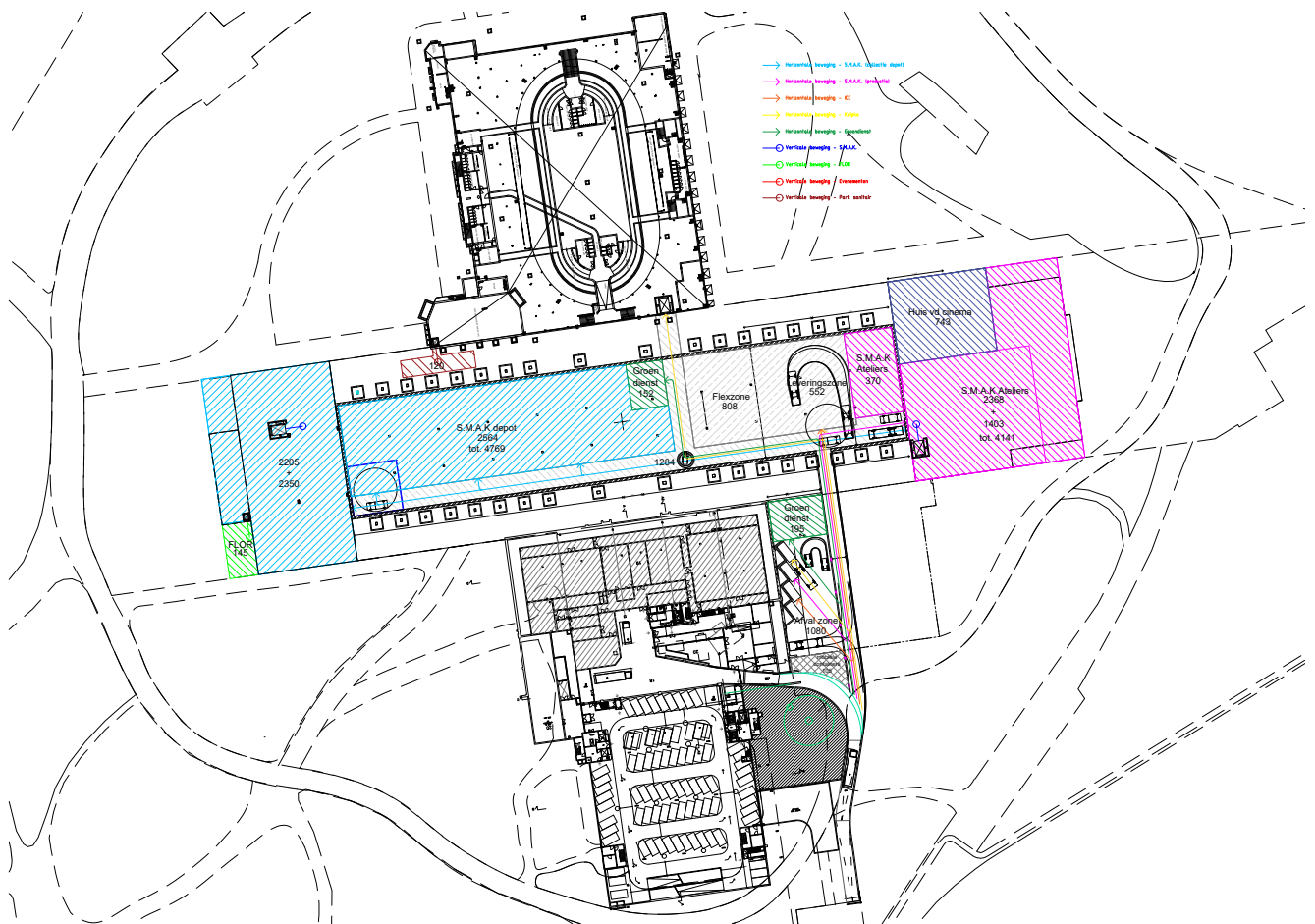
Een eerste kostenefficiënte uitbreiding bevindt zich vooraan, in de zone waar de inrit uitgebreid wordt tot de kelderwand van het ICC. Een beperkte uitbreiding - indien programmatorisch interessant - is mogelijk in de zones onder de zijbeuken van de hal.

Een tweede niveau is technisch haalbaar omwille van de lage grondwaterspiegel, maar minder interessant omwille van de verschillen in belasting die in beide gevallen door de kelderstructuur kunnen opgenomen worden. In logistieke zones met 1 niveau kunnen vrachtwagens tot 20 ton of een last $q=10 \text{ kN/m}^2$ de kelder binnenrijden. In de zones met 2 niveaus is transport beperkt tot een last van $q=5 \text{ kN/m}^2$. In beide gevallen kunnen in de Floraliënhall op het gelijkvloers opleggers tot 35 ton de hal binnenrijden.

Hieruit concluderen we dat op basis van de kostprijs en de technische randvoorwaarden de uitbreiding met een tweede niveau best onder de nieuwbouw-koppen van het S.M.A.K. gebeurt.

Dit levert geen extra beperkingen op voor het logistieke verkeer in de ondergrond en is relatief goedkoop ten opzichte van de overige onderzochte pistes.

Schematische invulling van ondergrondse noden

Schematisch plan logistiek niveau -1

De logistieke zone via inrit op niveau -1 is bereikbaar door 3 types vrachtwagens:

Lichte vracht,
type 'Mercedes Sprinter'

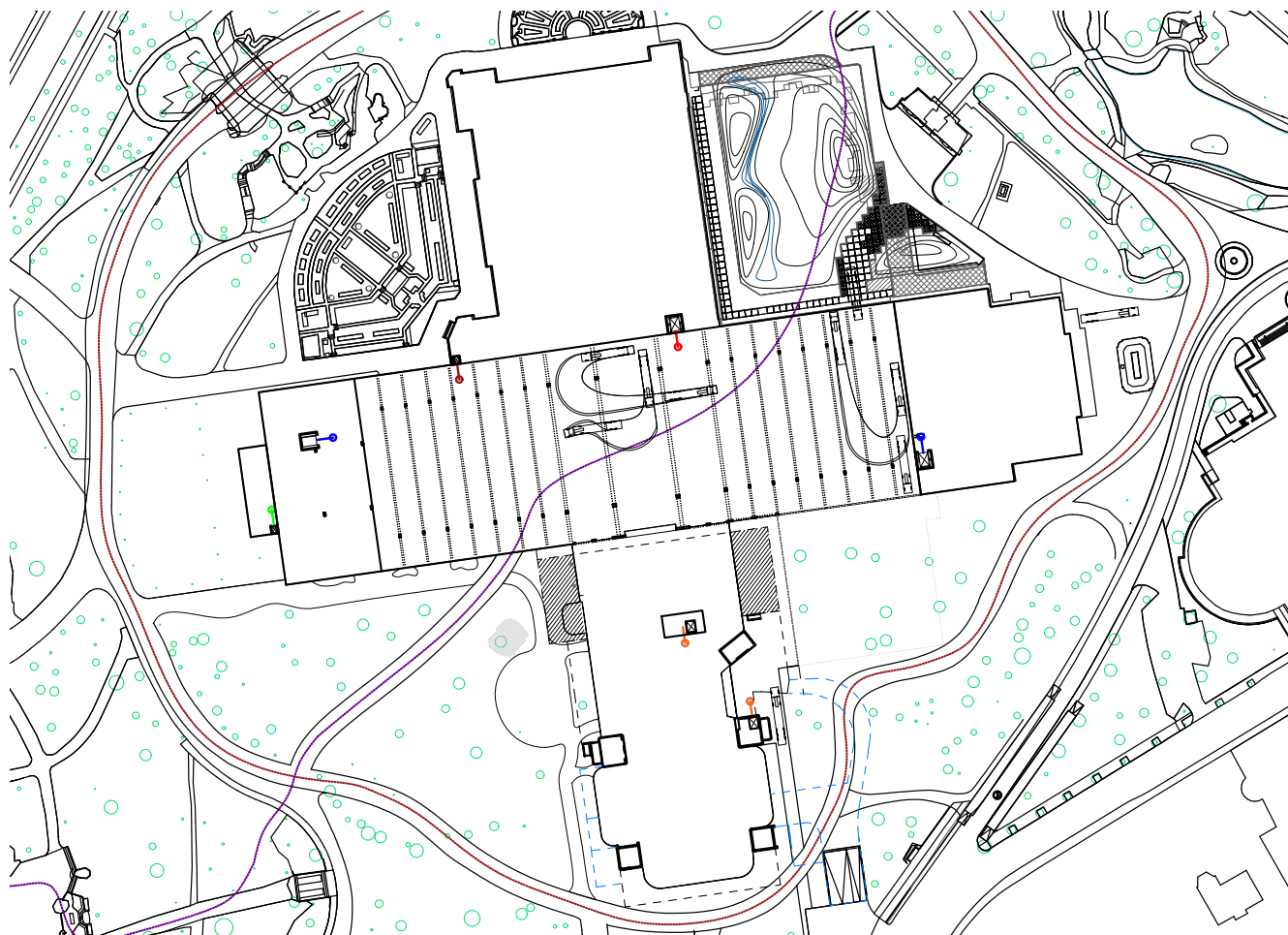

Vrachtwagen met enkele of dubbele vaste as
type Mercedes Actros/ Volvo FH

Vrachtwagen vaste as, met
container

Schematische invulling bovengrondse logistiek

Schematisch plan logistiek niveau +0

Het grootste deel van de logistieke beweging zal opgevangen worden door het ondergrondse niveau. Voor grote opleggers (tot 35 ton) wordt een alternatieve toegang voorzien via het gelijkvloerse niveau in de Floraliënhall.

Fase 1: Voor de afbraak van de Rode Poort wordt de toegang voorzien via de voormalige hal 6, volgens de principes die voorzien zijn in de tijdelijke heraanleg van de tussentuin.

Fase 2: Na de afbraak van de Rode Poort wordt een rechtstreekse toegang tot de Floraliënhall vanuit de Hofbouwlaan voorzien.

2.4 ICC Gent

Vraagstelling

wedstrijdbeeld ICC

In 2019 werd via de Open Oproep procedure van de Vlaamse Bouwmeester een opdracht uitgeschreven voor de reconversie van het ICC Gent, met als doel om via een vernieuwde en karaktervolle infrastructuur kansen te creëren om meer topcongressen aan te trekken die passen binnen de strategische doelstellingen van de stad.

De uitwerking van het ontwerp voor de reconversie van het ICC loopt deels gelijktijdig en in wisselwerking met de opmaak van het masterplan.

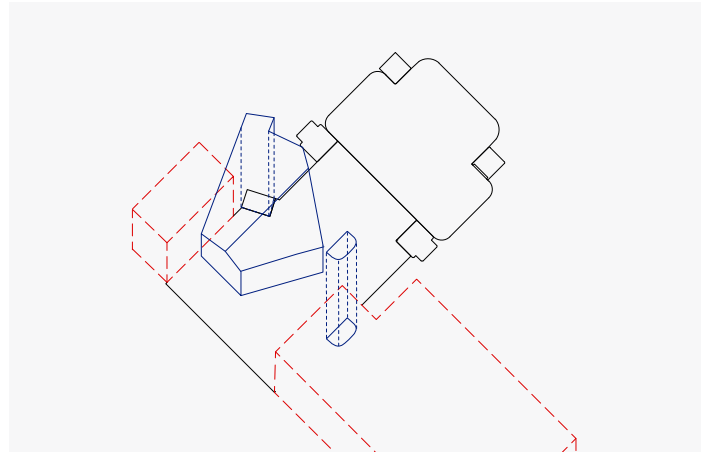
De gegunde wedstrijdofferte biedt een alternatief op de initiële projectdefinitie door het vooropstellen van een gecentraliseerd, compact gebouw voor het ICC, in plaats van een compensatie in de Casinokop na de voorziene afbraak van de Azaleahal. Dit heeft nieuwe mogelijkheden gecreëerd voor het masterplan, dat een alternatieve invulling van de Casinokop kan voorzien.

De principes uit het ambitiekader voor de gebouwencluster zijn ook van toepassing op het ICC: een gebouw dat te gast is in het park, dat bijdraagt tot het verankeren van het park in het stedelijk weefsel, dat aantakt op de publieke ruimte van de Floraliënhall en toekomstgericht ontworpen wordt.

Een eerste concrete vertaling van de ambities voor de gebouwencluster

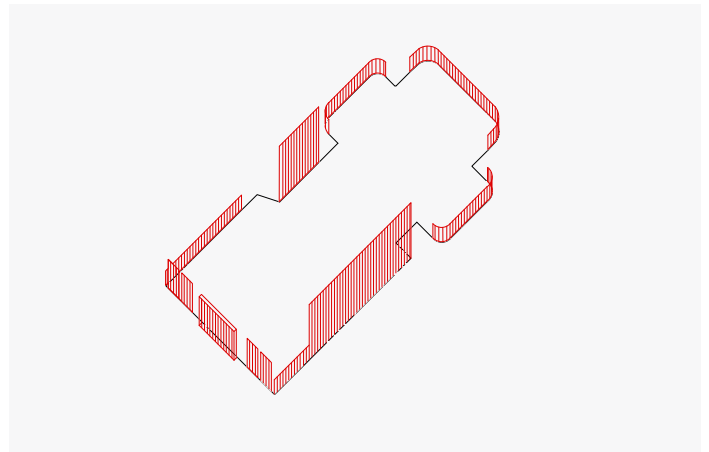
Compact gebouw

De footprint van het ICC in het park wordt gevoelig verkleind door de afbraak van de Azaleahal en een extra travee tussen het ICC en de Rode Poort. Een interne reorganisatie en de toevoeging van een compact dakpaviljoen geven op hun beurt meer inzetbare ruimte terug aan het congrescentrum.

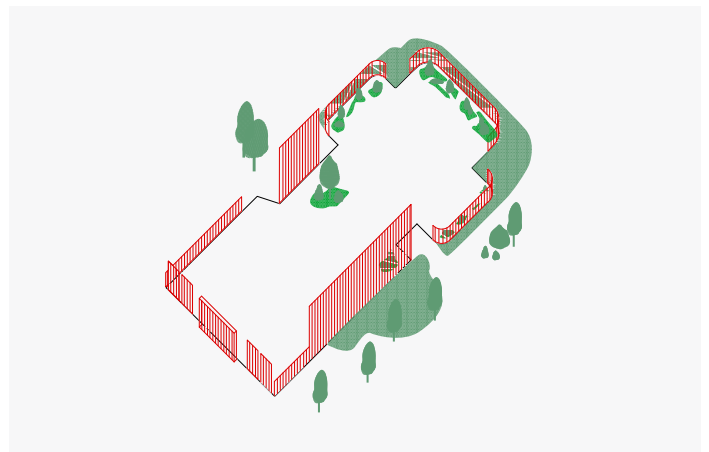
Actieve gevels naar het park

Op het gelijkvloers zorgt een open en transparant maaiveld voor een actief contactvlak met het park. Het ICC is een alzijdig gebouw dat zich opent naar zijn omgeving. De oostelijke ingang aan het atrium, wordt gekenmerkt door zijn verticaliteit en meer stedelijke karakter. Op het westen zorgt een weids horizontaal vlak voor een parkgevel.

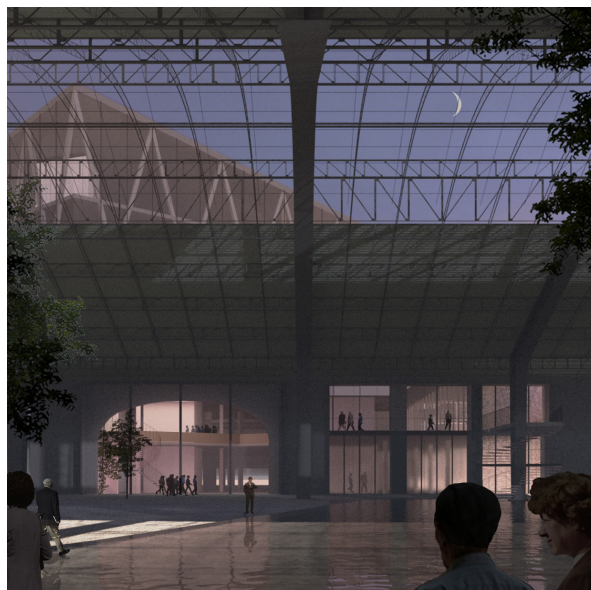
Het park binnenbrengen

Het ICC staat met zijn voeten in het park. De groene omgeving wordt doorgetrokken in het gebouw. De wintertuin rondom de tuinkamer filtert en versterkt de relatie binnen-buiten. In het centrale atrium slingert de circulatie omhoog langs een centrale boom. Op de westzijde gaat de brutalistische hellingsbaan een dialoog aan met het groen en de parkomgeving en op het dak komen daktuinen rond een paviljoen.

Een adres aan de Floraliënhal

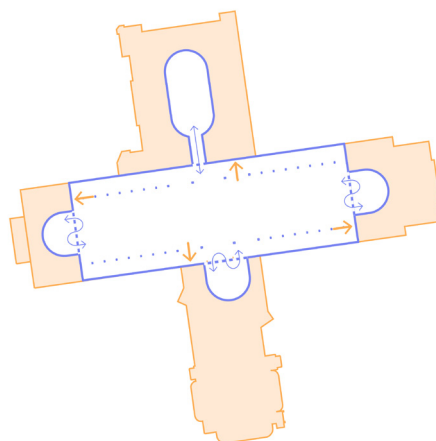
Net als de andere gebouwen rondom de Floraliënhal, krijgt het ICC een van haar ingangen aan de publieke, overdekte ruimte van de hal, op de kruising met de diagonale route in de zuid-westelijke oksel.

wedstrijdbeeld ICC: zicht op de antechambre

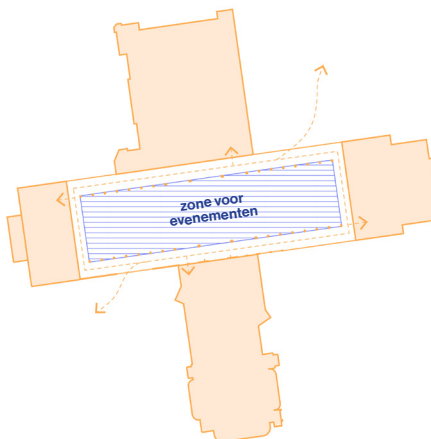
Antechambre als mediator tussen gebouw en Floraliënhal

Tussen de Floraliënhal, als overdekt plein en het centrale atrium vormt de Antichambre een interface of tussenruimte. Een eventruimte voor wisselend gebruik, die de aansluiting zoekt en maakt bij de meer besloten binnenruimte van het congrescentrum en het publieke karakter van de hal.

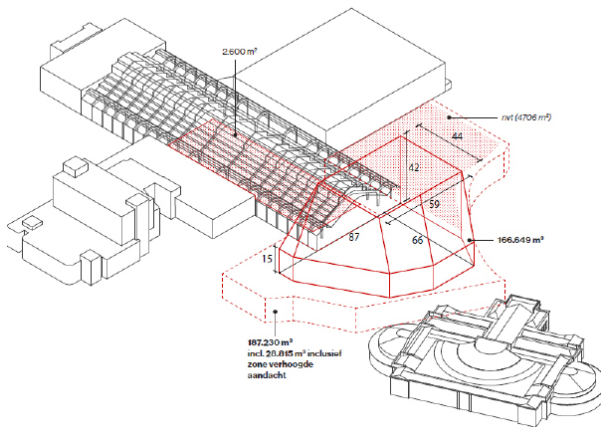
Gebruik van de Floraliënhal

De gevelopeningen tussen Antichambre en de Floraliënhal en de oriëntatie van de westingang vernieuwen het contact tussen het ICC en de hal. Dit nodigt in de toekomst uit tot het sporadisch inzetten van de Floraliënhal als erfgoedlocatie voor evenementen in het congrescentrum. Omgekeerd kan het ICC ondersteuning bieden aan publieke evenementen in de hal.

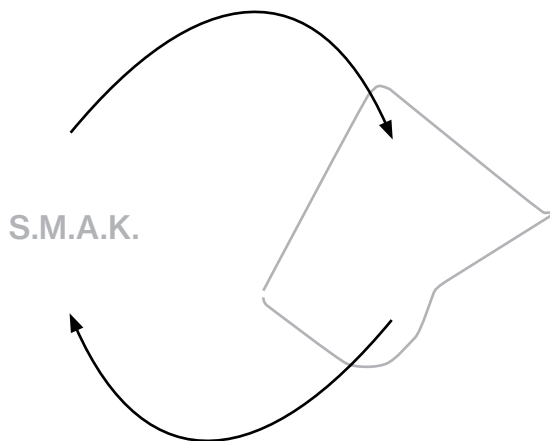

2.5 S.M.A.K. & Casinokop

Vraagstelling

Het S.M.A.K. heeft nood aan een vernieuwde en uitgebreide huisvesting. De in 2013 opgestelde ontwerpgrammatica voorzag die op de huidige locatie van het museum. De vervolgstudie van OYO, Callebaut-architecten en Dries Otten uit 2018 stelde op basis van de collectie een programma van eisen op en een mogelijke maximale bouw-enveloppe voor het volume op de kop van de Floraliënhof. Ondertussen is duidelijk, ook voor het S.M.A.K., dat het vooropgestelde volume op die locatie een groot onevenwicht veroorzaakt in de cluster en ten opzichte van MSK en dat er eventueel andere oplossingen voor de inpassing van een uitgebreid S.M.A.K. mogelijk zijn.

De vraagstelling voor het masterplan lezen we als een tweeledige opgave: Enerzijds een scenario-onderzoek naar de inbedding van een uitgebreid S.M.A.K. in het Citadelpark. Deze scenario's moeten beantwoorden aan de noden van het museum, en aan het ambitiekader van het stadspark. Daarnaast vereist een dergelijk ambitieus museum voor hedendaagse kunst een aangepaste, aantrekkelijke stedelijke omgeving. Met andere woorden, hoe kan S.M.A.K. niet enkel 'ingepast' worden in het Citadelpark, maar ook bijdragen tot het realiseren van de stedelijke ambities voor het park en zijn omgeving?

Programma S.M.A.K.

HUDIGE PROGRAMMA

	NETTO	BRUTO
PUBLIEK	827	1065
CAFE	721	929
PERSONEEL	1277	1645
EXPO_TIJDELIJK	3530	4547
EXPO_PERMANENT	0	0
DEPOT	2106	2712
PRODUCTIE	2241	2886
TOTAAL	10702 m²	13784 m²

TOEKOMSTIG PROGRAMMA

	NETTO	BRUTO
PUBLIEK	1255	2091
CAFE	450	741
PERSONEEL	1575	2626
EXPO_TIJDELIJK	3530	5886
	6810	11345
EXPO_PERMANENT	7010	11684
	7010	11684
DEPOT	2694	4493
PRODUCTIE	2488	4147
	5182	8640
TOTAAL	19002 m²	31670 m²

Verdubbeling in oppervlakte

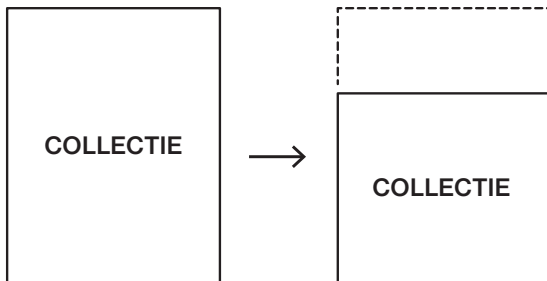
De studie van OYO, Callebaut-architecten en Dries Otten uit 2018 stelde via een analyse van het huidige ruimtegebruik en de toekomstvisie van S.M.A.K. een programma van eisen op. De conclusie is netto iets minder dan een verdubbeling van het huidige programma, bruto zelfs méér dan het dubbele (dit verschil is te wijten aan de te beperkte circulatie en beperkte ruimte voor technieken in het huidige gebouw)

Een driedelig programma

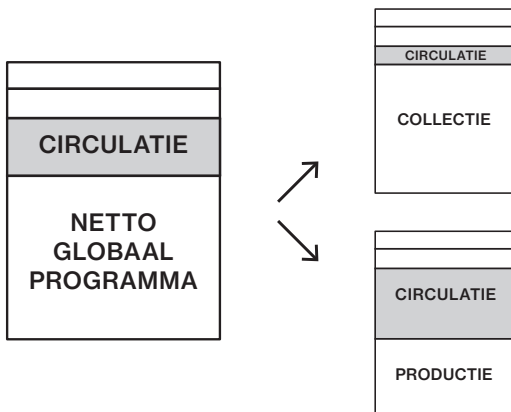
Het voorgestelde programma voor S.M.A.K. valt uiteen in 3 delen: de tijdelijke tentoonstellingen met publiekswerking, de permanente collectie en het depot met productie-ateliers. Opvallend is dat de eerste twee delen een quasi identieke bruto oppervlakte vragen.

Nuancering en optimalisatie van programma

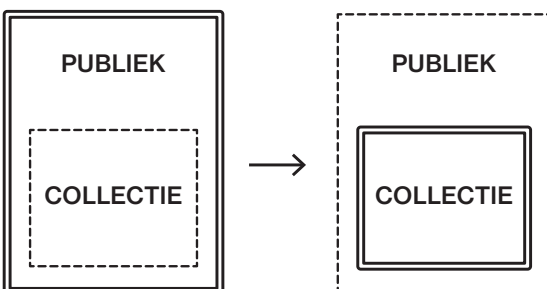
Via gesprekken met S.M.A.K. zochten we naar mogelijke optimalisaties of nuancerings in het programma van eisen. We concluderen drie pistes:

- Het grootste ruimtebeslag is het tentoonstellen van de permanente collectie. S.M.A.K. heeft de wens 500 werken permanent tentoon te stellen, een iets beperktere permanente selectie is niet ondenkbaar, maar te onderzoeken.

- De bruto-netto verhouding wordt in het programma van eisen via een globale factor berekend, bestaande uit 20% circulatie, 10% technieken en 10% verticale scheidingselementen. Dit kan genuanceerd worden wanneer het programma opgesplitst wordt, vooral voor het gebouw met permanente collectie, dat een kleiner percentage circulatie kan bevatten dan de publieks- en productieruimtes.

- We zien potentieel in het verleggen van de mentale grens rond het museum dichterbij de kern (de collectie), waardoor enkele programma's, zoals de publiekswerking, zich in de rafelrand kunnen situeren, in synergie met andere programma's of ruimtes. De doelstelling is hier enerzijds het bewaken van de integriteit van de collectie, en anderzijds het opzoeken van mogelijkheden tot temporeel groeien en krimpen.

Randvoorwaarden

De ontwikkelingsscenario's voor S.M.A.K. binnen het Citadelpark worden enerzijds geëvalueerd aan de hand van de vijf ambities voor het park en de gebouwencluster, anderzijds uit specifieke randvoorwaarden voor de werking en toekomst van S.M.A.K. Uit gesprekken met S.M.A.K. (gevoerd tussen augustus en november 2020) komen volgende criteria naar boven:

Een museum voor de collectie

Voor S.M.A.K. komt de ontsluiting van de collectie op de eerste plaats, met de ambitie om 500 werken uit de vaste collectie permanent tentoon te stellen, op een laagdrempelige manier.

Een productieve werking

De scenario's nemen als uitgangspunt de aanwezigheid van een depot en productieruimten nabij het museum, in een ondergronds niveau om de impact op het park te beperken

Ononderbroken aanwezigheid

Scenario's waarbij een fasering mogelijk is die het toelaat om de museumwerking verder te zetten tijdens het bouwproces hebben voor S.M.A.K. de voorkeur

Beperkte afhankelijkheden

De huidige infrastructuur is niet toereikend voor het bewaren, onderhouden en tentoonstellen van hedendaagse kunst, zowel naar plaatstekort als technische randvoorwaarden. Deze tekortkomingen worden steeds urgenter, wat het proces en de afhankelijkheden van externe besluitvoering een belangrijk criterium maakt.

Modellen voor de uitbreiding van het S.M.A.K.

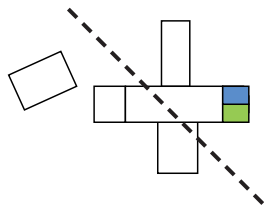
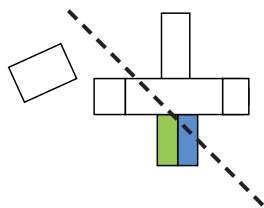
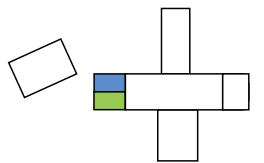
Volgende matrix geeft een vereenvoudigd overzicht van type-scenario's die getest werden in de loop van het onderzoek. Er is getracht te vertrekken van een brede waaier aan mogelijkheden, waarbij ook de moeilijk denkbare scenario's expliciet gemaakt werden. Op de volgende pagina's volgt een korte afweging rond de al dan niet weerhouden scenario's

	Gecentraliseerd model	Synergetisch model	Satellietmodel
museummodel	<div>tijdelijke tentoonstellingen permanente collectie depot & productie</div> <div>in één huis</div> <div></div>	<div>uitsplitsing van één of meerdere programma-onderdelen, om vanuit het programma synergieën op te zoeken</div> <div></div>	<div>uitsplitsing van één of meerdere programma-onderdelen op een nieuwe locatie buiten het Citadelpark</div> <div></div>
ruimtelijke model	<div></div> <div></div> <div></div>	<div></div> <div></div> <div></div>	<div></div> <div></div> <div></div>

permanente collectie

tijdelijke tentoonstelling

Gecentraliseerd model

1. Nieuw en uitgebreid S.M.A.K. op huidige locatie. Dit scenario stemt overeen met het onderzoek door OYO

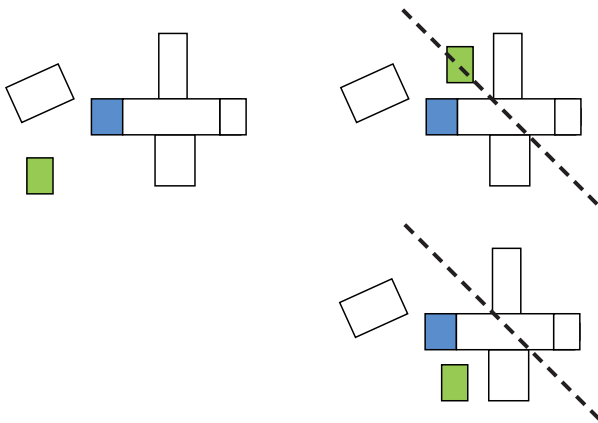
2. S.M.A.K. op de locatie van het Kuipke, al dan niet in combinatie met het programma van Kuipke, bijvoorbeeld met een open kunsthall die de tijdelijke wielersdaagse jaarlijks kan opvangen. Hoewel dit scenario een interessante figuur creëert in de cluster - een open Floraliënhall met slechts 2 grote gebouwen op de lange zijden - werd het niet weerhouden, omdat ze de toekomst van S.M.A.K. sterk afhankelijk maakt van de toekomst van Kuipke.

3. Het volledige programma van S.M.A.K. in de casinokop. Hoewel dit scenario een eenvoudige fasering zou toelaten, waarbij het museum niet langdurig moet sluiten, wordt het niet weerhouden. Het programma is te omvangrijk en zou een grote uitbreiding van de casinokop vereisen. Bovendien worden de museale programma's van het park te sterk van elkaar gescheiden.

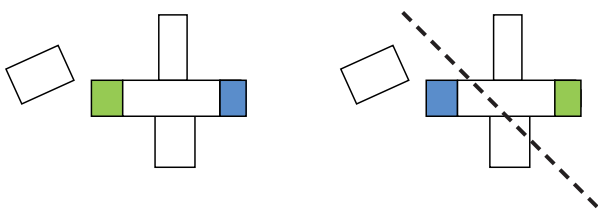
■ permanente collectie
■ tijdelijke tentoonstelling

Synergetisch model

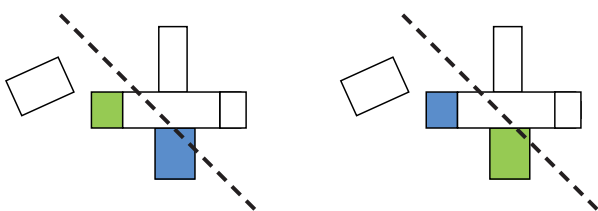
In deze scenario's worden de permanente collectie en tijdelijke tentoonstelling over twee volumes gescheiden, waardoor elk van de programmadelen synergieën kan aangaan, bijvoorbeeld met MSK.

1. Een hoofdgebouw met de publiekswerking en de permanente collectie op de huidige locatie, een bijgebouw voor tijdelijke tentoonstelling op een nieuwe locatie in het park.
De varianten waarbij dit bijgebouw in één van de oksels van de gebouwencluster komt werden niet weerhouden gezien hun impact op de zichtbaarheid en openheid van de Floraliënhall.

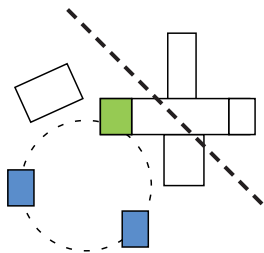

2. S.M.A.K. ontdebeld over de twee 'koppen' van de Floraliënhall. Uit de gesprekken met S.M.A.K. werd enkel de variant weerhouden waarbij de tijdelijke tentoonstellingen op de huidige locatie komen en de permanente collectie in de Casinokop, gezien de grotere logistieke bewegingen en bezoekersaantallen van de tijdelijke tentoonstellingen, maar ook de nabijheid en potentiële synergie met MSK.

3. S.M.A.K. ontdebeld over de huidige locatie en een uitbreiding aan het volume van Kuipke. Ook hier kan gezocht worden naar een architecturaal model dat tentoonstellingsruimte biedt, maar ook de tijdelijke wielerzesdaagse eenmaal per jaar kan opvangen. Deze scenario's worden niet weerhouden omdat ze de uitbreiding van S.M.A.K. sterk koppelen aan de toekomst van het Kuipke, met mogelijke gevolgen naar haalbaarheid en timing.

■ permanente collectie
■ tijdelijke tentoonstelling

Satellietmodel

Het theoretische scenario waarbij de gevraagde uitbreiding van S.M.A.K. beantwoord wordt op een satellietlocatie buiten het Citadelpark werd niet weerhouden, gezien dit onderzoek start van het het uitgangspunt dat S.M.A.K. zich op een waardevolle locatie in de stad bevindt en dat er via de ontwikkeling van de gebouwencluster in het Citadelpark naar kansen gezocht wordt om deze plek als unieke locatie voor S.M.A.K. te behouden

■ permanente collectie
■ tijdelijke tentoonstelling

S.M.A.K. - onderzoeksscenario's

Onderzoek van scenario's

Elk scenario wordt besproken vanuit

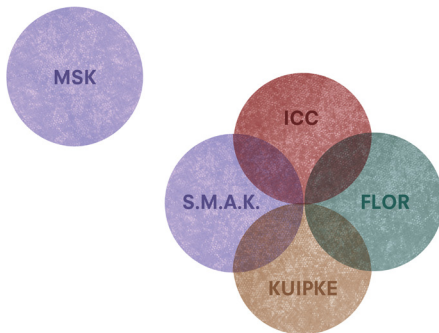
- Dynamiek, zowel binnen de cluster als tussen de cluster en zijn omgeving. In het onderzoek werd een mogelijke integratie van Filmfest meegenomen, dat op vele vlakken wisselwerking met het programma van S.M.A.K. biedt. Dit vormt echter geen beslissende factor in de afweging van de scenario's voor S.M.A.K. en werd daarom buiten de evaluatie gehouden.
- Ruimte, verschijningsvorm en ruimtebeslag. Hierin illustreren we hoe er binnen elk model nog meerdere architecturale uitwerkingen mogelijk zijn, die in een vervolgproces uitgewerkt moeten worden.

Afweging scenario's

De drie hoofdscenario's worden afgewogen in een scenariomatrix op het einde van dit hoofdstuk. De evaluatiecriteria zijn enerzijds de ambities voor het park en de gebouwencluster (deel 1 van deze nota), anderzijds de randvoorwaarden voor de werking van S.M.A.K.

Vanuit deze afweging wordt een synthese-scenario opgebouwd.

Scenario 1: vier polen rond de Floraliënhal

Dynamiek

Rond de Floraliënhal ontstaat een dynamiek van 4 autonome polen, elk met een eigen statuut, publiek en kalender, die elk op hun manier de Floraliënhal opladen. De dynamiek in het park en de druk op het park vanuit de activiteiten is nagenoeg ongewijzigd ten opzichte van vandaag.

Ruimte

variant 1: bestaande footprint

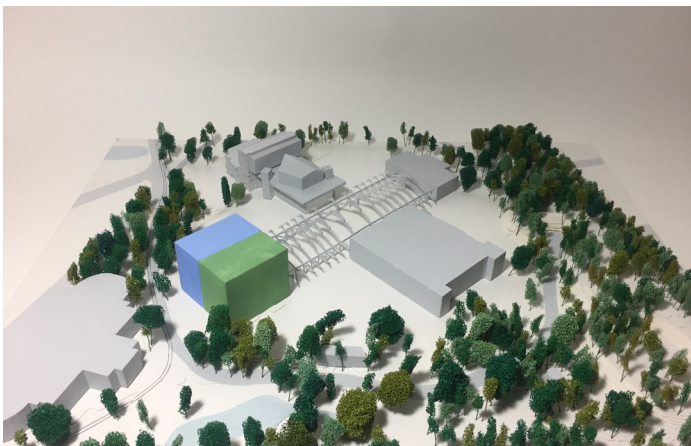
Niet weerhouden omwille van gebouwhoogte: hoger dan ICC, 2,5 keer zo hoog als MSK

variant 2: uitbreiding footprint in Floraliënhal

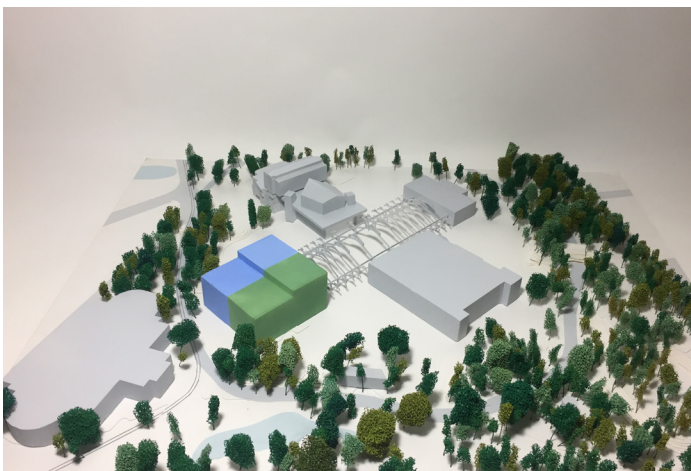
Om de hoogte te beperken wordt de footprint van S.M.A.K. uitgebreid met 2 traveeën van de floraliënhal, zoals beschreven in de ontwerpgrammatica

variant 3: demonumentalisering

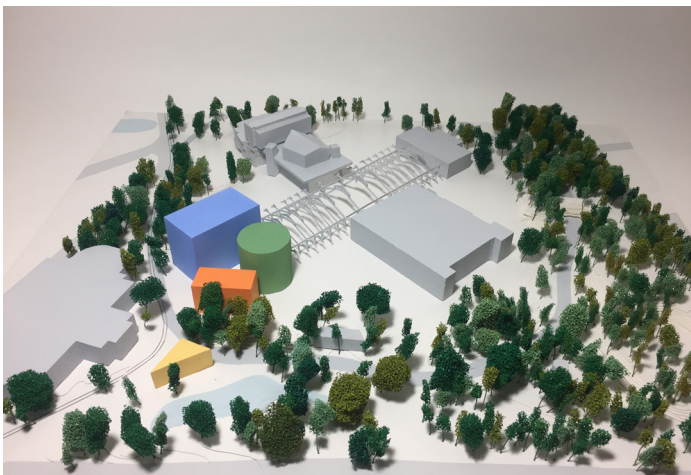
Als alternatief op een monumentaal volume op de kop van de Floraliënhal wordt het programma ontbonden in verschillende gebouwdelen, waardoor een doorwaadbaarheid tussen het Museumplein en de Floraliënhal mogelijk wordt.

Variant 1.1

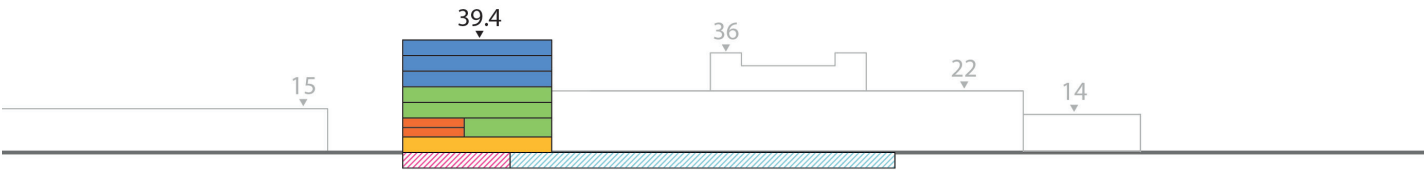
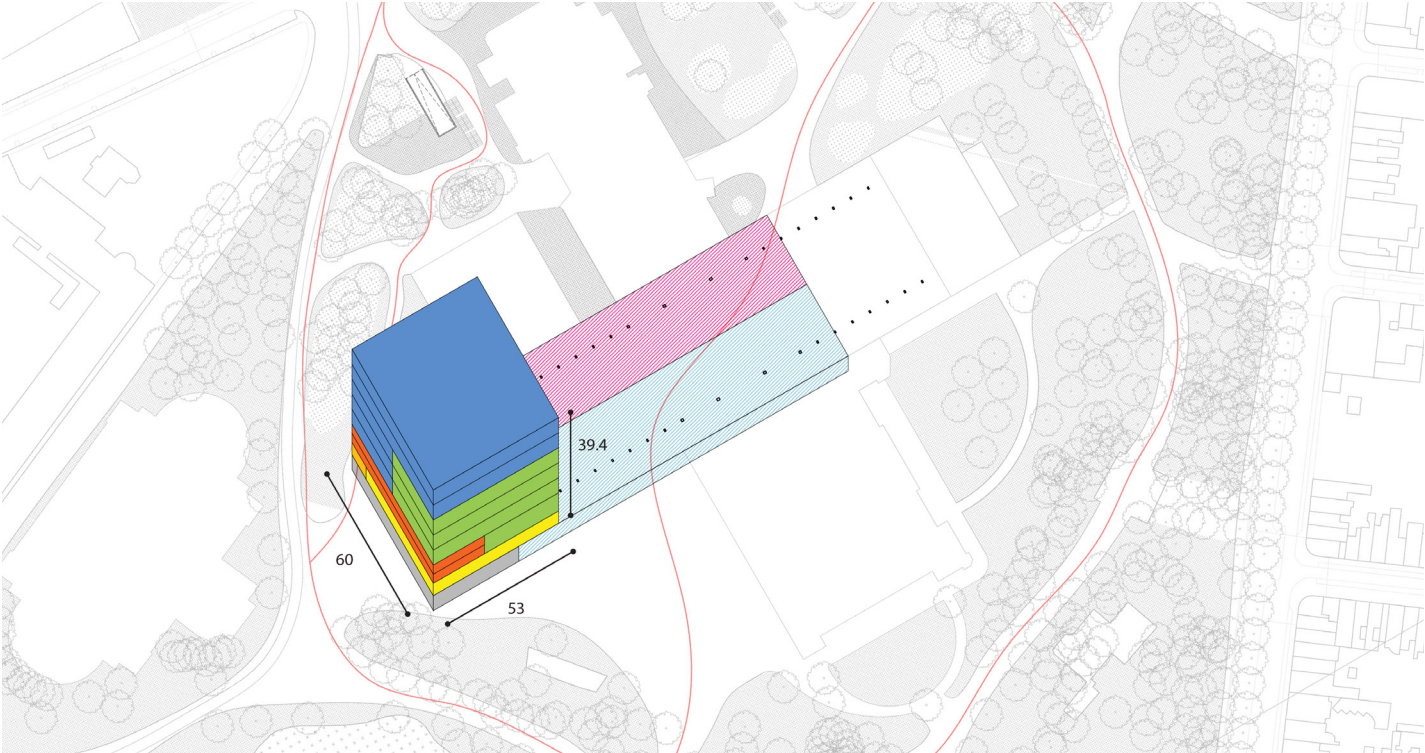

Variant 1.2

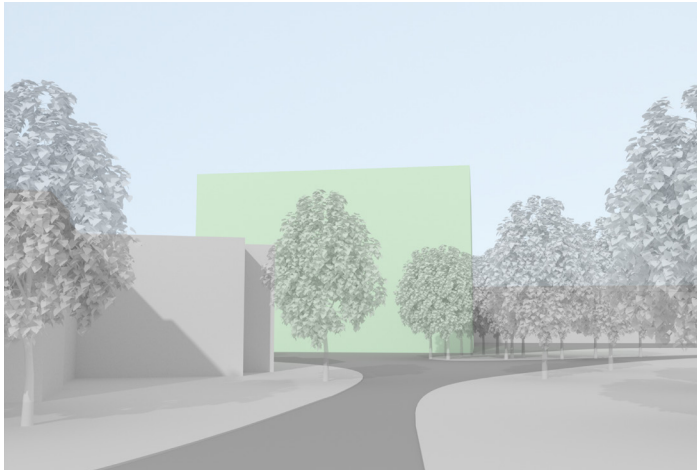
Variant 1.3

Variant 1.1

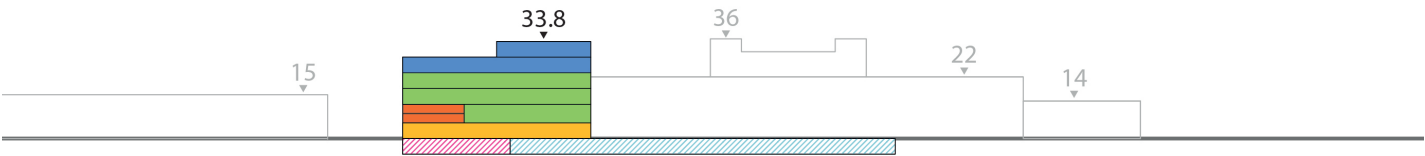

Underground (R-1)		
R-1	Cinema	2000
	Collection	4400
	Production	4400
TOTAL		10800

SMAK head (R+7)		
	CAFÉ	750
	PUBLIC	2450
	STAFF	2800
	EXPO_T	5700
	EXPO_P	12100
TOTAL		23800

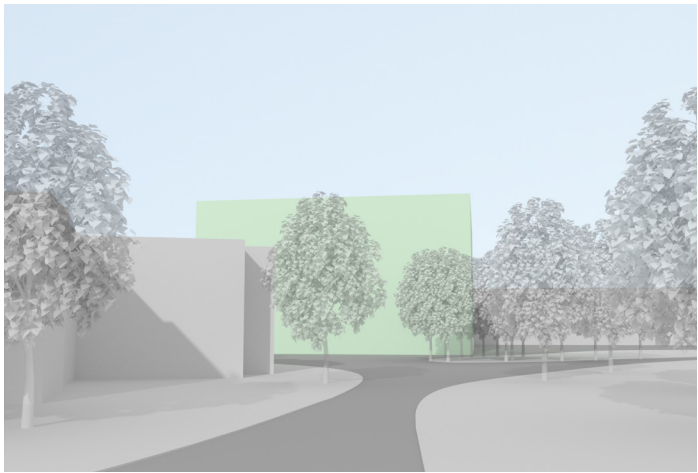

Variant 1.2

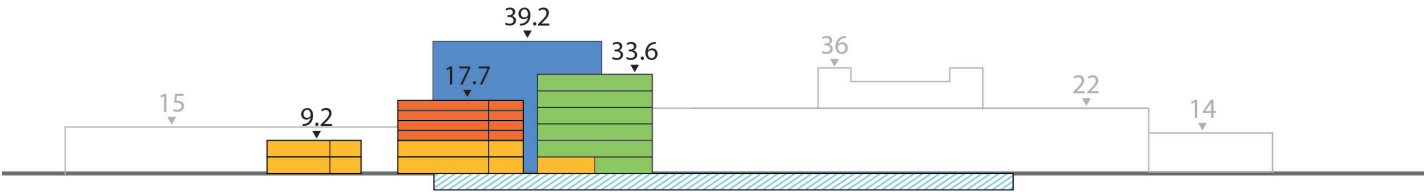
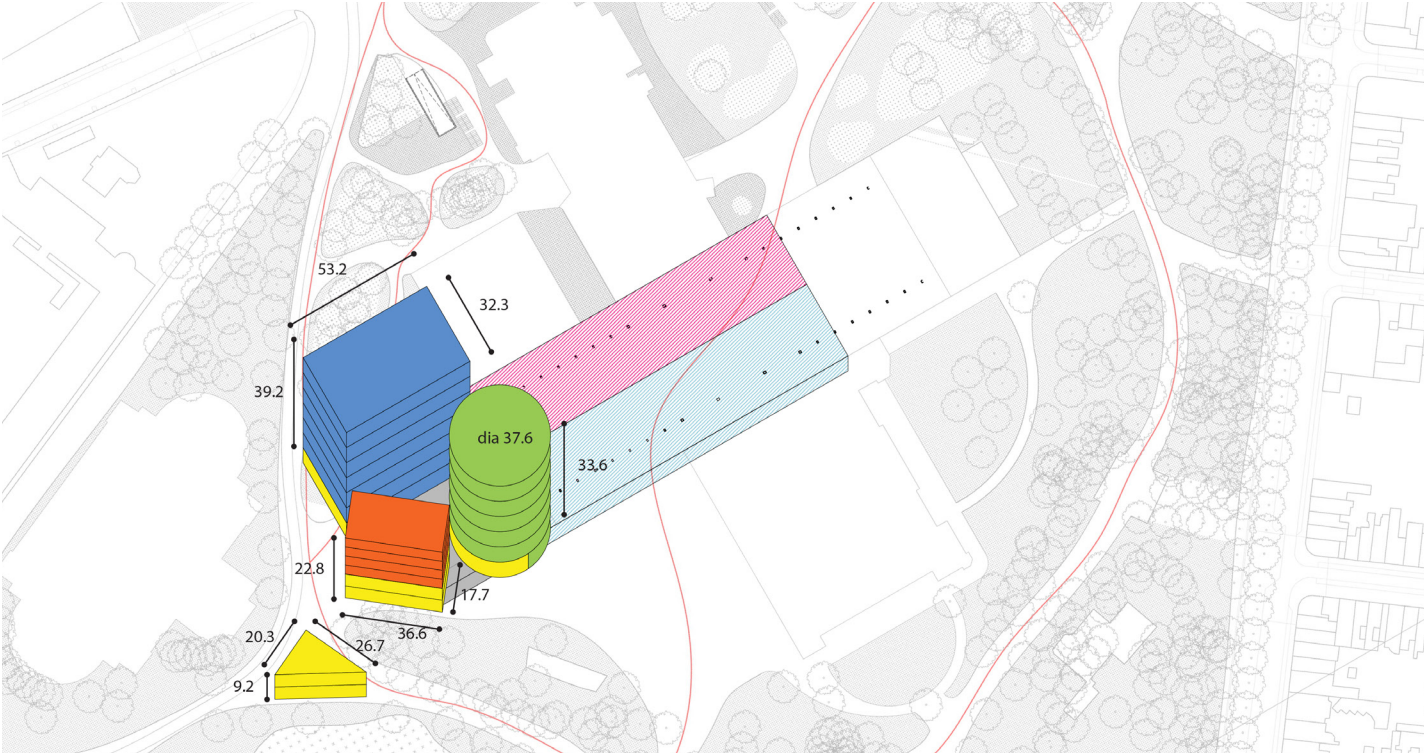

Underground (R-1)		
R-1	Cinema	2000
	Collection	4400
	Production	4400
TOTAL		10800

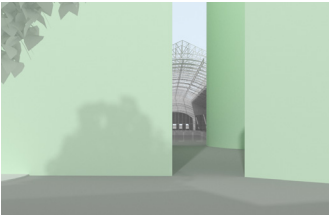
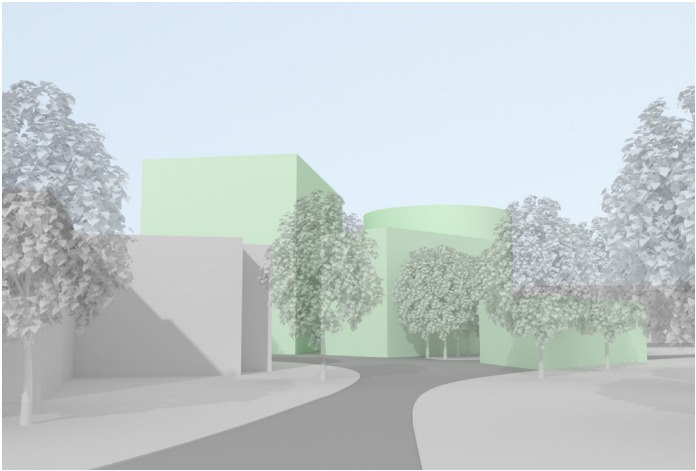
SMAK head (R+5)		
	CAFÉ	720
	PUBLIC	2090
	STAFF	2800
	EXPO_T	5450
	EXPO_P	10850
TOTAL		21910

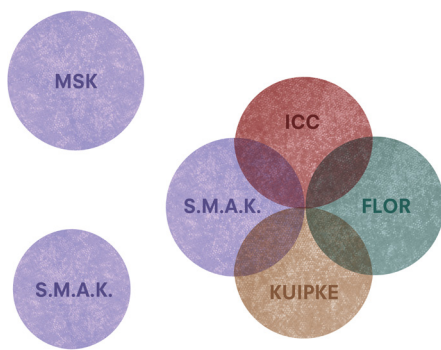
Variant 1.3

Underground (R-1)	
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	8750
Large Rectangle	
PUBLIC + CAFE	300
EXPO_P	11600
TOTAL	11900
Circle	
PUBLIC + CAFE	700
EXPO_T	5900
TOTAL	6600
Small Rectangle	
PUBLIC + CAFE	1300
STAFF	2600
TOTAL	3900
Triangle	
PUBLIC + CAFE	550
TOTAL	550

Scenario 2: museale cluster rond museumplein

Dynamiek

Net als in scenario 1 ontstaat rond de Floraliënhal een cluster van 4 autonome polen. Daarnaast wordt rond het museumplein een museale cluster gevormd, met MSK, S.M.A.K. en een gebouw voor tijdelijke tentoonstellingen dat gedeeld gebruikt kan worden. De museumcluster situeert zich aan de rand van het park en sluit zo aan op de cultuurkilometer. Het hoofgebouw van S.M.A.K. vormt een scharnier tussen de Floraliën-cluster en de museale cluster.

Ruimte

variant 1: volume aan Charles De Kerckhovelaan

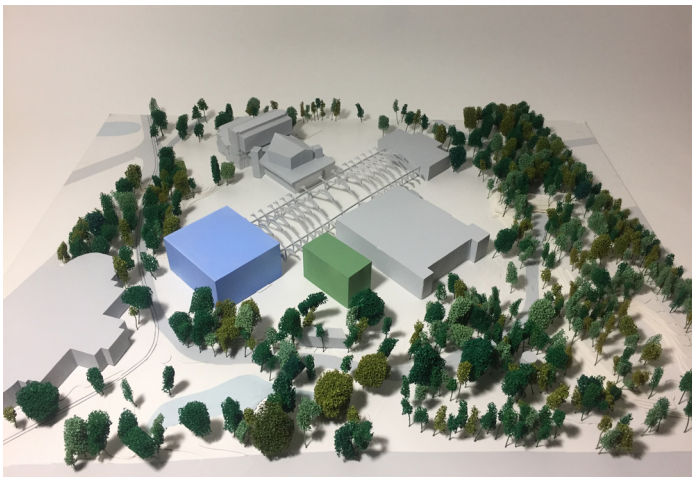
Deze inplanting rekent op de vervanging van de Familie van Rysselberghe-dreef door een smallere trambedding, waardoor ruimte vrijkomt tussen de tram en de vijver voor een gebouw voor tijdelijke tentoonstellingen, dat gebruikt kan worden door S.M.A.K., MSK en GUM. Alle overige programmadelen van S.M.A.K. blijven in het hoofgebouw op de kop van de Floraliënhal. Het gebouw kan een aanleiding vormen om de vijver te herwaarderen en te integreren in de architectuur.

variant 2: volume ter plaatse van Hal 6

Dit scenario plaatst het nieuwe volume daar waar vroeger reeds bebouwing (en dus verharding) was. Deze variant wordt niet weerhouden omwille van de impact op de zichtbaarheid van de Floraliënhal en de nabijheid van het poortgebouw.

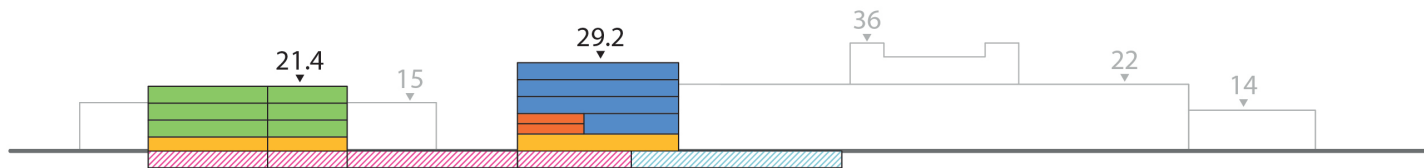
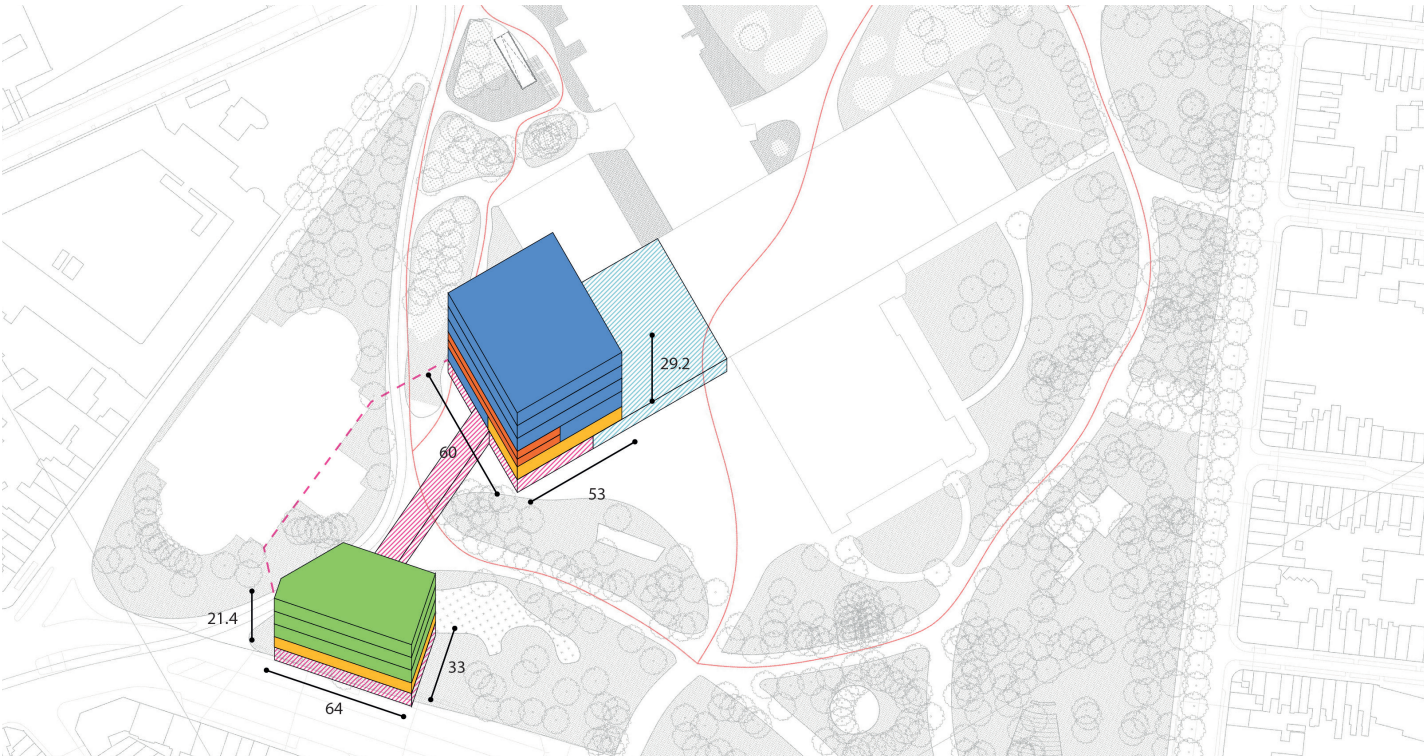

Scenario 2.1

Scenario 2.2

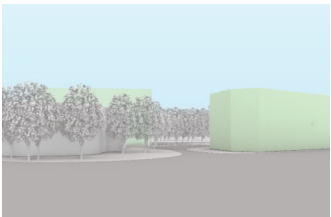
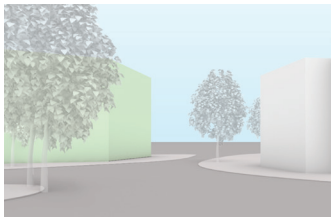
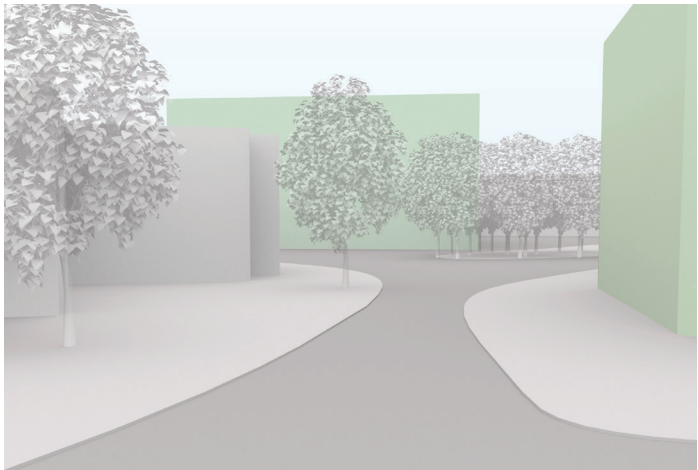
Variant 2.1

Underground (R-1)	
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	8750

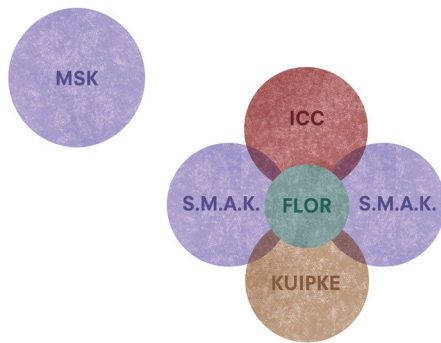
SMAK head (R+4)	
PUBLIC + CAFE	1410
STAFF	2628
EXPO_P	11676
TOTAL	15714

STREET head (R+3)	
PUBLIC + CAFE	1410
EXPO_T	5800
TOTAL	7210

Scenario 3: ontdubbeling S.M.A.K rond Floraliënhal

Dynamiek

Het programma van S.M.A.K. ontdubbelt zich op de twee koppen van de Floraliënhal: de permanente collectie op de casinokop, de tijdelijke tentoonstellingen, kantoren en publiekswerking op de huidige locatie. Het depot en de productie-ateliers bevinden zich onder de Floraliënhal, in het ondergrondse niveau dat beide koppen verbindt. De relatie tussen de cluster en MSK is te onderzoeken.

Ruimte

Alle varianten vertrekken van dezelfde opsplitsing van programma. Het volume op de huidige locatie behoudt zijn footprint en heeft een hoogte die goed afgesteld is op de Floraliënhal en omgeving.

variant 1.1: bestaande footprints

Het volledige programma van de permanente collectie in de casinokop resulteert in een volume hoger dan ICC centraal in het park. Deze optie wordt niet weerhouden.

variant 1.2: bestaande footprints, hoogte beperkt

Door 2 niveaus expo ondergronds te organiseren is de hoogte beter afgestemd op de omgeving en floraliënhal.

variant 1.3: footprint casinokop vergroot

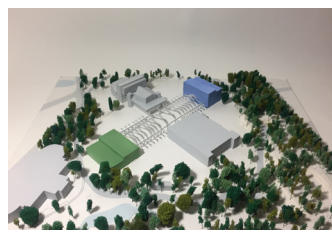
De casinokop wordt uitgebreid richting speeltuin, resulterend in 2 identieke koppen (1120 m² extra footprint)

Varianten 2.1, 2.2 en 2.3: zelfde principes, met een gereduceerd programma.

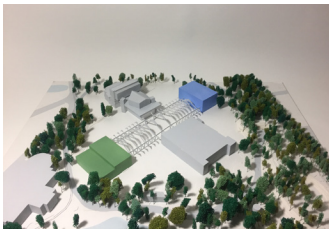
Indien de oppervlakte voor permanente tentoonstellingen gereduceerd kan worden tot 5000 m² netto i.p.v. 7000 m², resulteert dit in een winst van 1 niveau (varianten 1 en 2) of een half niveau (variant 3)

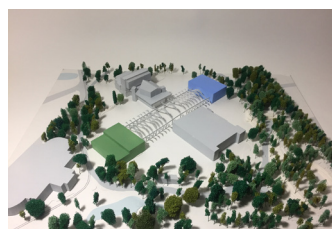
Variant 3.1.1

Variant 3.2.1

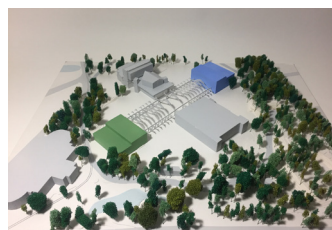
Variant 3.1.2

Variant 3.2.2

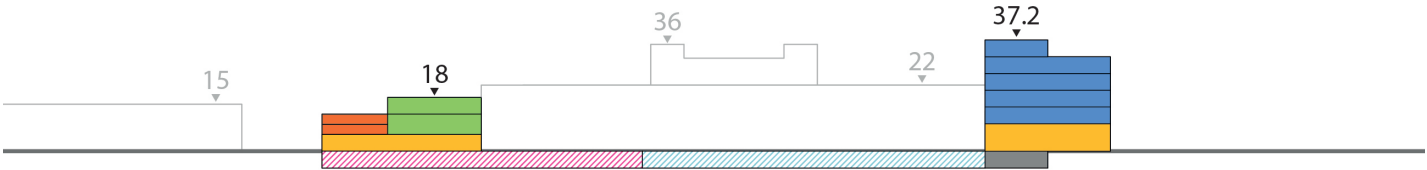
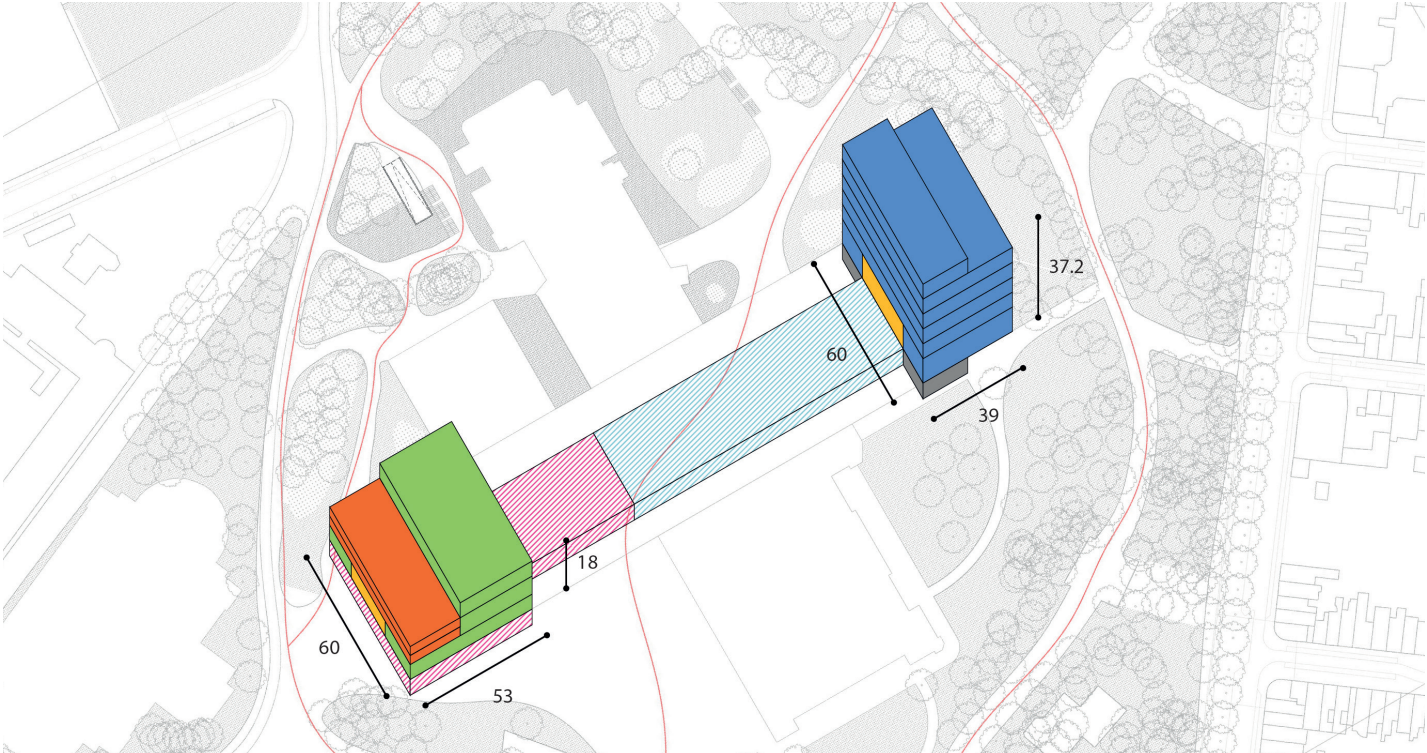

Variant 3.1.3

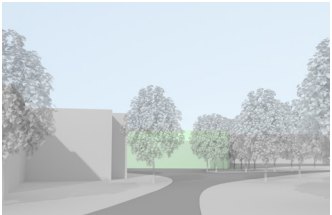
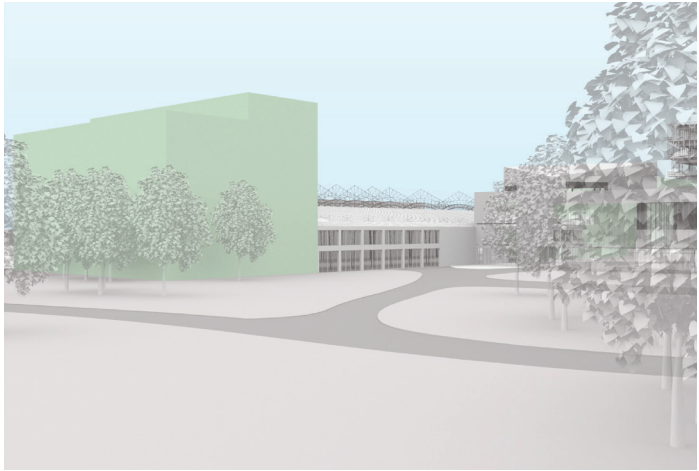

Variant 3.2.3

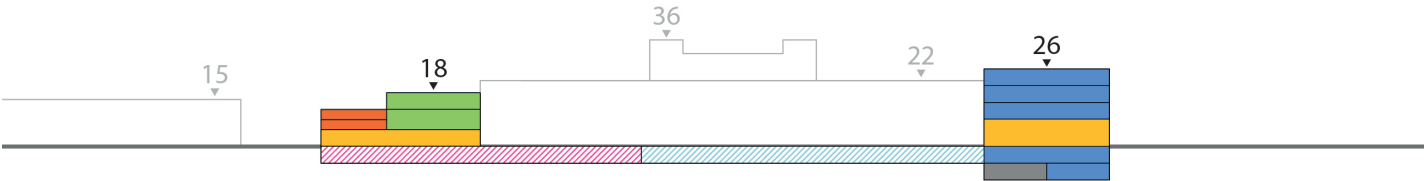
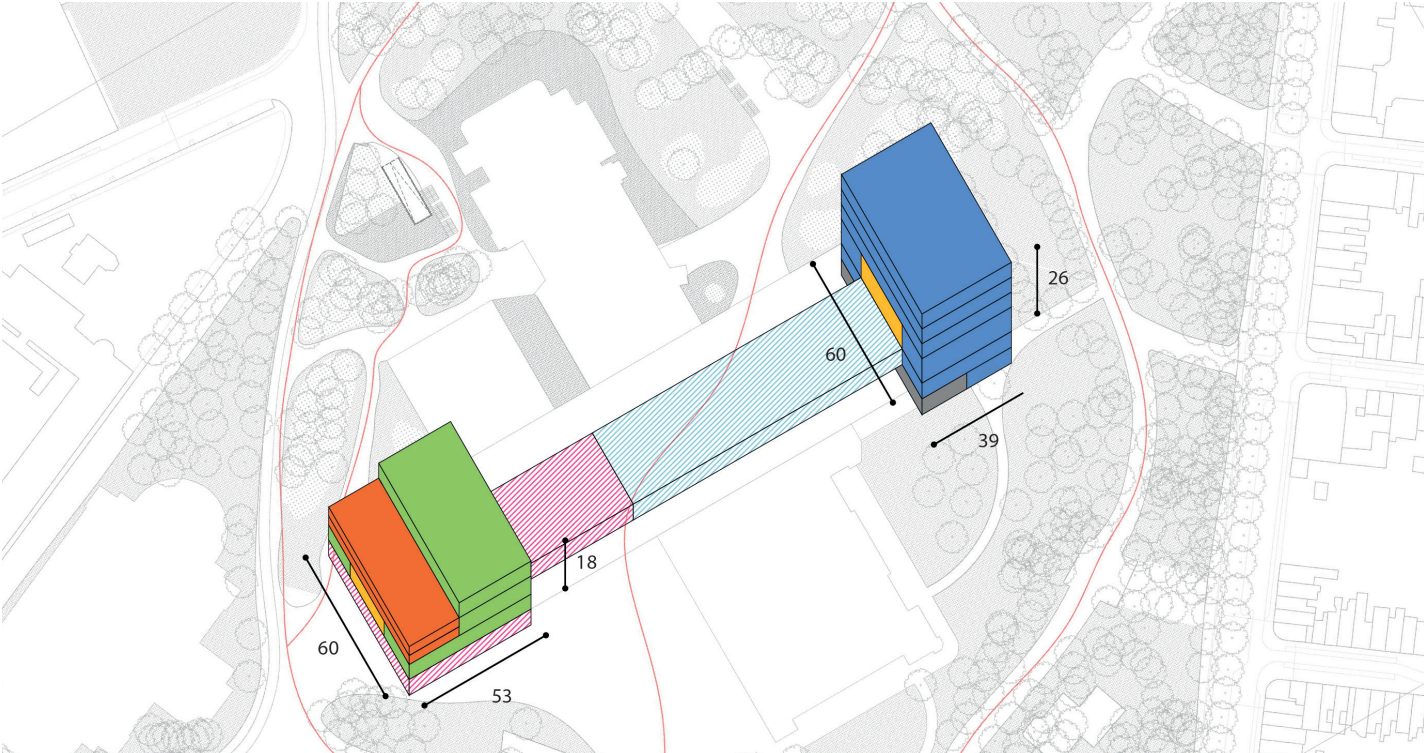
Variant 3.1.1

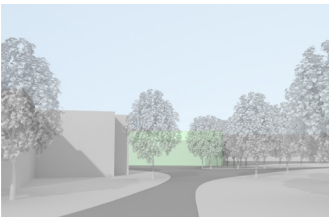
Underground (R-1)	
Cinema	1175
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	9925
SMAK head (R+2)	
PUBLIC + CAFE	1410
STAFF	2628
EXPO_T	5562
TOTAL	9600
CASINO head (R+5)	
PUBLIC + CAFE	1410
EXPO_P	11685
TOTAL	13095

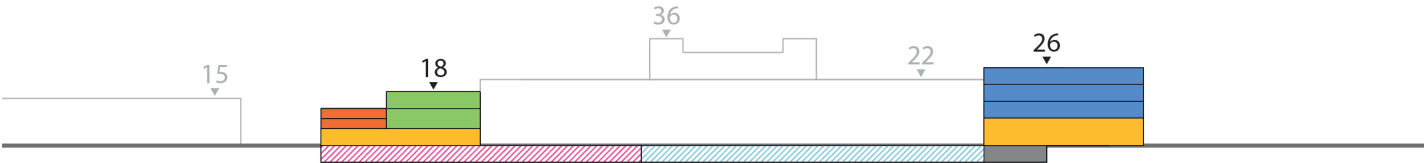
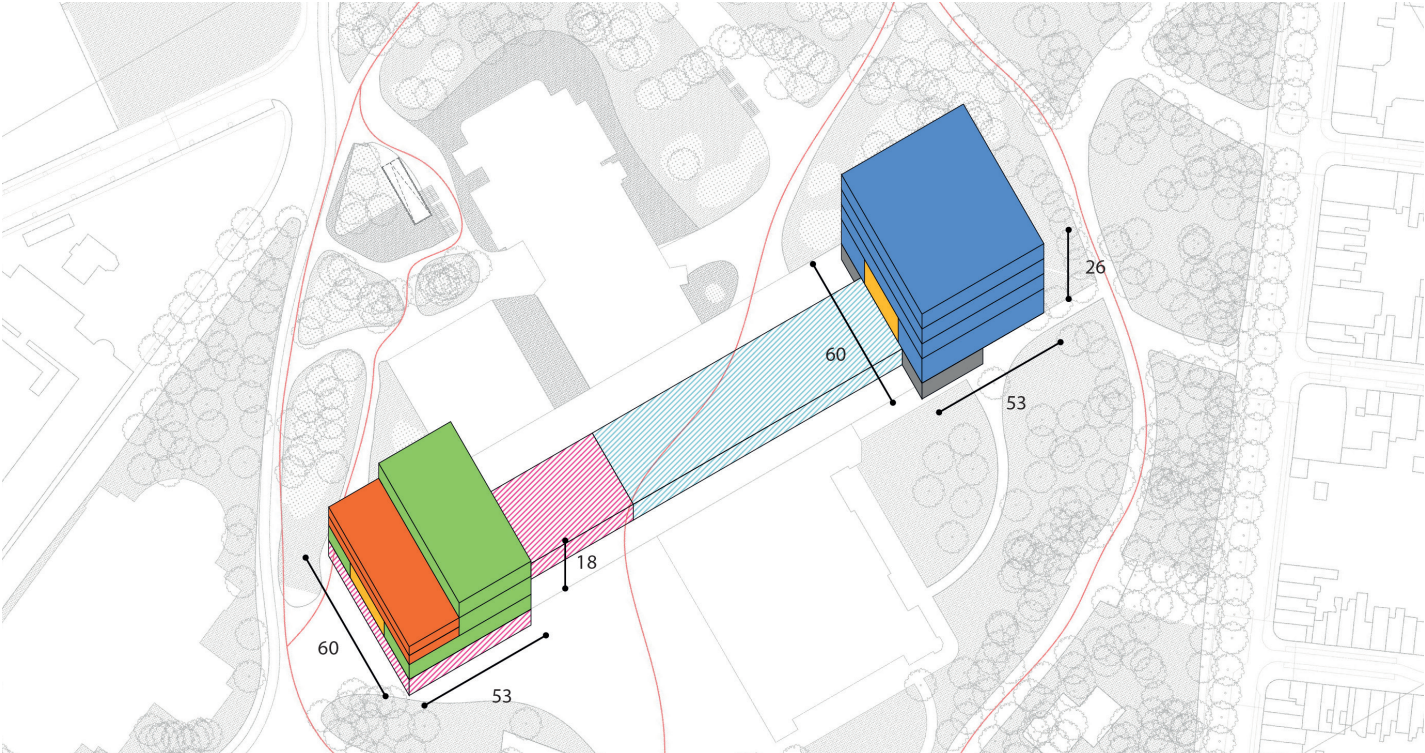
Variant 3.1.2

Underground (R-1)	
Cinema	1175
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	9925
SMAK head (R+2)	
PUBLIC + CAFE	1410
STAFF	2628
EXPO_T	5562
TOTAL	9600
CASINO head (R+3)	
PUBLIC + CAFE	1410
EXPO_P	11850
TOTAL	13260

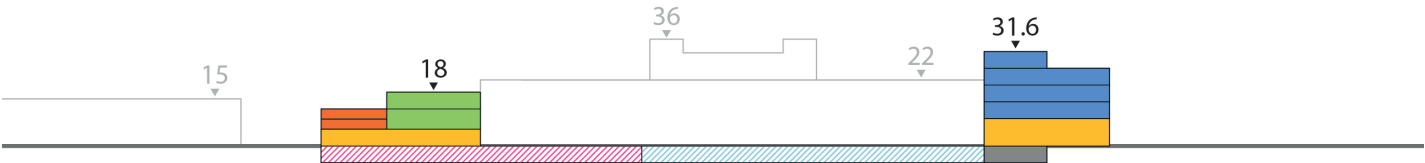
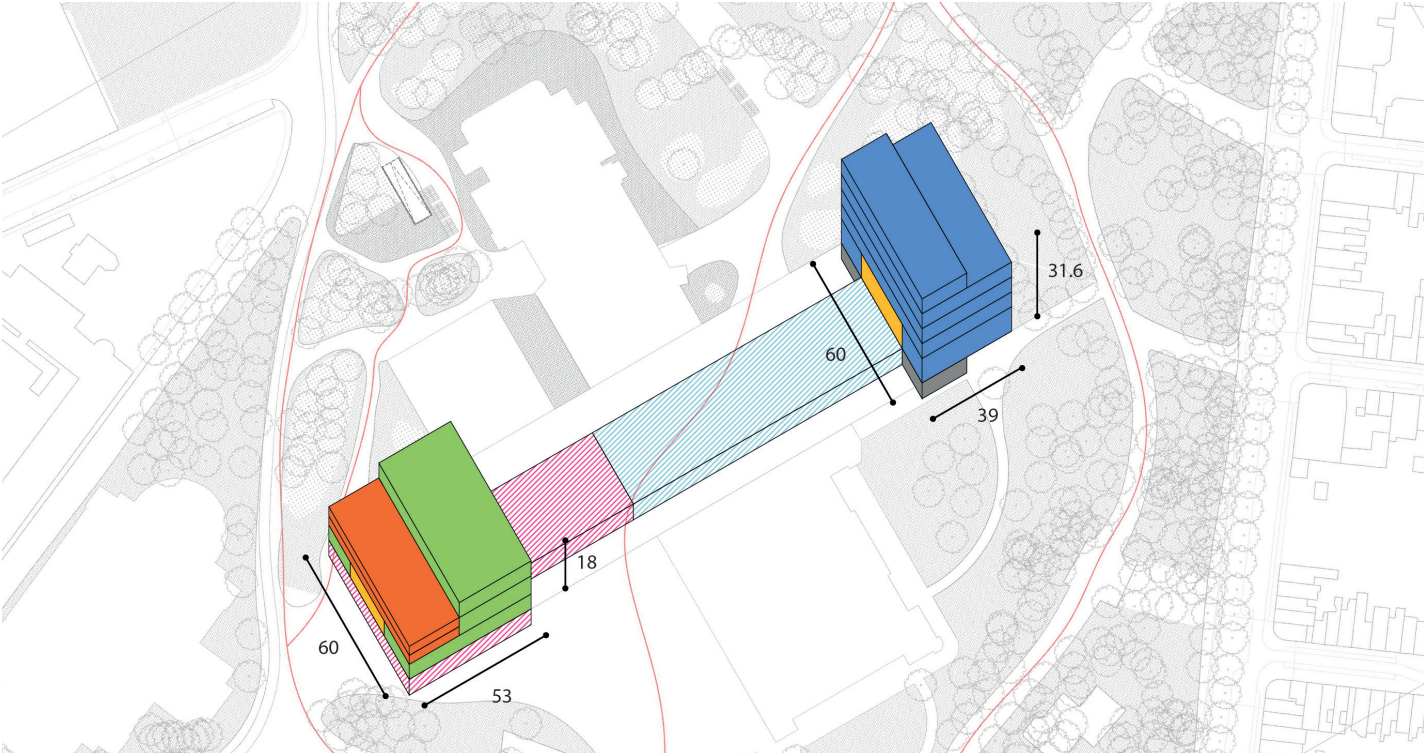
Variant 3.1.3

Underground (R-1)	
Cinema	1600
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	10350
SMAK head (R+2)	
PUBLIC + CAFE	1410
STAFF	2628
EXPO_T	5562
TOTAL	9600
CASINO head (R+3)	
PUBLIC + CAFE	3200
EXPO_P	11390
TOTAL	14590

Variant 3.2.1

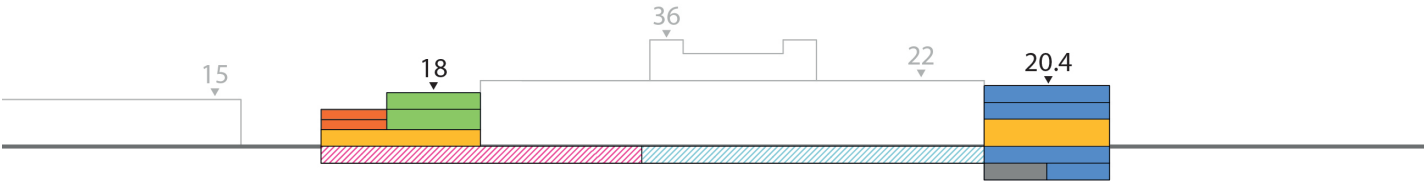
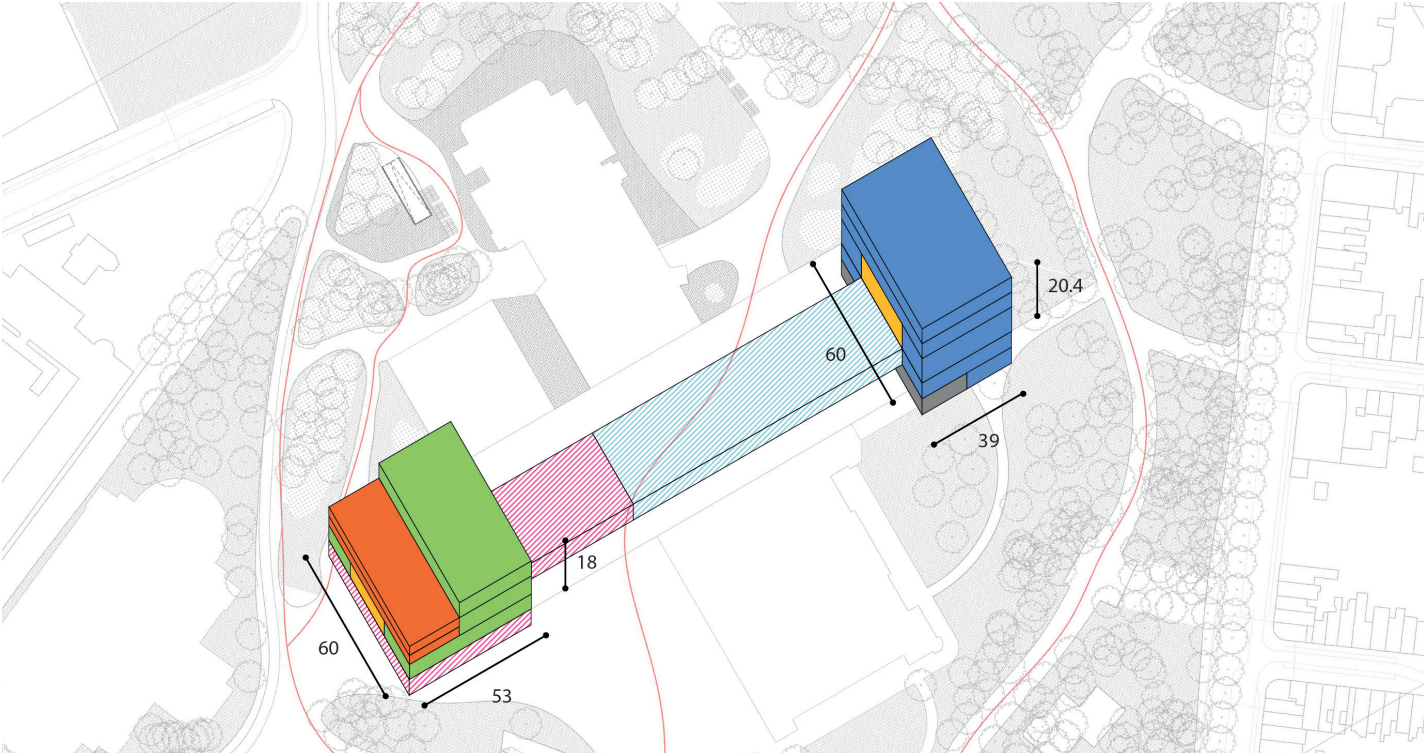
Underground (R-1)	
Cinema	1175
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	9925
SMAK head (R+2)	
PUBLIC + CAFE	1410
STAFF	2628
EXPO_T	5562
TOTAL	9600
CASINO head (R+4)	
PUBLIC + CAFE	1410
EXPO_P	9675
TOTAL	11085

! permanente collectie inde simulaties
gereduceerd tot 5.000 m² netto in plaats van
gevraagd 7.000 m²

Variant 3.2.2

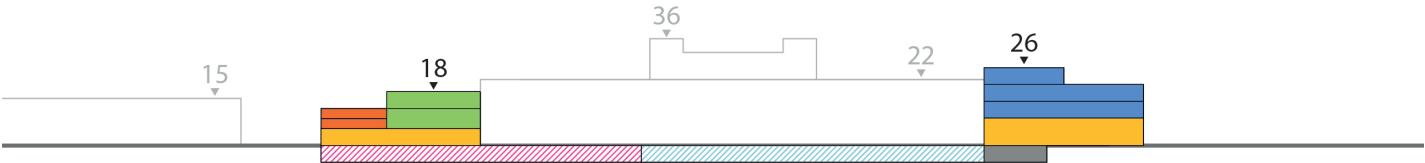
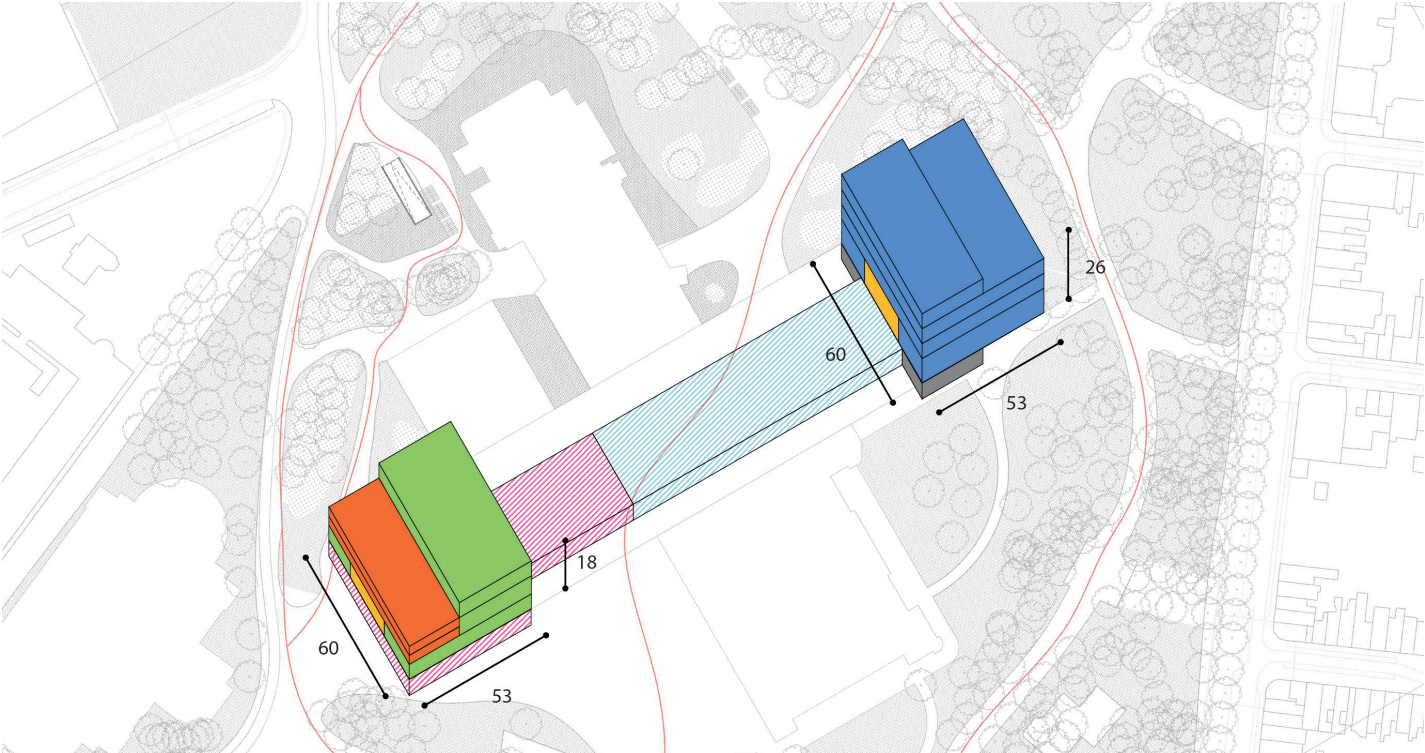
Underground (R-1)	
Cinema	1175
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	9925
SMAK head (R+2)	
PUBLIC + CAFE	1410
STAFF	2628
EXPO_T	5562
TOTAL	9600
CASINO head (R+2)	
PUBLIC + CAFE	1410
EXPO_P	9500
TOTAL	10910

! permanente collectie inde simulaties
gereduceerd tot 5.000 m² netto in plaats van
gevraagd 7.000 m²

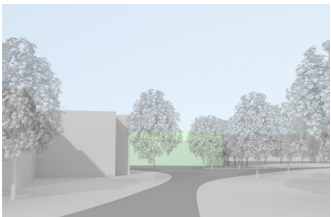
Variant 3.2.3

Underground (R-1)	
Cinema	1600
Collection	4500
Production	4250
TOTAL	10350
SMAK head (R+2)	
PUBLIC + CAFE	1410
STAFF	2628
EXPO_T	5562
TOTAL	9600
CASINO head (R+3)	
PUBLIC + CAFE	1410
EXPO_P	9790
TOTAL	11200

! permanente collectie inde simulaties
gereduceerd tot 5.000 m² netto in plaats van
gevraagd 7.000 m²

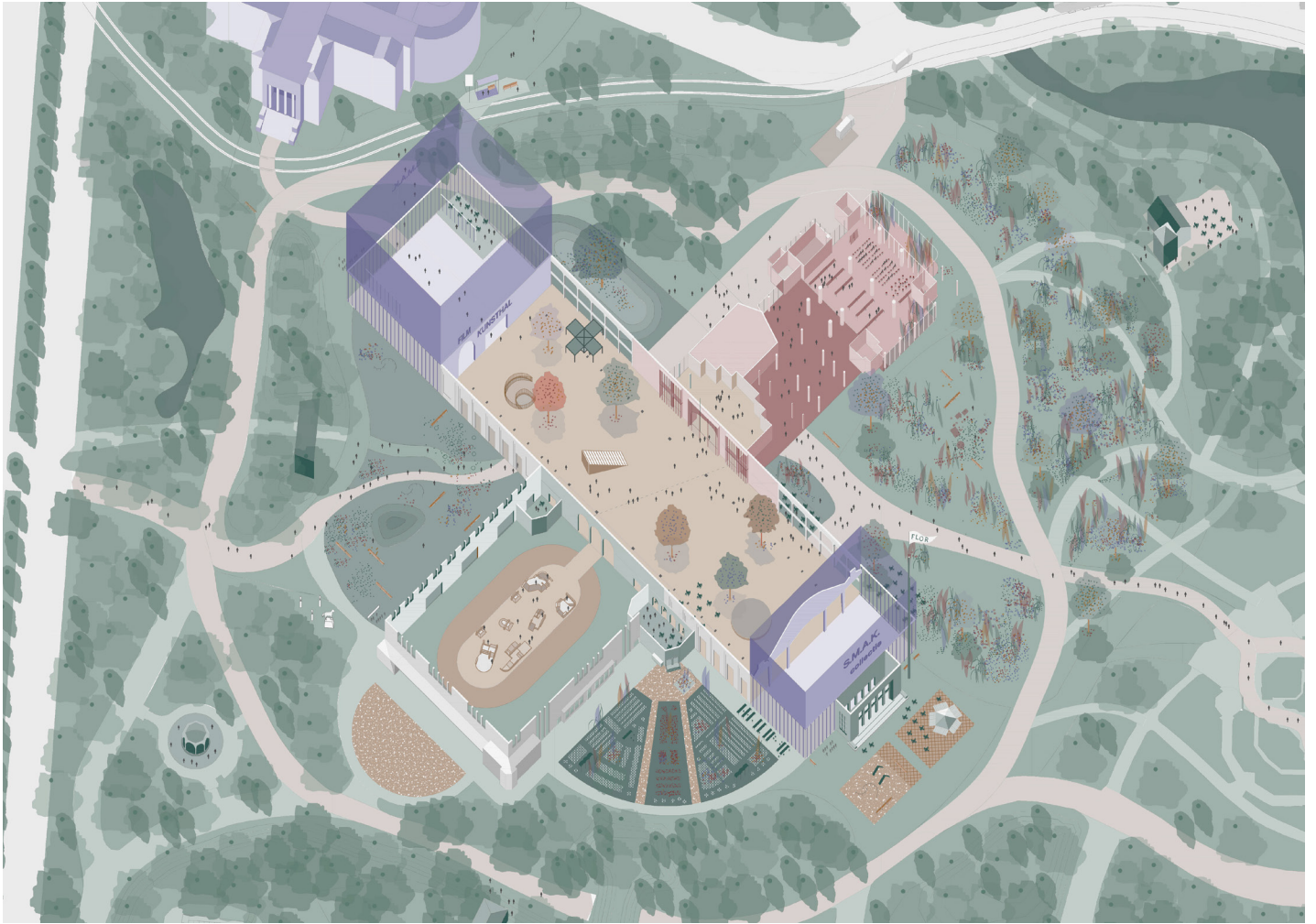
Afweging scenario's

Stapsteen S.M.A.K.
Scenariomatrix

meerwaarde
voldoende
aandachtspunt
onvoldoende

	Scenario 1 - ÉÉN KOP	Scenario 2 - ONTDUBBELING ROND MUSEUMPLEIN	Scenario 3 - ONTDUBBELING ROND FLORALIENHAL
Omschrijving	Vervanging van het huidige SMAK door een uitgebreide nieuwbouw op dezelfde kop van de Floralienhal	Bijkomend volume aan Charles De Kerckhovelaan, die cluster rond museumplein vormt, samen met MSK en (ver)nieuwbouw huidige SMAK	SMAK verdeeld over beide koppen van de Floralienhal, met volledige ondergrondse verbinding. Nieuwbouw aan casinokop, (ver)nieuwbouw huidige SMAK
Financiering	Financiering kan niet gespreid worden + oplossing voor tijdelijke sluiting SMAK moet gefinancierd worden	Financiering eventueel te spreiden over verlengde periode. Onafhankelijk van timing renovatie Floralienhal	Financiering eventueel te spreiden over verlengde periode. Timing af te stemmen op renovatie Floralienhal
Ambities SMAK			
Een museum voor de collectie	Meest traditionele museumscenario. Aandachtspunt: 'ademruimte' tussen tentoonstellingen te creëren binnen 1 volume, moeilijker in compact volume	Aantrekkelijk museummodel (ontdubbeling permanente en tijdelijke tentoonstelling)	Aantrekkelijk museummodel (ontdubbeling permanente en tijdelijke tentoonstelling)
Productieve werking	Efficiënt: ondergronds depot onder alle tentoonstellingsruimtes en korte circulatiestromen	Beperkte impact op de dagelijkse werking, gezien nabijheid tweede gebouw	Impact op werking: grote afstand tussen 2 koppen (mogelijks ontdubbeling personeelsploeg)
Ononderbroken aanwezigheid (fasering)	Vereist steeds de sloop van het huidige gebouw, en een langere sluiting van het SMAK, waarbij oplossing moet worden gevonden voor tijdelijke stockage collectie. Continuïteit werking is risico.	Tweede gebouw kan onafhankelijk worden gerealiseerd en in gebruik worden genomen, waardoor volledige sluiting SMAK kan vermeden worden. Toelevering tweede gebouw kan (tijdelijk) via Charles De Kerckhovelaan of Van Rysselbergheedreef	Tweede gebouw kan onafhankelijk worden gerealiseerd en in gebruik worden genomen, waardoor volledige sluiting SMAK kan vermeden worden. Functioneren en toelevering casinokop afhankelijk van voorafgaande realisatie ondergronds niveau, om impact op park te voorkomen
Beperkte afhankelijkheden (snelle realisatie)	Weinig afhankelijkheden. Heeft baat bij de realisatie van een kwaliteitsvol Museumplein, afhankelijk van vertramming Optie 3 (een meer vrije architectuur voor de kop) impliceert de goedkeuring van Onroerend Erfgoed omtrent kleine uitbreiding footprint (circa 500 m²)	Impliceert de realisatie van een kwaliteitsvol Museumplein Impliceert de goedkeuring van Onroerend Erfgoed omtrent nieuw volume aan rand park (circa 1800 m² footprint) Ondergrond: massieven onder Museumplein mogelijks hinder voor ondergrondse verbinding	Impliceert de voorafgaande aanpak van de Floralienhal, als een toegangsplein voor SMAK (en de andere functies rondom) Optie 3 impliceert de goedkeuring van Onroerend Erfgoed omtrent uitbreiding footprint (1120 m²) en hoogte van koppen
Ambities citadelpark-cluster			
Meer park: een stadspark waar gebouwen te gast zijn	Geen/weinig bijkomende bebouwde footprint Een groot volume op de huidige locatie is dominant op de beleving van het park, maar wordt relatief dichtbij de rand van het park geplaatst. De heldere figuur van het kruis vrijwaart meer ruimte voor park (bvb. in de oksels)	Circa 1800 m² bijkomende bebouwde footprint Bebouwing geclusterd aan de rand van het park (Heuvelpoort). Impliceert dat het hart van het park ter compensatie 'meer park' kan worden, door bijvoorbeeld de Floralienhal sterk in te zetten als parkruimte	Circa 1120 m² bijkomende bebouwde footprint Groot volume en nieuwe dynamiek centraal in park. Aandachtspunt: leveringen casinokop moeten via ondergronds niveau om impact op park te voorkomen.
Een park voor de stad, een tuin voor de buurt	Geen grote wijziging ten opzichte van huidige dynamieken Invulling Casinokop kan volledig in functie van stadspark/buurtuin gebeuren.	Grote bezoekersdynamiek wordt aan de rand van het park geclusterd Invulling Casinokop kan volledig in functie van stadspark/buurtuin gebeuren.	De casinokop zal een aantrekking hebben van bezoekers naar het centrale deel van het park. Dit betekent enerzijds een grotere druk op de draagkracht, anderzijds meer aantrekking voor bezoekers/toeristen tot diep in het park.
Verankeren van 'eiland' citadelpark in het stadswefsel	Inplanting geeft weinig aanleiding tot verankeren van park in stedelijk weefsel	MSK, SMAK en het tentoonstellingsgebouw markeren een nieuw plein aan de diagonale route, aansluitend op Kunstlaan en Leopoldskazerne. Nieuw gebouw wordt zichtbaar op de Cultuurkilometer	Dubbele focus: op museumplein/tramlijn en op Floraliënhof die doorkruist wordt met diagonaal.
De Floralienhal als stedelijke ruimte	Mogelijkheid om Floralienhal een eigen dynamiek te geven, niet gedomineerd door één van de omliggende programma's.	Mogelijkheid om Floralienhal een eigen dynamiek te geven, niet gedomineerd door één van de omliggende programma's. SMAK kan scharnier vormen tussen Floralienhal als gevarieerde stedelijke ruimte en Museumplein met duidelijke museale programmatie	Floralienhal als centrale ruimte die toegang geeft tot twee zijden van SMAK. Aandachtspunt: dominantie van SMAK in Floralienhal. (bezoekersflow van SMAK zal voornamelijk via Floralienhal lopen) Vereist ter balans een stevige integratie van niet-institutionele stedelijke en buurtgerichte dynamiek in/aan de Floralienhal.
Duurzame synergieën voor de gebouwencluster in het park	Past binnen wedstrijdvisie van 1 actor per zijde rond de floralienhal als synergetische ruimte.	Gedeeld gebruik van extra gebouw met MSK mogelijk	Gedeeld gebruik van extra gebouw met MSK mogelijk
CONCLUSIE			
	Weinig bijzondere meerwaarden, geen grote aandachtspunten wel grote onvoldoende op vlak van ononderbroken werking SMAK -> dit scenario wordt niet weerhouden	Verscheidene meerwaarden: - aantrekkelijk museummodel - fasering laat ononderbroken werking SMAK toe - geen bijkomende druk op hart van park - Floralienhal als stedelijke witruiimte - locatie SMAK-gebouwen geeft aanleiding tot aansluiting met stedelijk weefsel en versterking cultuurkilometer Weinig aandachtspunten, maar één belangrijke onvoldoende, urgent te onderzoeken: Nieuw gebouw: - goedkeuring onroerend erfgoed nodig - impact ondergrondse massieven -> dit scenario wordt omwille van de afhankelijkheden niet weerhouden, er worden wel aspecten uit meegenomen	Enkele meerwaarden: - aantrekkelijk museummodel - fasering laat ononderbroken werking SMAK toe - verankering van Floralienhal op diagonale route van station naar Sint-Pietersplein De aandachtspunten vormen randvoorwaarden die aangepakt dienen te worden om via dit scenario de vooropgestelde ambities te realiseren: - interne werking SMAK vereist volledig ondergronds niveau - volume van casinokop wordt aanzienlijk -> omvang permanente collectie dient zoveel mogelijk geoptimaliseerd te worden - druk op de draagkracht van het hart van het park -> vereist het opzetten van een proces ter integratie van niet-institutionele dynamiek in/aan de Floralienhal. - dominantie van één actor in Floralienhal vermijden -> project hal dient ontkoppeld te worden van project SMAK

Ontwikkelingsvisie S.M.A.K.

Het resulterende model voor S.M.A.K. vertrekt vanuit de ontduubeling van de permanente collectie en de tijdelijke tentoonstellingen in twee volumes aan weerszijde van de Floraliënhall. De Floraliënhall zelf vormt geen onderdeel van het project, maar is de stedelijke ruimte waar beide volumes aan geschakeld zijn en ze hun adres hebben.

De gebouwen zijn compacte gebouwen, binnen de huidige footprint (geoptimaliseerd tot een rechthoekige enveloppe). De hoogte van de casinokop wordt afgestemd op de omgeving, door een uitbreiding naar ondergrondse niveaus onder het nieuwbouwvolume en een optimalisering van het programma.

Het park vormt een deel van de beleving van S.M.A.K. - en omgekeerd worden de activiteiten van S.M.A.K. zichtbaar voor de parkbezoeker - dankzij de activatie van meerdere plekken. Hiervoor wordt gezicht naar mediërende ruimtes, die een contactvlak

vormen tussen het park en het museale programma, zoals het inkomportaal van de casinokop, die ook afzonderlijk als paviljoen in het park gebruikt kan worden. Een plek waar parkgerichte museumactiviteiten plaatsvinden, en museumgerichte parkactiviteiten. Enkele functies van S.M.A.K. die een rol kunnen spelen in de activatie van het park en de Floraliënhall kunnen buitengetrokken worden uit de hoofdvolumes, zoals een paviljoen of kiosk voor ticketing.

Het gebouw voor tijdelijke tentoonstellingen kan ingezet worden voor samenwerkingen met de omliggende musea, MSK en GUM. Het gelijkvloerse niveau werkt als publiek scharnier tussen de Floraliënhall en MSK.

De volumes kunnen gefaseerd ontwikkeld worden, net als het ondergrondse niveau dat onafhankelijk uitgevoerd wordt, als slimme casco waarvan een deel ingevuld wordt met het S.M.A.K. depot.

Bozar Brussel, foyer

Laagdrempelig museumbezoek via activiteiten in de mediërende ruimte tussen stad en collectie, zoals in de foyer-zaal van Bozar, waar soms helemaal niets doorgaat, soms een workshop voor kinderen, of een urban dance battle naar aanleiding van een tentoonstelling rond hip hop cultuur.

ABC-huis, Schaarbeek, België, Arts Basics for Children

Het inkomportaal van de casinokop kan als een mediërende ruimte tussen park en museum ingezet worden. Bijvoorbeeld als plek voor activiteiten voor kinderen rond de collectie van S.M.A.K.

Louvre Lens, Frankrijk

Een blik op de backstage en het rijke depot van het museum, als permanente toevoeging, of als tijdelijke extra.

we zoeken een omgeving
 waar de voorhoede zich thuis kan voelen
 open
 helder
 op menselijke schaal
 geen grote hallen, statietrappen,
 bovenlicht
 deuren als poorten, geüniformeerde
 beampten
 maar een oord, waar men durft te praten,
 te zoenen, hardop te
 lachen, zichzelf te zijn
 een brandpunt voor het leven van nu
 onbekrompen
 elastisch
 een tehuis voor muziek, foto
 schilder- en beeldhouwkunst
 voor dans en film
 voor het experiment
 alles, wat de trekken van het gezicht van
 onze tijd kan verhelderen
 al, wat bijdraagt tot de vorm van nu
 is daar op zijn plaats

(Willem Sandberg, 1959)

*Willem Sandberg was directeur van het
 Stedelijk Museum in Amsterdam van 1945
 tot 1963. Het tekstfragment komt uit het
 tijdschrift NU (XX, de kunst en het leven)
 en is een inspiratie van waaruit S.M.A.K.
 over zijn toekomst wil nadenken.*

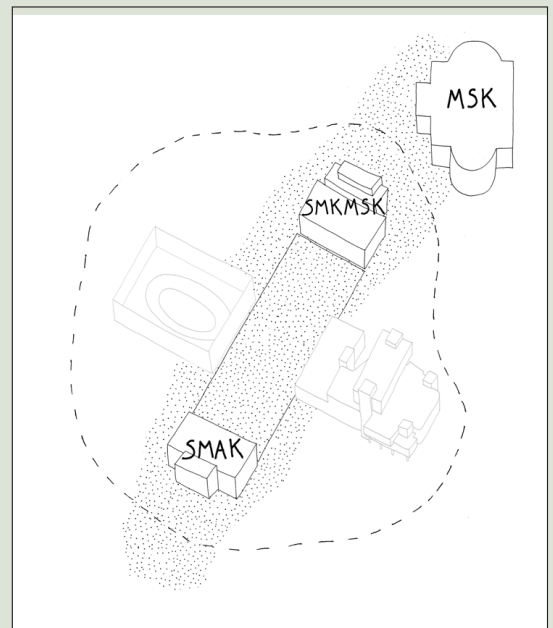
Vooruit-café, Gent, België

Wiels-café, lobby en toegang tot het museum, Vorst

Het museumcafé als een plek
 voor ontmoeting, en
 onverwachte confrontatie met
 verschillende gebruikers van
 de cluster

Le Musée et son Double, een nieuwe architecturale typologie, CRIT, 2020.

'Le Musée et son double' is een
 uitgave van S.M.A.K. bestaande uit
 een publicatie, een maquette
 (CRIT, tentoongesteld in S.M.A.K.)
 en een debat (uitgevoerd op 30
 november 2020) dat een
 speculatief model toont voor een
 toekomstig S.M.A.K.: een bi-polair
 museum in een multi-polair park.

2.6 Kuipke

Vraagstelling

De in 2018 uitgevoerde studie voor het KUIPKE+ stelt drie mogelijke ontwikkelingsscenario's voor: small, medium of large. Vanuit het beleid heeft dit nog geen voorkeurscenario opgeleverd, waardoor Kuipke tot op vandaag een groot volume in het park representeert dat slechts zeer sporadisch gebruikt wordt. De in dit masterplan gedefinieerde globale ambities voor de gebouwencluster kunnen helpen hier een keuze te maken.

De mogelijkheid het Kuipke te gebruiken voor grootschalige wielerevenementen zoals de Zesdaagse of Omloop Het Nieuwsblad blijft hierbij het uitgangspunt.

De vraag naar extra ruimte voor loges en infrastructuur voor deze evenementen dient bekeken te worden op schaal van de cluster. Kan het Kuipke compact gehouden worden en minder druk op de Floraliënhallen en omgeving leggen door gebruik te maken van infrastructuur elders in de cluster, zoals het gedeelde ondergrondse niveau of het vernieuwde ICC? In hoeverre is hier een rechtstreeks verbinding nodig?

Een meer dagelijks, kwalitatief gebruik rond bewegen en sport geeft het Kuipke een nieuw gezicht, terwijl occasioneel gebruik voor de Zesdaagse, de Floraliën en andere mogelijk blijft. Een belangrijke vraag is hoe de infrastructuur van het Kuipke een meerwaarde kan betekenen voor het park, zonder het park te overladen met extra activiteit.

Huidig gebruik Kuipke

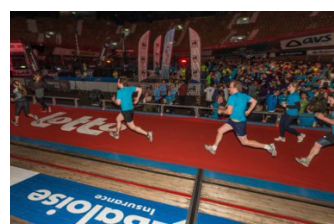
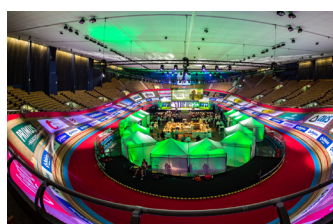
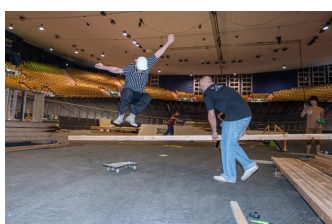
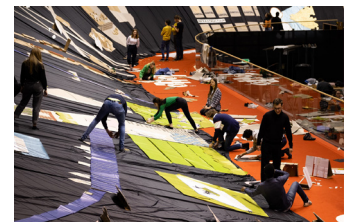
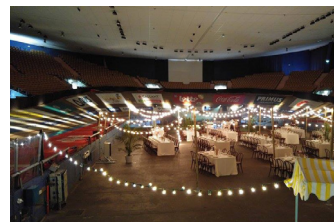
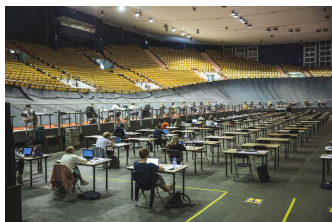
Het Kuipke is vandaag een monofunctioneel en gesloten volume, dat sterk op zichzelf is gericht en wordt ervaren als een hermetisch gesloten volume in het park. Het wordt ingezet voor grote (sport-)evenementen zoals de Zesdaagse van Gent of het Festival van de Ambiance. Hiervoor is rondom de centrale wielerpiste met tribunes een netwerk van circulatie, burelen en dienstruimtes gebouwd. Tussen de evenementen in zijn deze ruimtes grotendeels ongebruikt en zijn bovendien nodig toe aan een opfrissing.

De logistiek tijdens grote evenementen gebeurt vandaag voornamelijk op de betonplaat van de vroegere Hal 6 - die binnenkort onthard wordt en als parkruimte ingericht zal zijn - en in de Floraliënhall. Voor beide dient een (gedeeltelijk) alternatief gevonden te worden.

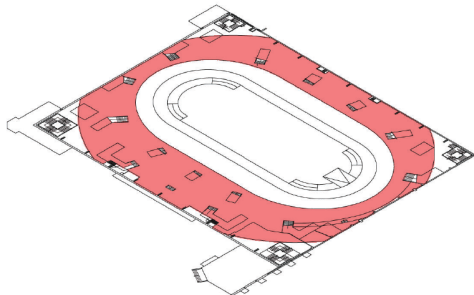
De hoofdingang van Kuipke bevindt zich vandaag aan de parkzijde. Door een bijkomende toegang aan de Floraliënhall te voorzien wordt niet enkel de impact op het park verkleind, maar kan ook de relatie met andere functies in de cluster sterker ingezet worden.

Kuipke, wielerpiste en tribune
Kuipke circulatie gelijkvloers

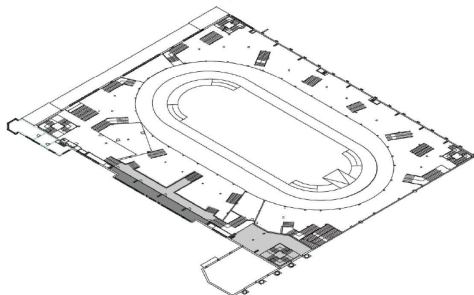

Analyse van het huidige ruimtegebruik door
OYO architects & Callebaut architecten toont:
- de verschillende primaire functies van alle
ruimtes in het Kuipke.
- de circulatieruimtes

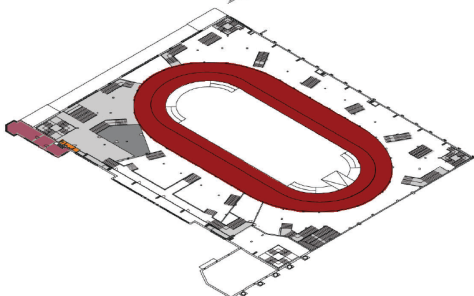
+9,09
Tribune

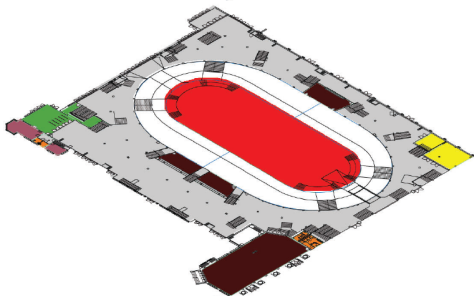
+5,10
Technische ruimten

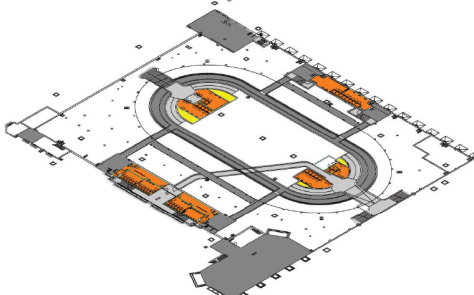
+2,89
Burelen
Technische ruimten
Velodroom

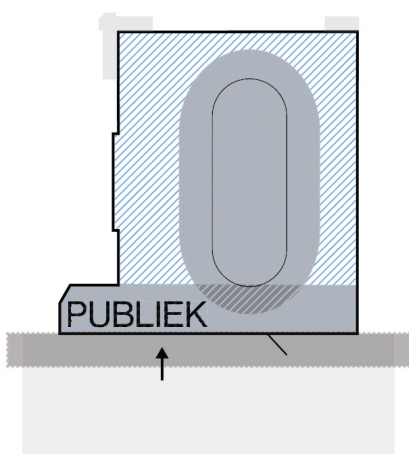
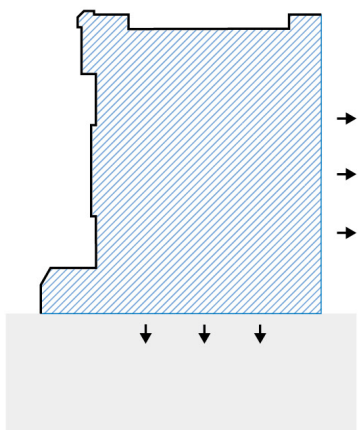
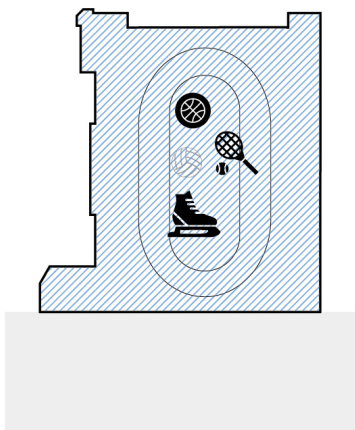
+0,00
Inkom
Vestiaire
Burelen
Café
Bars
Bergruimte
Middenplein
Velodroom

-01
Sanitair
Bergruimte
EHBO
Technische ruimten

- tribune
- burelen
- bar
- velodroom
- middenplein
- sanitair
- publiek: inkom, vestiaire
- bergruimte
- ehbo
- technische ruimte
- circulatie

In de studie voor het Kuipke+ stellen OYO architects en Callebaut architecten 3 algemene concepten voor, gekoppeld aan 3 scenario's voor het toekomstige Kuipke.

In elk scenario wordt het interieur gerenoveerd en krijgen de gevels een adres aan de Floraliënhof. Een nieuwe personen- en goederenlift verbindt de verschillende verdiepingen. Het kelderniveau krijgt een verbinding met een mogelijk logistiek niveau onder de Floraliënhof.

De scenario's worden beoordeeld aan de hand van een aantal parameters: budget, aanwezigheid loges, integrale toegankelijkheid, ondersteuning van het programma en consistentie.

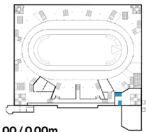
Drie basisconcepten (OYO architects + Callebaut architecten, 2018)

1. Multifunctioneel Sportmiddenplein: buursportruimte die zorgt voor een hogere bezetting van het gebouw. Deels in te zetten voor sportgerelateerde opleidingen. Een buurtsportcentrum vereist kleedkamers, berging, sportmateriaal, ...

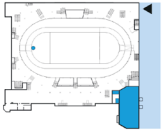
2. Activiteiten openen: het gesloten gebouw wordt geopend naar de Floraliënhof en het park. Een publieke aantrekkingspool voor sport.

3. Hoofdadres aan de Floraliënhof: publieke functies (inkom, sanitair en vestiaire) verschuiven naar deze zijde.

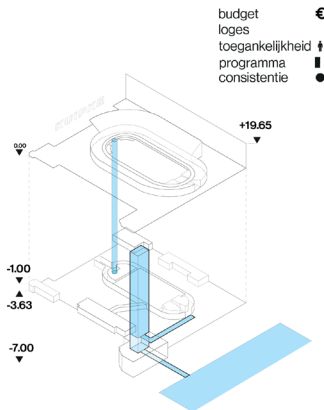
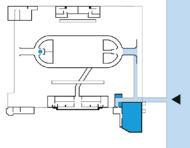
01 / 2,89m

00 / 0,00m

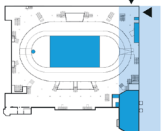
-01 / -3,63m

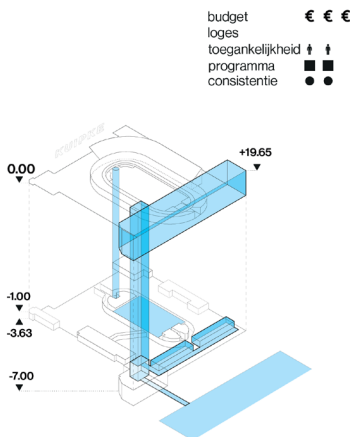
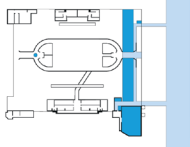
01 / 2,89m

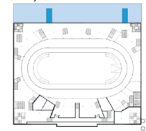
00 / 0,00m

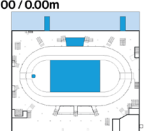
-01 / -3,63m

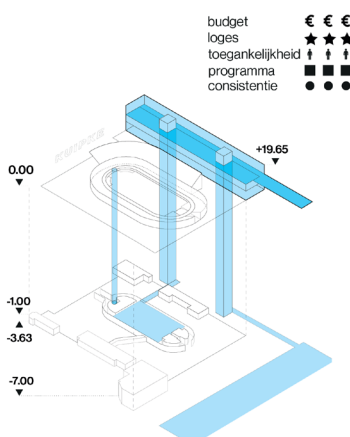
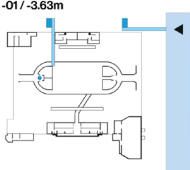
01 / 2,89m

00 / 0,00m

-01 / -3,63m

Drie ruimtelijke scenario's (OYO architects + Callebaut architecten, 2018)

1. SMALL - het aantal vierkant meters blijft gelijk. Via een herorganisatie van het programma worden onderbenutte ruimtes ingevuld. Extra programma moet deze ruimtes vormgeven.

Het middenplein krijgt een lift om het sanitair op -1 toegankelijk te maken.

De hoofdtoegang komt aan de Floraliënhall, aan de rechterzijde, de vestiaire verschuift naar deze zijde. De bergruimte op deze locatie wordt verplaatst.

2. MEDIUM - de publieke functies worden uitgebreid met een kleinschalige VIP-loge. Het gelijkvloers krijgt een publieke zone evenwijdig met de Floraliënhall. Het middenplein is afsluitbaar van de rest als buurtsportplein.

Op kelderniveau komen extra kleedkamers, in een cluster met berging en sanitair. Dit is technisch en budgetair een complexe ingreep.

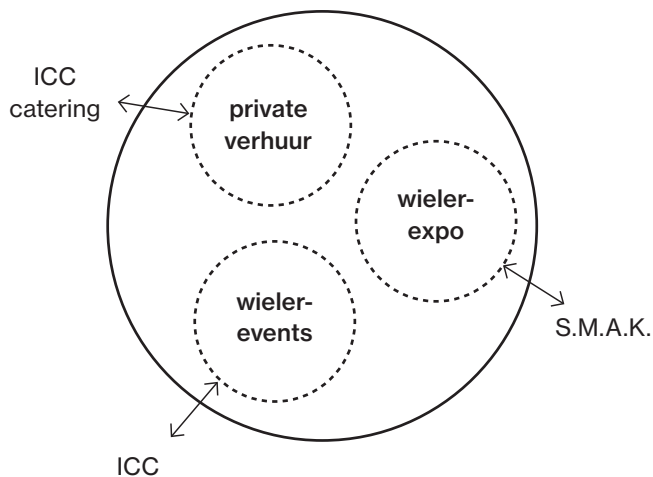
3. LARGE - een extra bar en grote VIP-loge worden toegevoegd voor grote events. Extra sanitair, berguimten en meer kleedkamers maken het Kuipke tot een multifunctioneel sportcenter.

De zijgevel aan de voormalige Hal 6 krijgt een uitbreiding die al het nieuwe programma huisvest. De publieke toegang komt zo loodrecht op de Floraliënhall. Op het gelijkvloers is de publieke zone, kleedkamers bevinden zich op de eerste verdieping. De VIP-loge bevindt zich op de bovenste verdieping met zicht op het middenplein.

Het gebouw wordt integraal toegankelijk gemaakt en alle zijvolumes afgebroken. Het café op het gelijkvloers verdwijnt om de complete uniformiteit te voorzien in de gevel van de Floraliënhall.

Programmatief kader voor Kuipke+

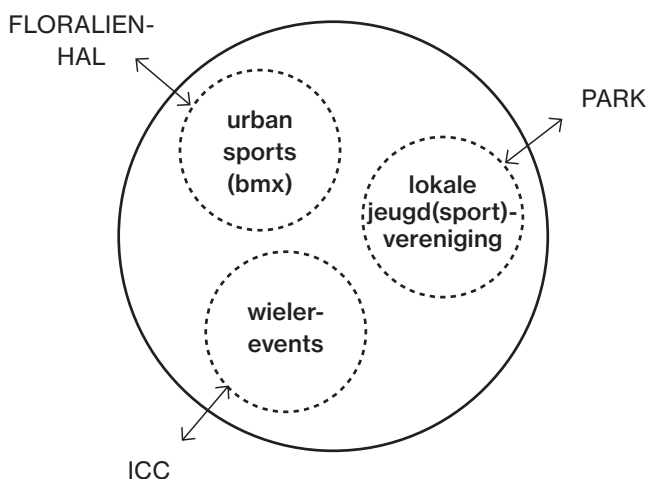
IDENTITEIT ROND BAANWIELRENNEN

Het Kuipke werd gebouwd met een specifiek doeleinde: het organiseren van indoor wielervedstrijden, zoals de Zesdaagse van Gent. Vandaag wordt ze ingevuld met allerlei evenementen die niet noodzakelijk op deze locatie, noch in deze infrastructuur georganiseerd moeten worden. In gesprek met de organisatoren van de Zesdaagse en de sportdienst van de stad werden enkele gebruiken bedacht:

- vandaag maken ook bedrijven en privé huurders occasioneel gebruik van de infrastructuur, bijvoorbeeld voor een teambuilding rond cycling, met initiatie op de piste. Dit verder uitbreiden is een mogelijkheid, maar het permanent verhuren aan privé-initiatieven draagt weinig bij tot de beleving van het park en de gebouwencluster en verzwakt de dynamiek in het park.

VOORKEURSSCENARIO: IDENTITEIT ROND SPORT EN BEWEGING

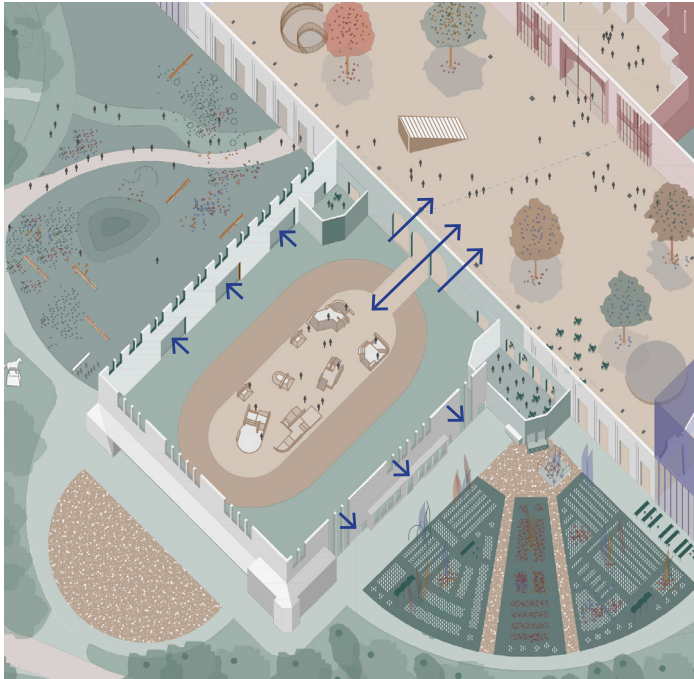
- een toeristische exploitatie rond de baanwielergeschiedenis van Gent. Zo zouden de circulatieruimtes gebruikt kunnen worden voor een expo die het volledige jaar open is. Deze invulling wordt inhoudelijk als interessante piste aanzien, maar vereist een externe exploitatie.

- de noden op het vlak van sportinfrastructuur in de stad zijn hoog en kunnen in bestaande woongebieden moeilijk opgevangen worden. Dat het Kuipke onderbenut wordt is daarom een evidente opportuniteit. Een uitbating als buurtsportthuis houdt echter in dat diverse gebruikers (ook individueel) hun weg moeten vinden in het gebouw, wat vandaag moeilijk is. Een vaste partner/vereniging is realistischer.

- er bestaat een concrete vraag van Cycling Vlaanderen naar een indoor locatie voor een bmx-parcours. Het middenplein van Kuipke heeft de juiste dimensies voor een dergelijk programma, dat minder hoge eisen heeft naar voorzieningen dan een volwaardige buurtsportthuis.

Deze invullingen kunnen geclusterd worden in twee scenario's: een identiteit opgebouwd rond baanwielrennen en één rond urban sport en beweging.

Ontwikkelingsvisie Kuipke+

Opsplitsing in twee delen, beide met een gezicht en toegang vanuit de Floraliënhall:

- het middenplein als een overdekte, geclimatiseerde buitenruimte, een uitbreiding aan de Floraliënhall. De Floraliënhall en het middenplein werken als communicerende vaten: activiteiten in de Floraliënhall kunnen uitlopen op het middenplein, die een iets warmer klimaat en een introvertere ruimte biedt. Doorheen het jaar wordt het middenplein opgeladen met verplaatsbare elementen.
- de actieve rand die zich richt naar het park. Kleinschalige activiteiten vinden er een infrastructuur in relatie met het park. Een actieve gevel transformeert het Kuipke van een gesloten doos naar een levendige aanvulling op het park.

Middenplein

Actieve randen: interface met het park

urban sports: mobiel BMX-park

lichte vrijetijdsactiviteiten: tafeltennis

plantenkweek en -verkoop naast de rozentuin

expo rond (baan)wielrennen

mobile sportactiviteiten: conditietraining, boksen,...

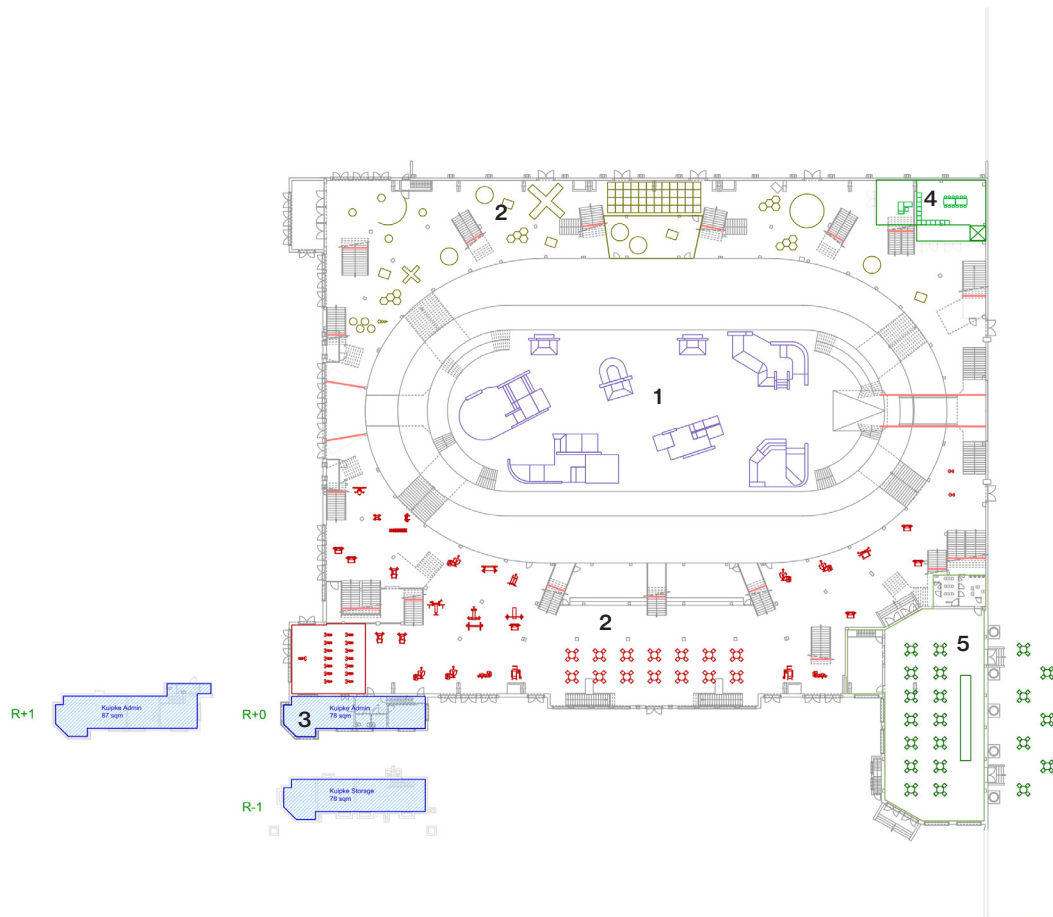
indoor verlenging van de speeltuin

expo rond zesdaagse (Huis van Alijn, 2015)

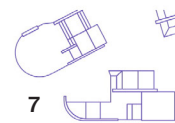
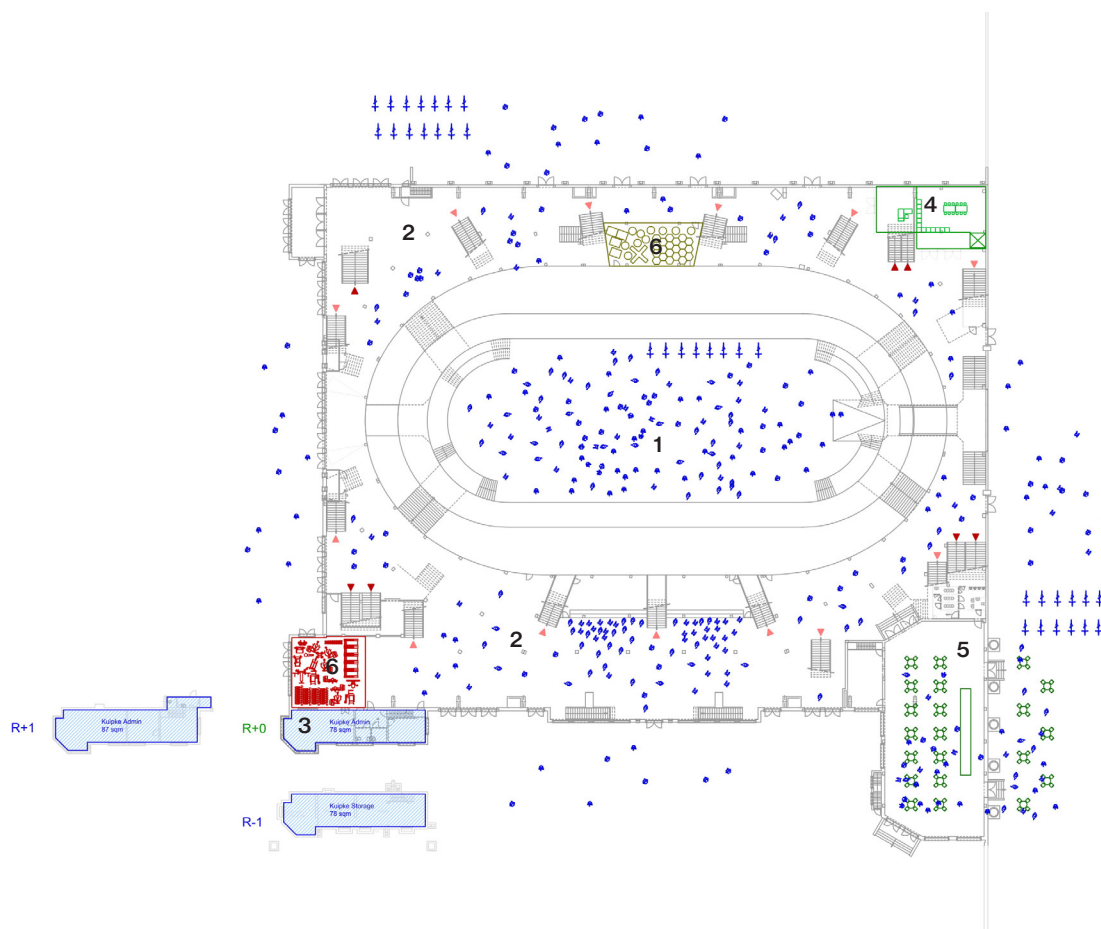
inzetten van de wanden als klimmuur

Dagdagelijks gebruik

- 1: mobiel BMX-park (toegang vanuit Floraliënhal)
- 2: vereniging / inrichting zonder vaste toestellen
- 3: burelen Kuipke
- 4: personeelslokaal groendienst
- 5: café (toegang vanuit Floraliënhal)

sanitair: ondergronds onder Kuipke (renovatie en opnieuw in gebruikname bestaand sanitair)

Evenementieel gebruik

- 1: evenement middenplein/ wielerpiste
- 2: circulatie en bar
- 3: burelen Kuipke
- 4: personeelslokaal groendienst
- 5: café
- 6: berging materiaal verenigingen
- 7: tijdelijke opstelling bmx-installatie in Floraliënhal

sanitair: ondergronds onder Kuipke (renovatie en opnieuw in gebruikname bestaand sanitair) en bijkomend in flexruimte logistiek niveau

Ruimtelijke interventies

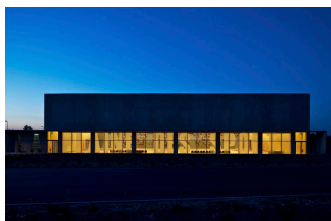
Open gevels

Strategische interventies aan het gebouw maken de voorgestelde programmatie in het Kuipke mogelijk.

Het Kuipke heeft vandaag 286 lopende meter blinde gevel.

Het openen van de façades introduceert een nieuwe interactie tussen het Kuipke en het omliggende romantische park, de rozentuin en de nieuwe parkruimte aan Hal 6. De buurt- en parkgerichte activiteiten worden zichtbaar vanuit het park en kunnen indien gewenst ook rechtstreeks verbinding maken met buiten. Nieuwe hoge transparante gevelelementen zorgen ervoor dat de circulatiegangen rondom de kuip deel worden van de beleving van het park, waardoor het gesloten volume in het park visueel verkleint tot de kuip zelf.

La plaine des sports,
Châteauneuf-les-Martigues

Sammode, Lamotte - Beuvron

't werkpand incubator, Waregem

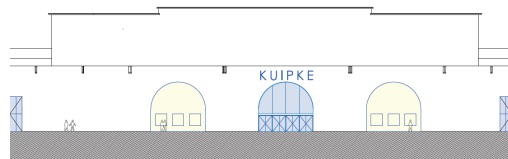

Ensambla Fabrica/ POPlab, Madrid

Huidige verbinding Floraliënhal-Kuipke

Toegang vanuit floraliënhal

De hoofdtoegang tot Kuipke komt in de Floraliënhal te liggen. Ze bestaat uit drie afzonderlijke delen: een toegang tot het middenplein en 2 toegangen tot de zijbeuken. Ook historisch was deze toegang naar de 'warme serre' gemarkeerd door 3 boogvormige toegangsnissen. De middenste ervan werd later vervangen door de 'paarse poort', de zijbeuken zijn vandaag verbonden via kleine deuren die niet passen bij de schaal van de floraliënhal en het publieke programma van Kuipke. Terugkeren naar een gevel in lijn met de historische figuur laat toe het nieuwe programma publiek toegankelijk te maken en op evidentere manier relaties te ontwikkelen tussen activiteiten in Kuipke en de rest van de cluster. De toegangen langs de parkzijde kunnen indien nodig voor veiligheidsredenen bij grote evenementen blijven bestaan.

Strategische afsluitingen

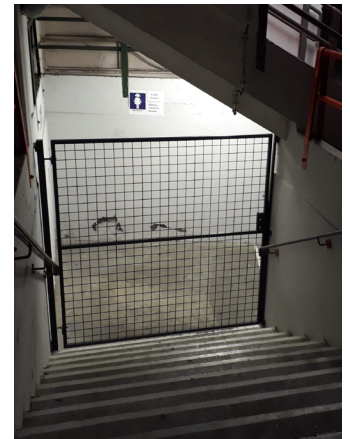

Om de circulatiegangen van Kuipke afzonderlijk te gebruiken van de piste en tribune volstaat het om enkele strategische afsluitingen te realiseren ter hoogte van de trappen. Deze zijn in het plan met een rode lijn aangeduid. Deze afsluitingen zijn tijdelijk: bij grote evenementen dienen ze volledig open gezet te kunnen worden.

De tussenverdiepingen maken van Kuipke een zeer moeilijk leesbaar gebouw en worden amper gebruikt, noch voor programma, noch voor circulatie. Ze kunnen op korte termijn ofwel ingezet worden voor kleine activiteiten, of afgesloten blijven. Op lange termijn dient onderzocht te worden of deze tussenniveaus afgebroken kunnen worden, om zo de circulatie te rationaliseren en de ruimtes op het gelijkvloers te verhogen.

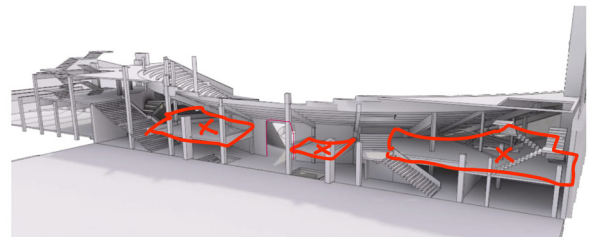
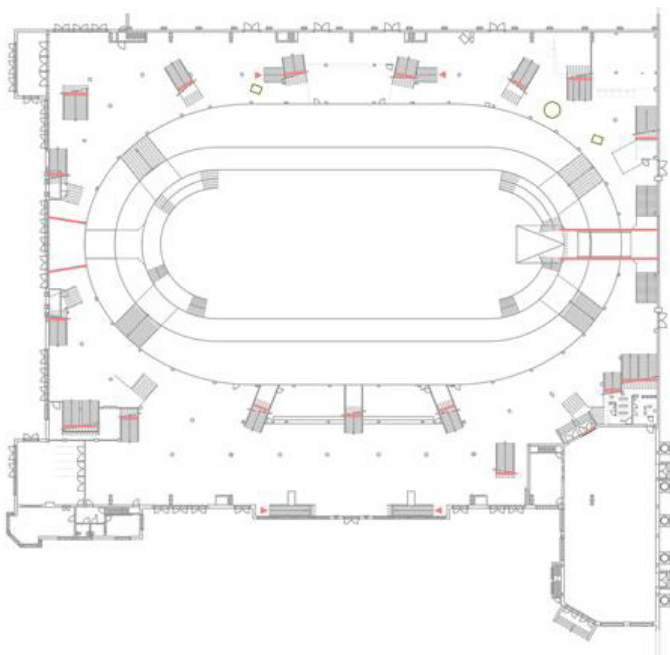
de trappen naar de tribune dienen afgesloten te worden voor het doordeweekse gebruik

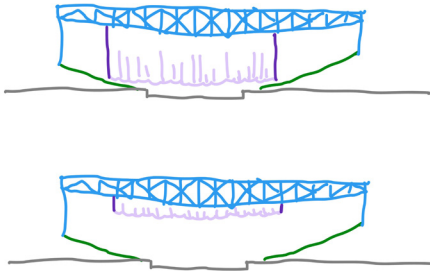
reeds bestaande afsluitingen

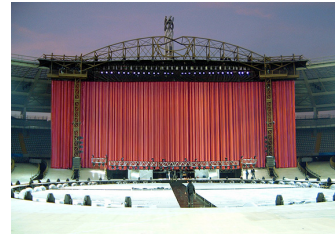
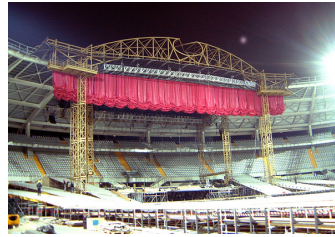
indien niet geprogrammeerd kunnen de tussenverdiepingen afgesloten worden, of op lange termijn afgebroken worden om zo meer hoogte en lucht te creëren

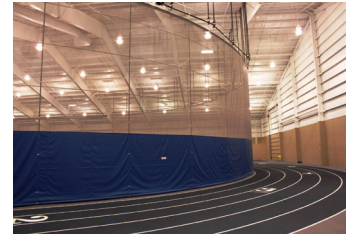
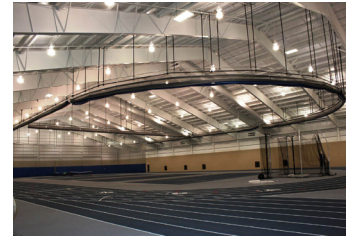
Verschillende sferen

Eenvoudige ingrepen toveren het centrale plein met tribunes om tot een sfeervolle ruimte voor een veelvoud aan evenementen. In de uitwerking van het ontwerp dient vertrokken te worden van de ambitie om de functie als wielerpiste te behouden, maar uit te breiden met bijkomende sferen en gebruiksmogelijkheden. Met behulp van een akoestisch gordijn kan het middenplein bijvoorbeeld afgescheiden worden van de tribune en multifunctioneler ingezet worden.

Sipario, Stadio Olimpico, Turijn

rolgordijn sporthal

Gentse Floraliën in Kuipke, historische foto

Renovatie sanitair

Het huidige sanitair van het Kuipke voldoet niet meer. Er is geurhinder, een blok is gedeeltelijk defect en sommige sanitaire blokken zijn volledig buiten gebruik. Voor grote events zoals de Zesdaagse is de capaciteit gelimiteerd en wordt momenteel in extra mobiele mogelijkheden voorzien.

Als het Kuipke in de toekomst ook op dagelijkse basis gebruikt wordt dient de infrastructuur vernieuwd of zelfs uitgebreid te worden. Een deel van de ondergrondse ruimtes kan ingericht worden als kleedkamers met douches.

Belangrijk aandachtspunt voor ieder scenario is het voorzien van toegankelijk sanitair voor rolstoelgebruikers. Indien bijvoorbeeld een event plaatsvindt waarbij de wielerpiste in gebruik is, is het voor rolstoelgebruikers die zich op het middenplein bevinden onmogelijk om het sanitair zelfstandig te bereiken door de steile hellingen naar de kelderniveau.

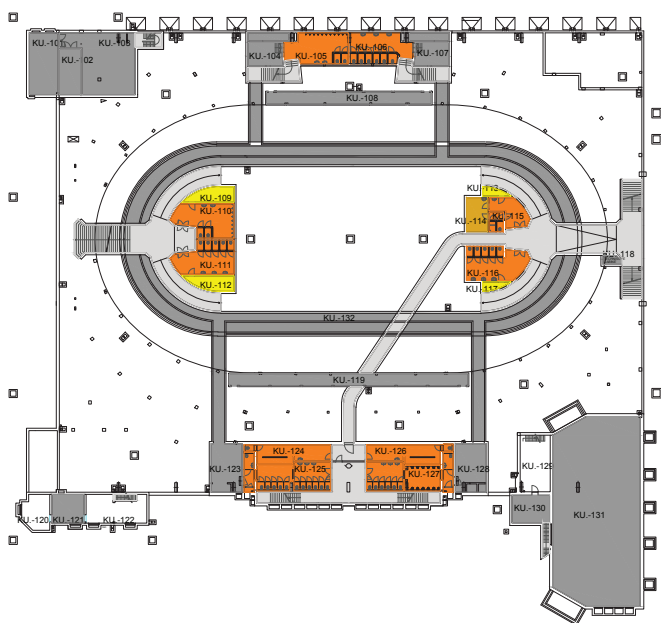
Herentoiletten onder het middenplein, enkel bereikbaar via steile hellingbanen

Doucheruimte die via de 'konijnenpijp' verbonden is met de piste en het middenplein

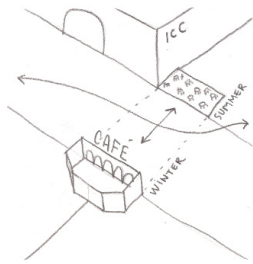

sanitair blok buiten gebruik, onder het middenplein, aan de zijde van de Floraliënhall

Plan van het bestaande sanitair op niveau -1
OYO architects + Callebaut architecten

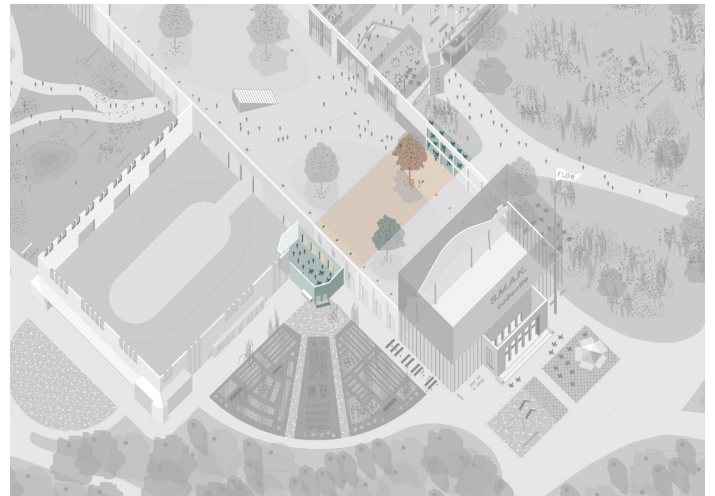
Café Kuipke als mediërende ruimte

Het bijgebouw aan het Kuipke in de oksel van de rozentuin wordt vandaag gebruikt als café voor evenementen in Kuipke. Het grootste deel van het jaar staat het echter leeg. Vanuit een erfgoedvisie heeft dit bijgebouw weinig waarde, ook de architecturale kwaliteit is beperkt. Het café maakt vandaag amper relatie met het park en de Floraliënhall.

Op korte termijn biedt het café mogelijkheden voor een snelle tijdelijke invulling die bijdraagt aan een dagelijkse activatie van de Floraliënhall (zie hoofdstuk 2.9 FLOR). Als tegengewicht aan de overige meer grootschalige programma's rond de hall wordt hier best gezocht naar een lokaal verankerde invulling, op maat van de stadsbewoner. Op korte termijn kan via dit café ook de behoefte aan publiek sanitair in de nabijheid van de speeltuin opgevangen worden. Een kleine interventie zal nodig zijn om het café integraal toegankelijk te maken, gezien het niveau van het café 80 cm hoger ligt dan de hall, maar kan tegelijk ingezet worden om de hall een podium of terras te geven in de hall en dit op eenvoudige manier af te bakenen.

We stellen voor om met het café een laag experiment toe te voegen aan de Floraliënhall: op korte termijn testen welk gebruik er mogelijk is, om nadien te evalueren of dit gebruik een permanente plek kan krijgen, ofwel in een gerenoveerd en transparant café op dezelfde locatie, of op een alternatieve locatie, zoals (een deel van) het gelijkvloers van de casinokop. Het park verdient minstens een goede, laagdrempelige horecazaak, met een diverse publiek en ruime openingsuren. Een integratie in één van de koppen is aanbevolen, als alternatief of aanvulling kan het café aan Kuipke ingezet worden.

Het café, met zijn winterterras in de Floraliënhall (in de zon, die door de centrale lichtstraat schijnt) en eventueel zomerterras in de oksel bij ICC.

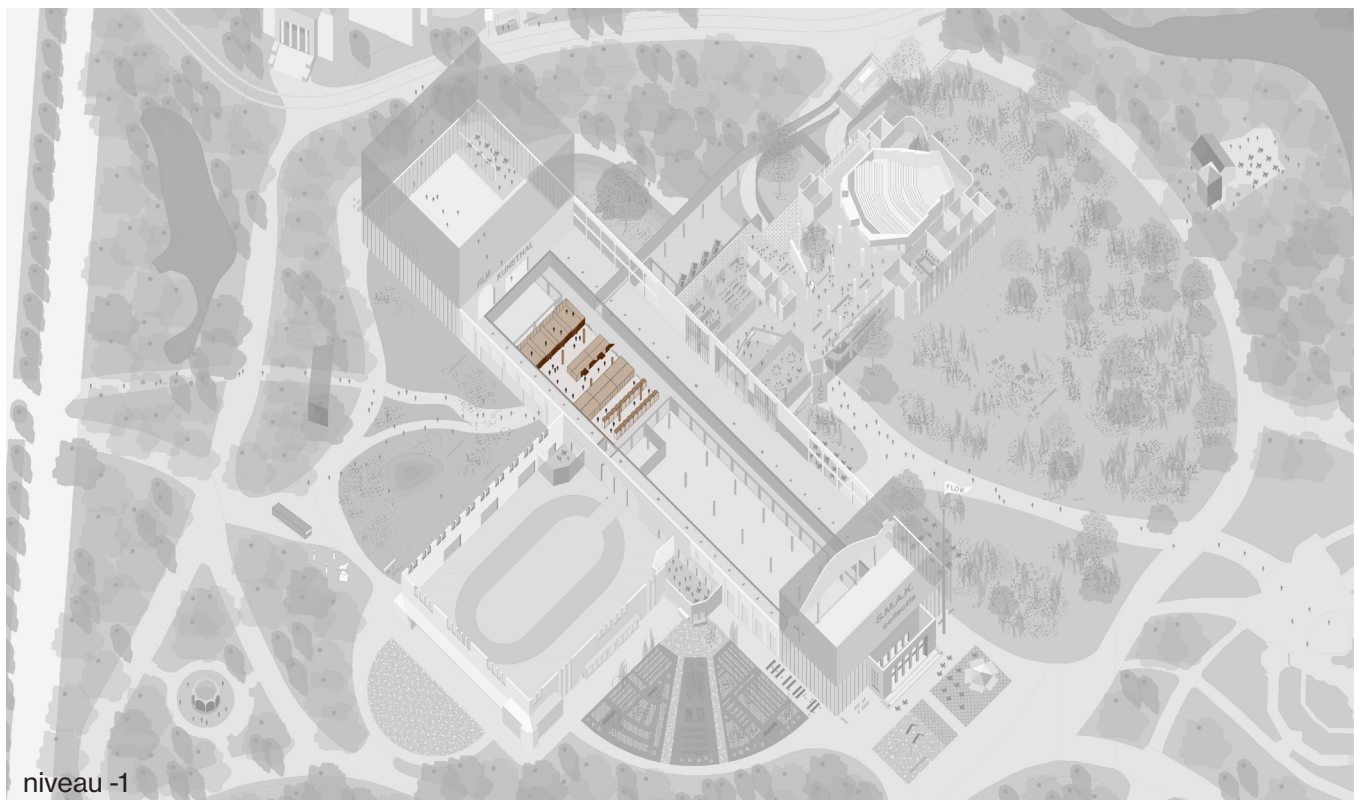
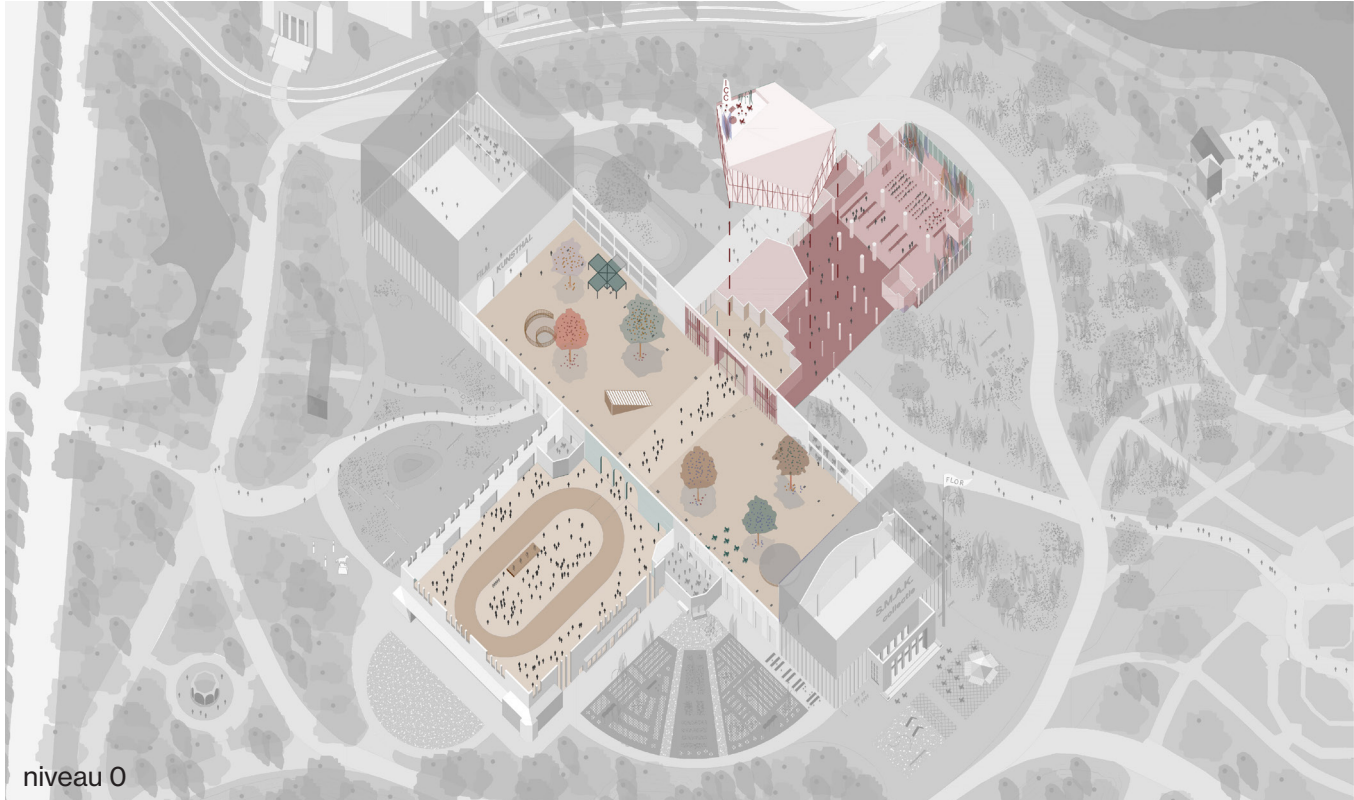
Asiat Vilvorde: tijdelijk buurtcafé gerealiseerd via strategische low-cost ingrepen, zoals een trap/terras met een structuur van stellingenmateriaal. De uitbating van het café werd gedurende de zomer wekelijks overgelaten aan een andere lokale vereniging.

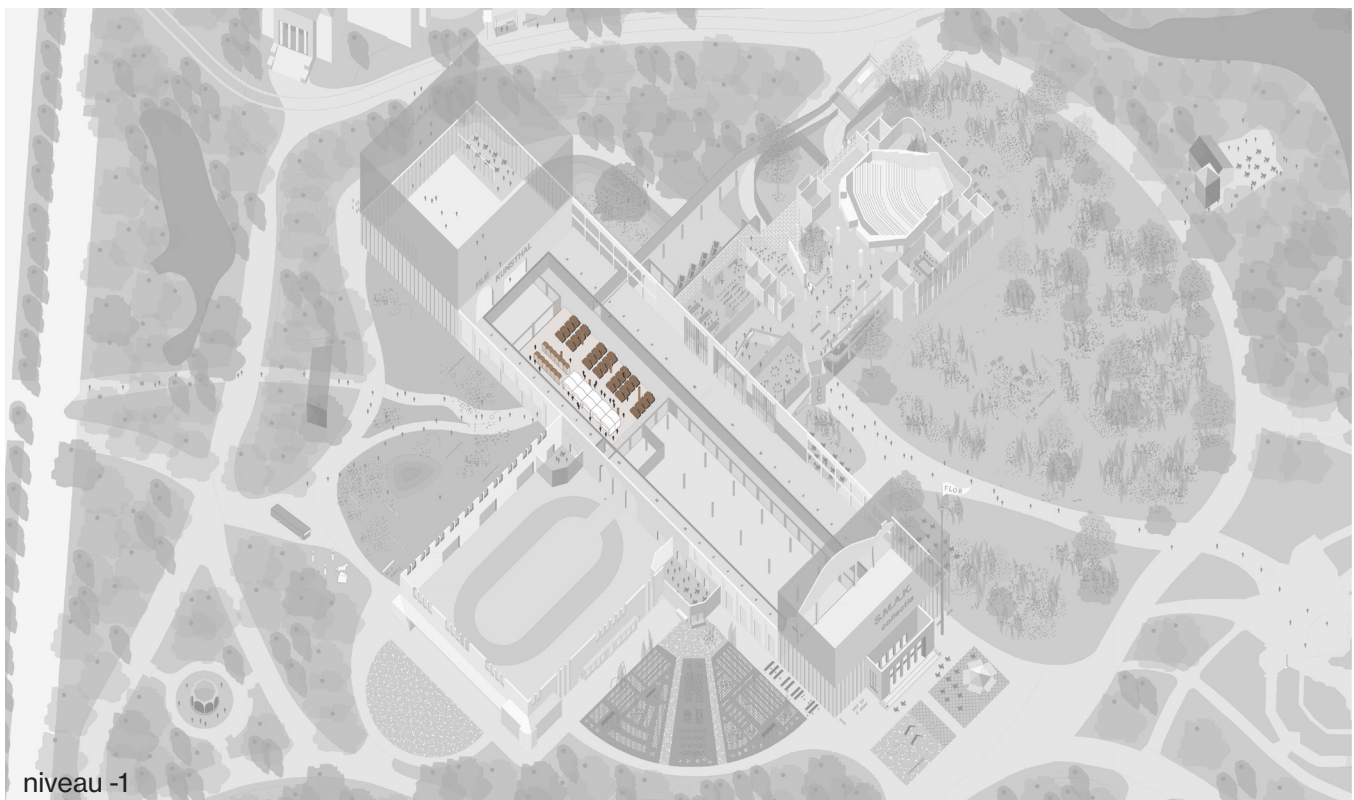
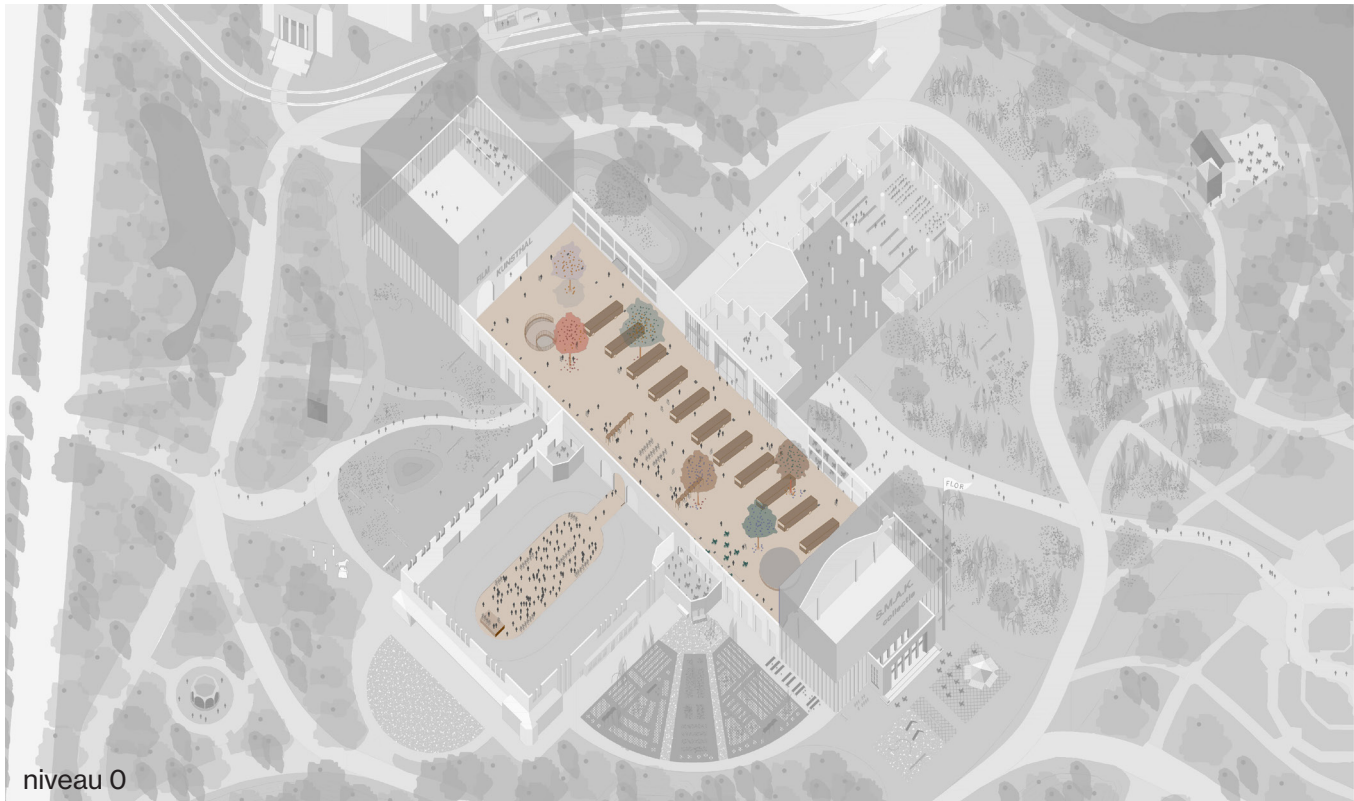
Op lange termijn kan gedacht worden aan een meer transparant volume, dat als een serre de buffer vormt tussen de Floraliënhall (met de herstelde historische openingen) en de rozentuin

Scenario's evenementieel gebruik

De Zesdaagse maakt gebruik van de volledige infrastructuur van het Kuipke, aangevuld met VIP- en catering-infrastructuur in ICC. Extra infrastructuur zoals het rennersdorp worden opgezet in de flexruimte in het ondergrondse niveau en rechtstreeks verbonden met een lift. De opbouw en leveringen gebeuren zoveel mogelijk vanuit het ondergrondse niveau, uitzonderlijk grote materialen kunnen via de Floraliënhall geleverd worden.

De Omloop het Nieuwsblad gebruikt de Floraliënhallen en Kuipke voor de publieks- en persmomenten rond de wielervedstrijd. De tourbussen staan voor een tweetal uur geparkeerd in de Floraliënhallen. Gezien de toegang tot de voorstelling van de ploegen in de Floraliënhallen en 't Kuipke gratis is, conflicteert dit niet met het publieke gebruik van de hal. Wel dient gezocht worden naar een optimaal gebruik van de ondergrondse leverzone, om de impact op de Floraliënhallen en het park te beperken.

Guinguettes, tijdelijke paviljoenen in diverse parken in het Brussels Gewest

Parck farm, Tour & Taxis, Brussel, België,
Parckfarm vzw en 1010au

Bijloke site, Gent, België

Een stadspark is niet alleen een groene long in het stadswefsel, maar ook een bestemming. Een plek om te verpozen voor bewoners uit de buurt en bij uitbreiding alle bezoekers. Een minimum aan voorzieningen kan parkactiviteiten zoals picknicken, flaneren, zonnebaden of spelen ondersteunen en bijdragen aan de totale beleving van een dag in het Citadelpark.

De randen van Kuipke, en het café in de oksel tussen Kuipke en de rozentuin dienen geprogrammeerd te worden vanuit het ondersteunen van de dagelijkse beleving van het park.

2.7 Huis van de Cinema

Vraagstelling

De draagkracht van het park is doorheen de verschillende studies en beleidsvisies een terugkerend aandachtspunt. Het uitgangspunt van de ontwerpgrammatica is om geen bijkomende functies als zelfstandige eenheid te introduceren in het Citadelpark. Zo is de productie voor extern gebruik door de cateraar verdwenen en voor het Kuipke gelden gebruiksvoorwaarden via de milieuvergunning.

Het is echter wel denkbaar dat er zich opportuniteiten aandienen die kunnen kaderen binnen de totale werking van de gebouwencluster en een meerwaarde betekenen voor de aanwezige functies (musea, congres, sport). Zeker vanuit de beleidsambitie naar meervoudig gebruik van het stedelijk patrimonium kan onderzocht worden welke bijkomende functies een meerwaarde kunnen bieden voor het park en de gebouwencluster.

Een concrete opportuniteit die zich aandient is een mogelijke invulling door Film Fest Gent als 'Huis van de Cinema', wat complementair kan zijn aan het ICC en S.M.A.K. en het multifunctioneel en ruimte-efficiënt gebruik van het ondergrondse niveau kan versterken.

Een Huis van de Cinema

Gent heeft een (h)echte film community. Het is de thuisbasis van de KASK filmopleiding, van twee commerciële arthouse cinema's, van het Internationaal Filmfestival van Vlaanderen Film Fest Gent en van vele kleinere filminitiatieven. Een benijdenswaardige positie gezien het belang van film op vlak van educatie, cultuur, gemeenschapsvorming en zelfs economie.

Film Fest Gent heeft de ambitie om naast het festival in oktober graag uit te breiden met een jaarwerking zodat het team zijn expertise breder kan inzetten om de noden die er zijn op vlak van Filmcultuur in Vlaanderen mee in te vullen. Een dergelijke werking veronderstelt evenwel een eigen huis. Een huis waar de passie voor film wordt overgedragen, waar je leert kijken en kan genieten van filmkunst, waar film je blik opent op andere werelden, denkbeelden en culturen.

FilmFest kijkt hiervoor o.a. naar het Nederlandse model, dat anders dan Vlaanderen naast de commerciële arthouses en de multiplexen een heel dicht netwerk van filmtheaters en filmhuizen voor de vertoning van artistieke kwaliteitsfilms en kleinschalige initiatieven kent. Het Filmhuis is vanuit die logica geen bedreiging of concurrentie voor de bestaande (arthouse) cinema's in de omgeving, maar zou net een rol opnemen om de cultuur rond cinematografie in al haar aspecten te versterken en een aanbod tonen dat complementair is.

Voorziene dagelijkse programma

- 2 schermen/zalen met een regulier filmprogramma: een permanente dagelijkse vertoning van artistieke kwaliteitsfilms die voor een commerciële arthouse vaak te weinig rendabel zijn en nu de weg naar de zalen niet meer vinden of te snel van de affiche verdwijnen.

- Een scherm/zaal met ruimte voor retrospectieve titels die vaak niet meer te zien zijn, voor thematische projecten waar filmgrootheden en gastcuratoren hun

(favoriete) films kunnen voorstellen, waar films over actuele thema gebundeld worden, waar ook filmmuziek, documentaire en kortfilm een plaats krijgen. Ook projecten van partners kunnen hier getoond worden.

- Een ruimte voor individuele filmbeleving: filmgerelateerde tentoonstellingen, VRprojecten, video-installaties, luisterbanken, workshops...

- Een café als ontmoetingsplek voor jong en oud dat de hele dag open is. Voor de filmbezoeker die er voor- en na de film terecht kan maar die ook aantrekkelijk is voor een ruimer publiek dat zo mogelijks gebeten wordt door het enthousiasme voor film dat het café moet uitstralen. Waar beeld een plaats krijgt maar ook filmmuziek, als achtergrond en live. Waar filmclubs en initiatieven kunnen samenkomen en lezingen en debatten plaatsvinden.

- Kantoren voor een 11-tal vaste medewerkers die het huis runnen en ook de basis vormen van het festivalteam.

Aanvulling op het basisprogramma

- het Film Fest Gent, dat nog steeds in andere, grotere, zalen in de stad zal doorgaan, maar in het Filmhuis een uitvalsbasis heeft

- filmeducatie: een uitbreiding van de filmeducatieve werking die opgezet wordt tijdens het festival, waarbij leerlingen en studenten leren kijken, interpreteren en genieten van film. Daarnaast ook media-educatie, om jongeren kritisch te leren omgaan met media en ook zelf content te leren maken.

- filmclubs

- B2B aanbod voor bedrijven.

Ruimtelijk geïntegreerd, met een eigen gezicht

Verschillende van de programma-onderdelen voor het Filmhuis kennen een overlap met programma's in de gebouwencluster:

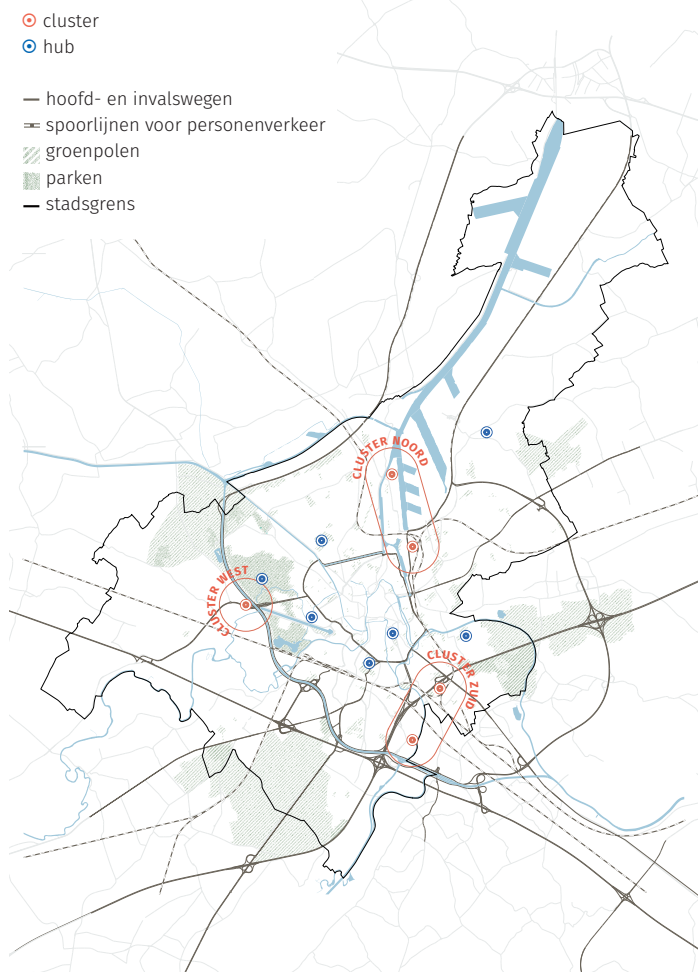
- De filmzalen kunnen dienst doen als auditoria, voor voorstellingen van audiovisuele kunst uit de musea, of voor een opening, een lezing, of een uitgebreid ICC-evenement.
- De ruimte voor individuele filmbeleving, en het educatieve programma linken sterk aan het educatieve programma van de musea.
- Ook het café kan een gedeeld café van de kunsten worden, met Film als zevende kunst, die een plek krijgt naast het museum, in een tijd waarin de filmkunst in verdringing komt door het grote aanbod aan beeldcultuur.

Programmatorisch is het Huis van de Cinema een interessante aanvulling op de gebouwencluster, een ook naar activatie toe voegt het programma activiteit (en sociale controle) toe buiten de uren van de bestaande programma's.

Vanuit de ambitie om meer park te creëren, en het park niet te beladen met nieuwe, externe programma's, kan het Huis van de cinema een plek vinden in een geïntegreerd voorstel met S.M.A.K., zij het met een eigen werking, en een eigen gezicht in de Floraliënhall.

2.8 Integratie van een hub voor de Groendienst

Vraagstelling

Plan uit masterplan Logistiek van Stad Gent, met aanduiding van de 4 logistieke depots en de hubs op schaal van de stad, met o.m. de hub in het Citadelpark ten zuiden van het historisch centrum, 2018

Het stedelijk masterplan voor de logistieke huisvesting van de stadsdiensten wijst op de verouderde staat van de magazijnen en ateliers van de stad. Het voorzien van 4 logistieke depots aangevuld met 6 à 7 kleinere hubs moet de logistieke werking als geheel verbeteren, verplaatsing verminderen en het werkcomfort van de medewerkers verhogen. Een van de hubs wordt voorzien in het Citadelpark.

Sinds 1993 is de Groendienst in het park gevestigd in de overgebleven kazematten van bastion 5 - of de zogenaamde Zwitserse vallei, in verbinding met het parkpaviljoen boven de bunker. Deze infrastructuur is sterk verouderd en onvoldoende. Een nieuwe werkomgeving voor de medewerkers dringt zich op.

Het programma voorziet enerzijds in een personeelsruimte met een cafetaria, sanitair, kleedruimtes voor 12 personen in combinatie met een bureauruimte voor een coördinator aangevuld met flexdesks. Een tweede deel bestaat uit een robuuste werkplek met ateliers voor onderhoud van machines en materiaal, een opslag- en parkeerruimte voor materiaal, grote machines en voertuigen.

Buiten is er nood aan een opslagruimte voor groenafval, de algemene afvalverwerking van het park en bulkmaterialen zoals grond, houten palen, compost, ...

De afvalverwerking kan op schaal van de gebouwencluster worden georganiseerd, om de logistieke efficiëntie te verhogen.

ingang van de werkplaatsen van de groendienst aan de Zwitserse vallei.

de huidige, beperkte bovengrondse opslagruimte aan het parkpaviljoen.

schouwen van de commandobunker aan de achterkant van het parkpaviljoen.

het parkpaviljoen met o.m. bureau van de coördinator, boven de kazematten en de bunker, foto masterplan logistiek 2018

Onderzoekspistes voor de groendienst

Scenario 1: dierenasiel

Een voorgestelde piste voor het organiseren van een hub is het karakteristieke parkpaviljoen van het voormalige Dierenasiel. In dit scenario huisvest het hoofdgebouw de kantoren, refter en sanitaire voorzieningen voor het personeel. Een logistieke hangar voor voertuigen en werkplaatsen kan als luifel in het park aansluiting zoeken bij het gerenoveerde hoofdgebouw.

De piste om de hub voor de groendienst in het Dierenasiel onder te brengen werd onderzocht, maar niet weerhouden.

Het stedelijk masterplan Logistiek wil inzetten op een efficiënt ruimtegebruik. Het logistieke masterplan voorziet een volwaardige depot met ateliers, volledig in functie van de groendienst. De renovatie van een historisch gebouw met een duidelijke identiteit en de oude kennels passen niet in deze visie. Bovendien wordt de voorgestelde uitbreiding van het programma met een hangar dicht bij de vijver niet conform het beheersplan geacht. De idee van 'gebouwen als gast in het park' streeft naar het verkleinen van de footprints, terwijl waardevolle elementen in de verf worden gezet.

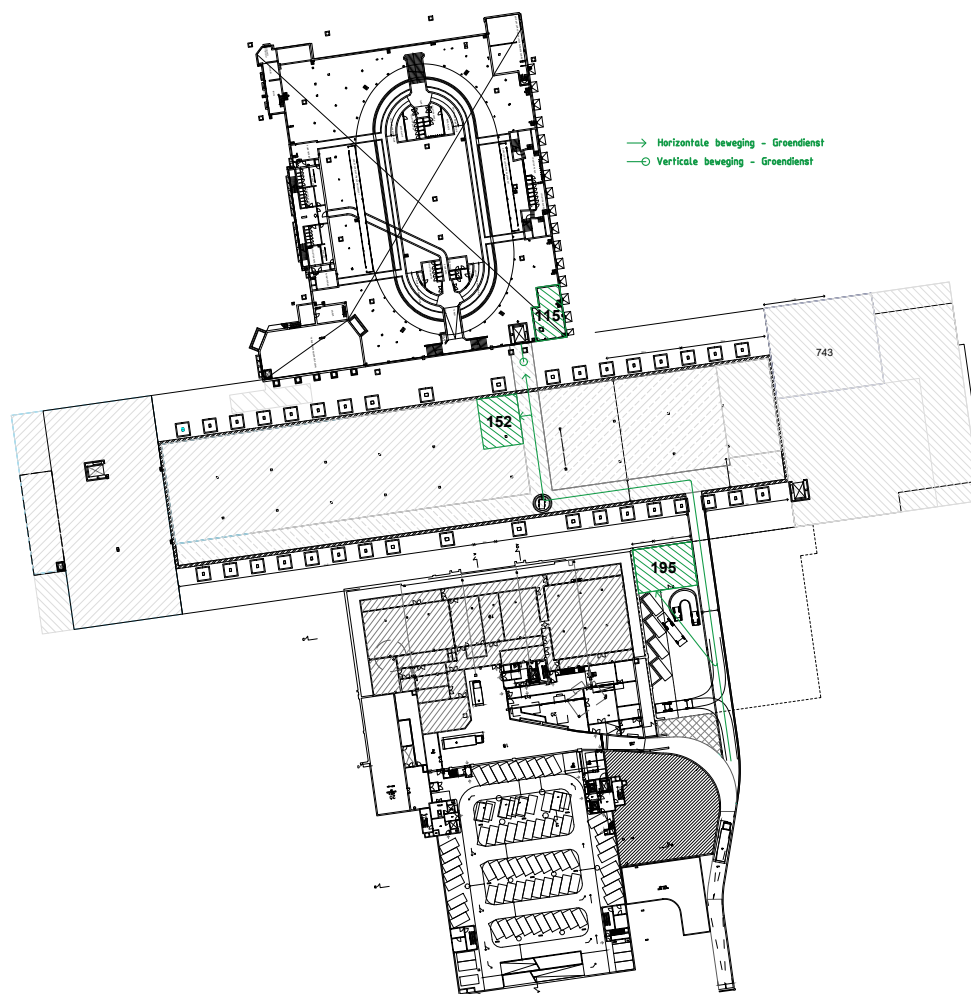

Scenario 2: gebouwencluster

Een tweede onderzoekspiste is de integratie van de hub in de gebouwencluster, voornamelijk in het ondergrondse logistiek niveau. De werk- en onderhoudsplaatsen en de parkeer- en onderhoudsruimte voor voertuigen, materiaal en afval komen in het ondergrondse logistiek niveau. Voor de ruimtes waarvoor daglicht gewenst is, zoals de cafetaria en bureaus wordt ruimte voorzien bovengronds, in de rand van het volume van Kuipke.

Dit scenario krijgt de voorkeur, gezien het logistieke niveau een geschikte robuuste ruimte biedt om de activiteiten van de groendienst op een ruime en efficiënt georganiseerde manier onder te brengen.

Programma en integratie van de hub

Gevraagde programma Groendienst hub

Bovengrondse personeelsruimte:

- cafetaria (12 personen): 40m²
- kantoor voor coördinator: 14m²
- flexbureau: 4 m²

Ondergrondse voorzieningen:

- sanitaire voorzieningen:
 - dames: 2 douches & 2 toiletten
 - heren: 5 douches & 2 toiletten & 3 urinoirs
- kleedkamers: dames: 10 m²/ heren: 20 m²
- werkruimte met werkbank voor onderhoud en kleine reparaties: 20m²
- opslag- en onderhoudsruimte om kleine machines en materialen te bewaren: 50m²

Ondergrondse voorzieningen, inritzone:

- voertuigen en machines, onderhoudsplek voor het reinigen met afvoer 18 m²
- opslagruimte voor benzine en materiaal 8m²
- afvalinzameling: containers + afval gevonden in het park: 80m²

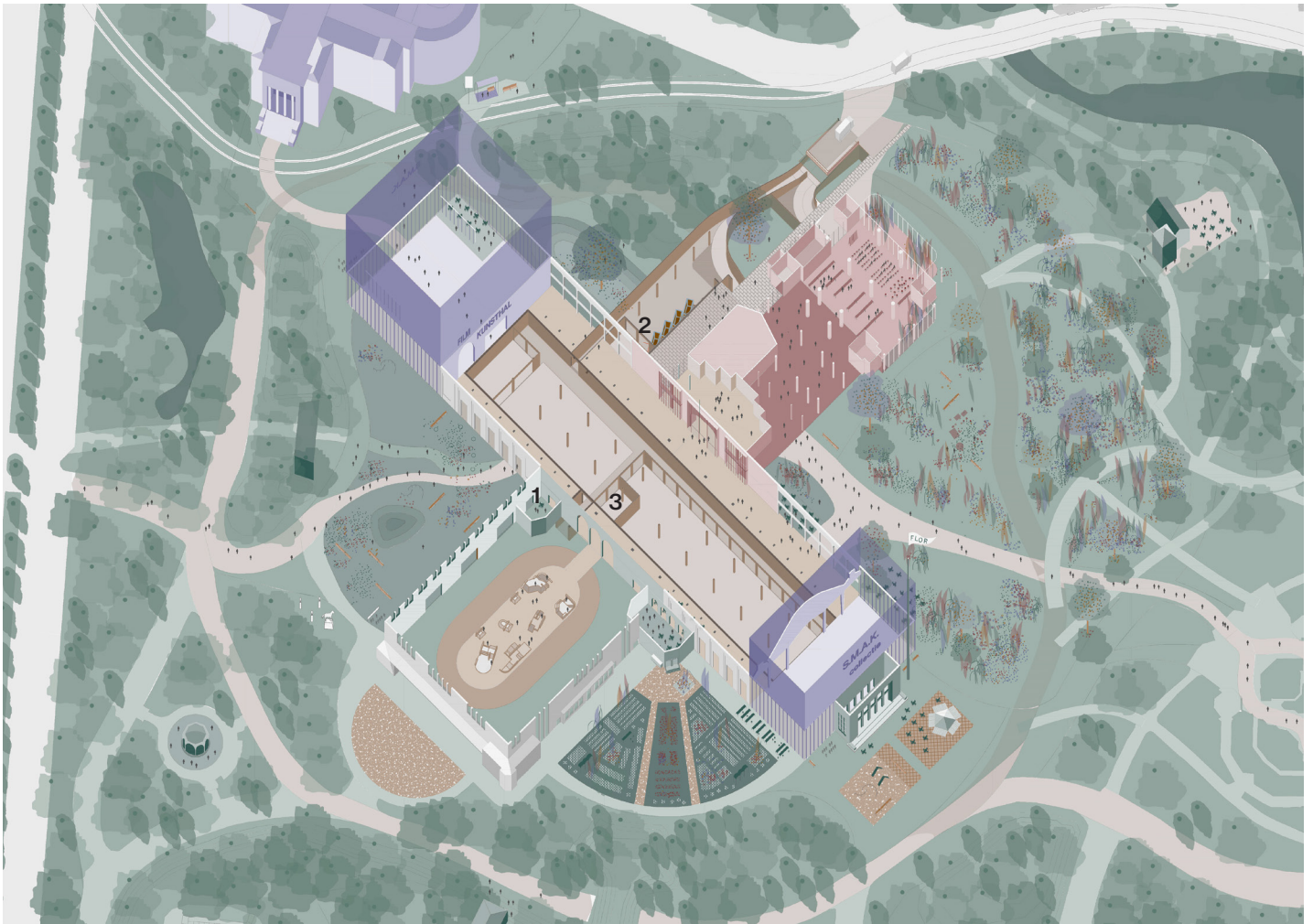
Buiten, niet geïntegreerd in gebouwencluster:

- opslagplaats voor groenafval: 90m²
- opslagplaats voor bulk: grond, compost, houten palen, spaanders, etcetera.: 100m²

Voorziene ruimte in Logistieke ondergrond & Kuipke

- personeelsruimte hoek Kuipke 115 m²
- ateliers ondergrondse logistiek 152 m²
- voertuigen en afvalverwerking, inritzone 195 m²

Voorkeursscenario integratie van de Groendienst

De kantoren en personeelsruimte (1) komen in een voormalige polyvalente stockageruimte van het Kuipke op het gelijkvloers, met een façade die uitgaat op de diagonale route in de Floraliënhal en buiten aan de voormalige hal 6. Zo wordt de groendienst een zichtbaar deel van de activiteit in de gebouwencluster, en kan ze indien nodig een blik werpen op de Floraliënhal. De ruimtes krijgen via een lift een rechtstreekse verbinding met het sanitair en de werkplaatsen op niveau -1 van de ondergrond.

In het logistieke niveau worden de ruimtes voor het vuilere werk -afvalverwerking en voertuigenonderhoud - afgescheiden en ondergebracht in de algemene afvalverwerkingszone vooraan de inrit (2). Zodoende ontstaat geen conflict met de depot functies van het S.M.A.K. De overige ruimtes (3) schakelen zich op de flexruimte en zijn met een lift verbonden met het gelijkvloers niveau.

2.9 FLOR en het FLORUM

beheer, participatie en een gedeelde stadscultuur

FLOR: een gedeelde metropolitane attitude

Indien het Citadelpark werkelijk een tuin voor de buurt en een park voor de stad wenst te worden, is er nood aan een bijkomende pool in de gebouwencluster, die naast de grote institutionele partners (S.M.A.K., MSK, ICC, Kuipke) inzet op een dynamiek vanuit de gebruikers, de bewoners, de passanten en de Gentenaar.

Deze extra pool - FLOR gedoopt - is in eerste instantie geen fysieke plek, maar een gedeelde attitude, die gedragen wordt door de stadsdiensten, stadsbewoners en actoren van de site.

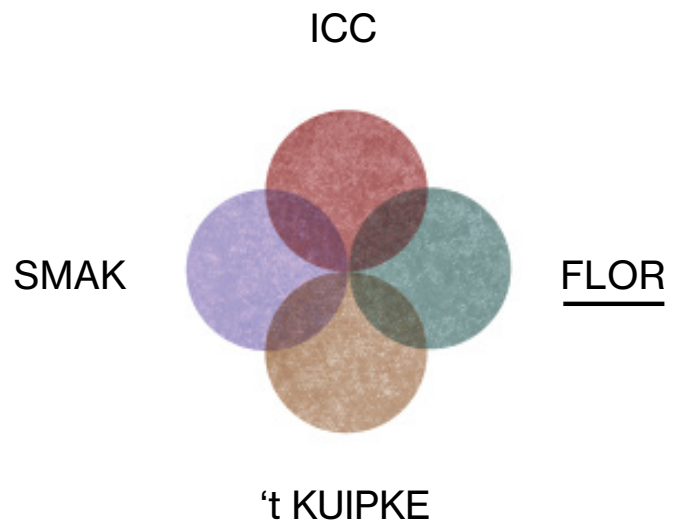
De attitude FLOR verenigt twee aspecten:

Een metropolitane druppel

Zoals de filosofe Hannah Arendt beschrijft heeft de mens het vermogen steeds iets nieuws te kunnen beginnen. Dit manifesteert zich in verschillende basisactiviteiten van de mens: in arbeiden en werken, maar voornamelijk in het handelen. Het steeds iets nieuws beginnen impliceert het onvoorspelbare toelaten en meedenken.

Het vermogen steeds iets nieuws te kunnen beginnen is ook een kwaliteit die van een stad een toekomstgerichte, dynamische plek maakt. Het is het metropolitane karakter dat vraagt naar een rijke prikkelende omgeving waar ontmoeten centraal staat. Waar stedelijke programma's sterk maar poreus en veranderlijk zijn. Het metropolitane is ruimte met een zorg voor het raakvlak tussen individuele mensen en de gemeenschap. Tussen individuele en collectieve ruimtebeleving.

Gent heeft een grote kwaliteit als metropool op mensenmaat. Een centrumstad met verschillende metropolitane druppels, die het (groot)stedelijke op gerichte plekken binnenbrengen in de stad. Plekken waar frictie mogelijk is, waar onverwachte ontmoetingen plaatsvinden, waar denkbeelden in contact komen. Het Citadelpark heeft alles in huis om zo'n metropolitane druppel te vormen. Tegelijk een lokale bestemming, een stedelijke leefruimte voor de buurt, en een aantrekkingskracht met een veel ruimere

reikwijdte. De Floraliënhal, als centrum van deze metropolitane druppel, is de plek bij uitstek waar de frictie tussen lokaal en veraf tot boeiende stedelijkheid zal leiden.

Gericht op wat zich afspeelt tussen mensen

In de structuurvisie Ruimte voor Gent wordt expliciet aandacht besteed aan mensgericht plannen, vertaald in twee ambities: bij de ordening van de ruimte vertrekken vanuit het dagelijkse gebruik en de leefwereld van de gebruikers, én die gebruikers ook een actieve rol geven in de creatie van het beleid. Toegepast op het Citadelpark zou het van een hoge ambitie getuigen om het park en haar componenten als een stadsdeel te ontwikkelen dat ruimte biedt voor wat zich onmiddellijk afspeelt tussen mensen. Ruimte voor ontmoeten en interactie. Een plek die zuurstof geeft voor ondernemen. Een permanente ruimte voor initiatieven. Een plek om overleg te plegen en dingen samen te doen. Het park als omgeving biedt een open en natuurlijk inspirerende context en is in die zin mooi complementair aan meer 'gedetermineerde' stadsdelen, zoals het historische en commerciële centrum, de rand en verschillende wijken van de stad. Het Citadelpark als long voor de stad. Mentaal en ruimtelijk.

FLOrum: een dynamische siteregie

Nood aan een site-regisseur

Het creëren van een plek waar ruimte wordt gemaakt voor wisselende programma's, waar diverse actoren samen leven, waar georganiseerde en spontane activiteiten moeten plaatsvinden en waar de ruimtelijke ontwikkeling stapsgewijs gebeurt, vereist een innovatieve organisatiestructuur. Een cultuur waarbij er op een meer dynamische manier gebouwd wordt aan de toekomst. Waarbij de nodige flexibiliteit is ingebouwd voor initiatief en samenwerking.

De Kwaliteitskamer formuleerde hierover het advies "Het opzetten van een organisatiestructuur doorheen het hele traject is noodzakelijk, de verdere gesprekken met de verschillende spelers en omwonenden zijn cruciaal." (Teams Stadsbouwmeester, Advies kwaliteitskamer 20.02.2021)

Een permanent proces

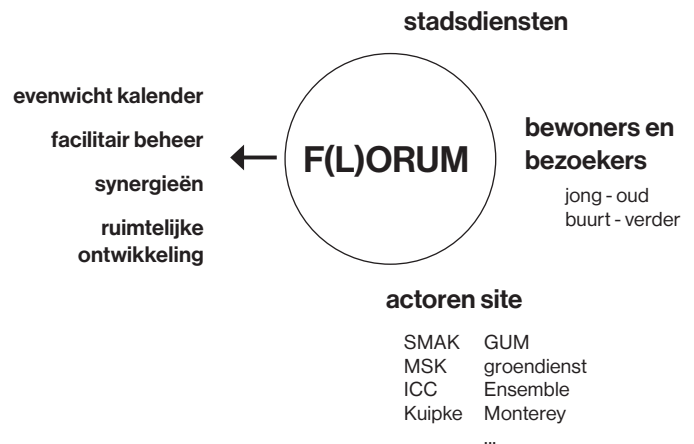
De ontwikkeling van Citadelpark+ moet als een permanent proces gezien worden, niet louter als een masterplan of een project. Een proces waarin diverse partners meebouwen aan een gedeelde visie. Waar gestreefd wordt naar een sterk geheel dat meer is dan de optelsom van allerlei losse initiatieven en programma's. De identiteit van de site bestaat immers net in zijn unieke combinatie van programma's en gebruik(ers).

Procesmatig ontwikkelen staat zeker niet gelijk aan 'chaos' of een gebrek aan visie, maar vereist een duidelijk ruimtelijk en organisatorisch kader dat iedereen, van gelijk welke achtergrond, in staat stelt aan het proces deel te nemen.

Het FLOrum, de inclusieve en dynamische site-regie

In dergelijk 'mensgericht' ontwikkelingsproces kunnen ruimte, beheer en gebruikersdynamiek niet van elkaar losgekoppeld worden. Deze 3 ingrediënten dienen gelijktijdig en in balans aangepakt te worden, in tegenstelling tot een eerder klassieke logica waarbij beheer na ruimtelijke ontwikkeling komt.

De site-regisseur zal met andere woorden een duizendpoot moeten zijn, een

samenwerkingsverband, niet enkel tussen verschillende domeinen, maar ook tussen stedelijke diensten en gebruikers, tussen de onmiddellijke buurt en de bezoekers van verder, tussen generaties. De oprichting van een FLOrum, een forum voor FLOR. Een forum waarin de mensgerichte metropolitane attitude vorm krijgt. Het FLOrum, een intergenerationeel en divers forum dat mee de ontwikkeling, het beheer en de programmatie van de gebouwencluster stuurt.

Het FLOrum als experimenteerruimte voor een geïntegreerde werking van stedelijke diensten en cocreatie met de gebruiker - de huidige en de toekomstige.

Actief op zoek gaan naar kruisbestuivingen

Concrete opportuniteiten wijzen reeds op de verrijking die samenwerkingen binnen de cluster teweeg zouden brengen. Zo plant Golazo een toekomstige editie van de Zesdaagse waarbij een congres rond innovatie in sport gekoppeld zou worden aan de wielervedstrijd, met gelijktijdig een expo rond de wielergeschiedenis in Gent. De VIP-werking van het evenement krijgt bovendien een nieuwe uitstraling en verhoogde capaciteit, door een samenwerking met ICC.

Het dynamisch beheersmodel moet het platform bieden waarmee initiatieven dergelijke processen op gang brengen, en de toevallige nabijheid overstijgen.

C-mine, Genk, België

Vollebak Vennestraat, Genk, België

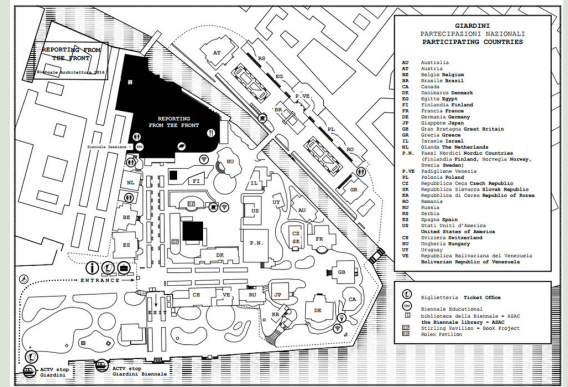
Site-curator

C-mine Genk is een cultuurpool en creatieve hotspot voor talent, geclusterd op een unieke industriële mijnerfgoedsite. De voorbije jaren is de site ruimtelijk ontwikkeld door onder meer de renovatie en bouw van het centrale Energiegebouw, de Luca School of Arts of C-Mine Expeditie. Het overstijgen van de toevallige nabijheid van een aantal functies vroeg echter een constante investering van energie, door het gebrek aan een platform, een organisatie, die de eilanden kan doorbreken. Vandaag wordt een nieuwe stap gezet, via de aanstelling van een site-curator om de onderlinge samenwerkingen op de site te versterken en de toevallige nabijheid van de functies te overstijgen.

Daarbij wordt zelfs verder gekeken dan de site zelf, en wordt de dynamiek gekoppeld aan de vernieuwde identiteit van de nabijgelegen Vennestraat, een kosmopolitische slagader met cafés, winkeltjes, restaurants, een wekelijkse versmarkt en een jaarlijks festival.

De diagonale route van het station Gent-Sint-Pieters tot de binnenstad kan, zoals de Vennestraat, mee geïntegreerd worden in de Citadelparkidentiteit. Zo verankert de gebouwencluster (en bijgevolg de musea, Kuipke, ICC,...) zich in het stedelijk weefsel en wordt het park deel van de stations- en de studentenbuurt

Een overkoepeld beheer met gebouwen als paviljoenen, ook een model voor de bezoekerservaring

De Giardini della Biennale biedt een interessant model voor de mogelijke ervaring van het Citadelpark: een parkomgeving met gebouwen als paviljoenen. Met één ticketje loop je de verschillende paviljoenen binnen en buiten, daartussen verblijf je in het park of de verspreide horecagelegenheden.

Vertaald naar het Citadelpark: eenmaal aangekomen in het park wandel je de tijdelijke expo binnen, waar een samenwerking tussen GUM en S.M.A.K. loopt. Je pauzeert met een picknick in de overdekte Floraliënhall en een middagwandeling in het park, waarna je met hetzelfde ticket de permanente tentoonstelling van S.M.A.K bezoekt. Je blijft nog wat hangen in de hal, met spelende kinderen en een boekenbeurs. Met hetzelfde ticket kunnen de kinderen binnen in een activiteit in Kuipke, waar sport en spel ingezet worden rond de thematieken van de tentoonstelling die jullie net zagen. Via de antechambre vang je een glimp op van het congres dat in ICC loopt, waarvan de bezoekers tijdens hun pauze ook op de boekenmarkt rondsnuisteren.

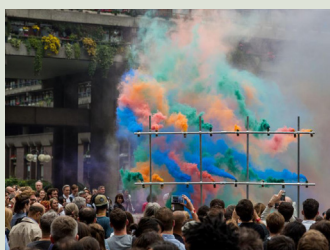
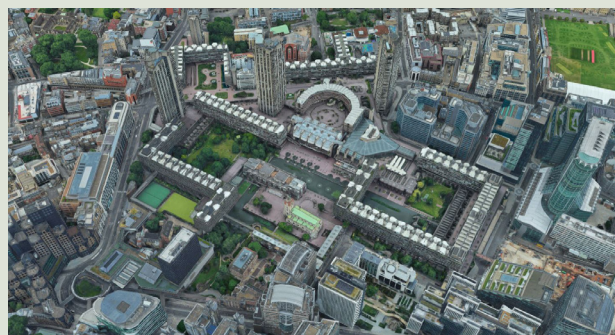
Gedeeld beheer ingezet voor een sterke identiteit

Hoewel het Barbican centre in Londen opereert op een andere schaal in een wereldstad van formaat, biedt de site een interessant voorbeeld waarbij verschillende actoren voordeel halen uit elkaars aanwezigheid én uit de collectief opgebouwde identiteit.

Barbican is een plek waar wonen, cultuur en business samenkomen in een cluster. De hele site kent een gezamenlijk beheer onder de sterke noemer van Barbican, waarbinnen verschillende deelorganisaties elk hun sterke punten uitspelen in contact met de buurt, educatie, kunst in de publieke ruimte, businessvents en zo veel meer. Een site, die net zoals de gebouwencluster wil verwelkomen en mensen in contact brengen met cultuur in ruime zin. Een plek waar zowel bewoners als binnen- en buitenlandse bezoekers zich vermengen, zonder overlast.

Barbican Center Londen

Van masterplan tot platform voor een stadscultuur

Verderbouwen op bestaande dynamieken

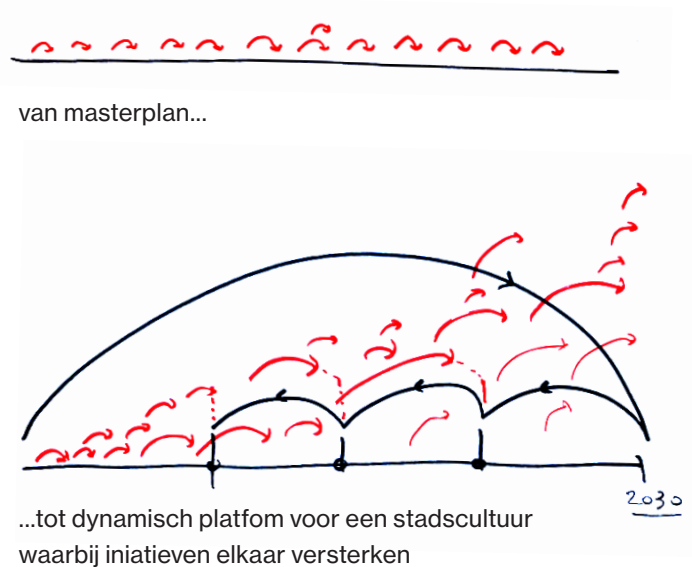
De ambities en reikwijdte van het Citadelpark overstijgen bestaande participatie-kanalen zoals de klankbordgroep. Met het FLORum dient actief gewerkt te worden aan het activeren van groepen die zich minder aangesproken voelen door klassieke participatietrajecten, zoals de jongere generaties, de studenten die slechts 'tijdelijk' in Gent zijn, etc. Om het FLORum op te zetten kan verder gebouwd worden op bestaande dynamieken, zoals de tijdelijke activiteiten Monterrey en Ensemble, maar ook de jongerenwerking die ontstaan is binnen elk van de musea (Young Friends van het S.M.A.K., het GUM Museum Student Team en Schoonvolk in MSK).

Een platform voor stedelijke cultuur, een stadsbreed project

Het experiment dat in het Citadelpark gevoerd kan worden, zal lessen bieden voor andere toekomstige stadsprojecten. Het lijkt ons daarom opportuun om vanuit andere trajecten - die rond dezelfde ambities en thematieken spelen - kennis en middelen in te zetten voor de opstart van FLORum en het dynamisch beheer van de gebouwencluster.

Via een recent ontvangen conceptsubsidie van het Vlaamse stedenbeleid zal de stad Gent een studietraject opstarten rond het herdenken van het stedelijk patrimonium, volgens het principe 'stadsgebouw 2.0.'. Vertrekkend vanuit een ambitie rond meervoudig ruimtegebruik wordt o.a. gezocht naar het creëren van 'third places': hangplekken voor de gemeenschap, die naast de woonplek (first place) en werkplek (second place) cruciaal zijn om het sociaal leven te structureren en het samenleven te versterken. Het beheer van dergelijke plekken vormt een belangrijke uitdaging. De resultaten van deze studie zullen uitermate relevant zijn voor de opstart van het FLORum en zouden rechtstreeks getoetst kunnen worden aan de gebouwencluster in het Citadelpark.

De aanloop naar Gent Europese Culturele Hoofdstad 2030 vormt een gelegenheid om

Gent sterker te profileren als een stad waar burgers en bestuur samen stad maken, met het Citadelpark als piloot. Een voorbeeld en actief experiment over het verbinden van plekken en mensen (en cultuurhuizen), een experimentele publieke ruimte en een innovatief beheersmodel.

Ook de New European Bauhaus-beweging in de EU is een interessant aanknopingspunt, waar ingezet wordt op cross-sectorale verbindingen: kunsten-cultuur-wetenschappen-technologie en het co-creëren van een betere leefomgeving. De Citadelparkcluster zou hier perfect op kunnen inhaken.

Publiek park, een initiatief van de Young Friends v/h S.M.A.K. in samenwerking met S.M.A.K., MSK, GUM, 019, KRAAK, Monterey, Art Cinema OFFoff, BLANCO, Kunstencentrum Voo?uit en Ensemble.

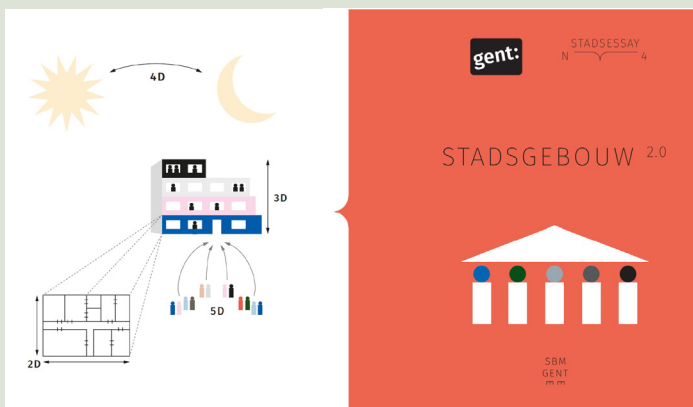
Monterey, cultureel initiatief gedurende de zomermaanden in en rond de kiosk in het Citadelpark.

Het Museum Student Team, afgekort MuST, bestaat uit een groep studenten uit verschillende opleidingen. De studenten draaien mee achter de schermen van het museum, krijgen workshops van museumprofessionals en gaan op ontdekking in verschillende collecties en musea. Ze verbinden hun leefwereld met die van het museum.

Sinds 2018 kwam in MSK een werking specifiek voor en vooral met jongeren. 'Schoonvolk!' is een gevarieerde groep van een vijftiental jongeren tussen 16 en 24 jaar, die het museum verder wil doen groeien tot levendige plek voor elke leeftijd.

Stadsessay Stadsgebouw 2.0: meervoudig gebruik van stedelijk patrimonium en de creatie van third spaces: hangplekken voor de gemeenschap.

Voortraject Gent Europese Culturele Hoofdstad 2030: inzetten op de toekomstige generaties, jong Gent in de driver's seat.

Versnelde activatie als kickstart voor FLOR en het FLORum

Het nieuwe karakter van de Floraliënhall, het meer 'urban' gebruik van Kuipke, een vernieuwd park,... zijn niet gemakkelijk om zich voor te stellen. Met de dynamiek FLOR kan daarom ook ingezet worden op de onmiddellijke verbeelding in het tussentraject. Vanuit tijdelijk gebruik en activiteiten kan de attitude FLOR en de ambitie rond een inclusief en dynamisch beheer tastbaar gemaakt worden. Op korte termijn kunnen ontwerpers, kunstenaars, landschapontwerpers, verenigingen,... een opdracht krijgen om de attitude FLOR zichtbaar te vertalen in de ruimte. Door middel van een ruimtelijke installatie, door het tastbaar maken van de Floraliënhall als publieke ruimte, maar evengoed door het organiseren van ontmoetingen.

Vandaag op te starten

Op korte termijn zien we onmiddellijke opportuniteiten voor een versnelde activatie in het voorportaal van de Casinokop, die als mediator tussen het park en de Floraliënhall staat. De casinokop kan zelfs op zeer korte termijn al getest worden als stedelijk foyer, als plek voor tijdelijke initiatieven: educatief, recreatief, stedelijk, een ruimte voor een hapje en drankje, een kunstworkshop voor kinderen, de uitvalsbasis voor een rommelmarkt. Vele invullingen zijn mogelijk, in ieder geval een democratisch publiek programma, met zowel een duidelijke link naar het park als naar de Floraliënhall.

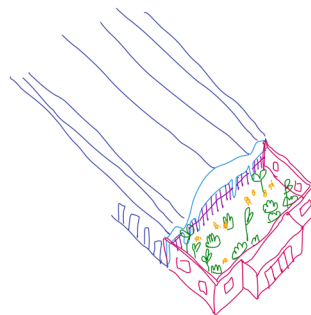
Daarnaast kunnen in de Floraliënhall zelf activiteiten georganiseerd worden die laten proeven van de hal als stedelijke

Dinner en voorstelling van de Art en Design Fair in de floraliënhall

ontmoetingsruimte, een 'preview' op de toekomst. Gaande van een eenmalige opendeuren-dag met rondleidingen en een lange buurttafel tot een zomers programma van activiteiten in samenwerking met lokale verenigingen.

In de tussenfase

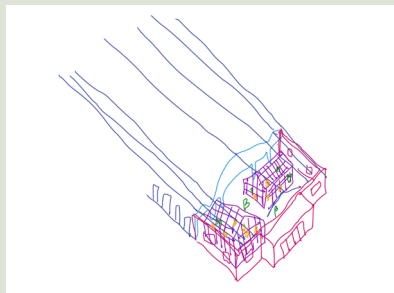

Na de renovatie van de Floraliënhall en voor de realisatie van een nieuw S.M.A.K. zal de betonstructuur ter hoogte van de casinokop zich tijdelijk tussen twee realiteiten bevinden. Ook dit schept kansen om tijdelijk te experimenteren met een andersoortige, minder formele, ruimte in de gebouwencluster. Een wintertuin, een tijdelijke tentstructuur met kunsttentoonstelling, een binnenspeeltuin?

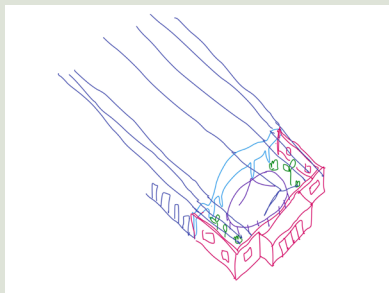
Met een langere looptijd

Op langere termijn kan de stedelijke dynamiek rond de Floraliënhall een fysieke zichtbaarheid krijgen in een ruimte aan de hal. Mits een aantal ruimtelijke ingrepen kan het café in de oksel van Kuipke omgevormd worden tot een transparante tussenruimte - tussen tuin en hal - met sanitair, ruimte voor een kleine hap en drankje, ruimte voor initiatieven van bewoners en verenigingen.

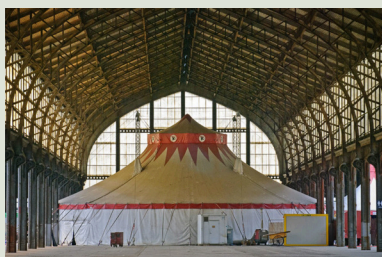
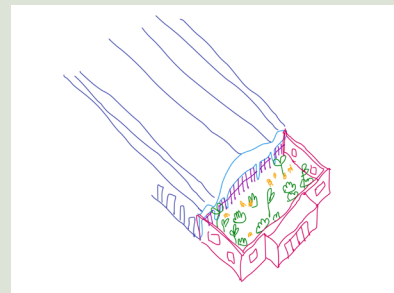
box-in-box activiteitenruimtes
voor lokale initiatieven?

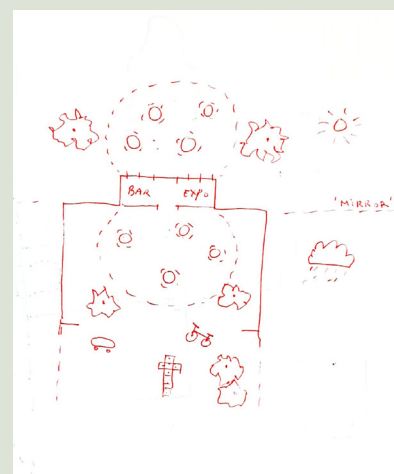
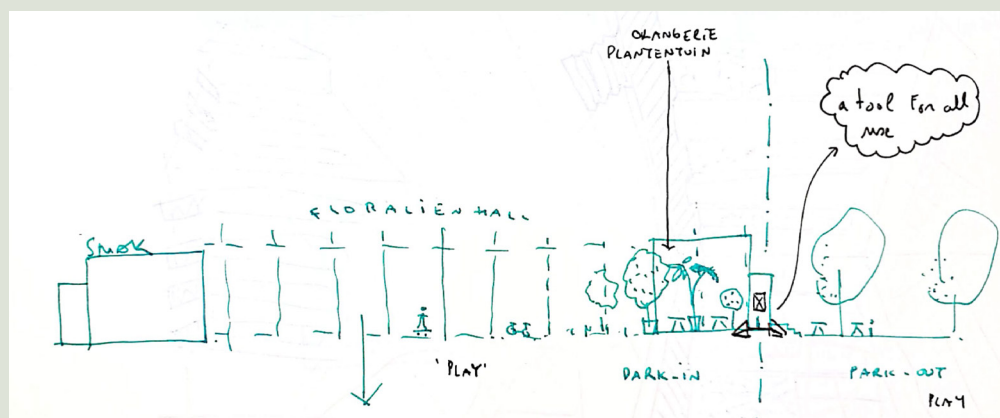
event, tentoonstelling,...
een tijdelijke S.M.A.K. locatie?

tijdelijke tuin,
zomers horeca-concept?

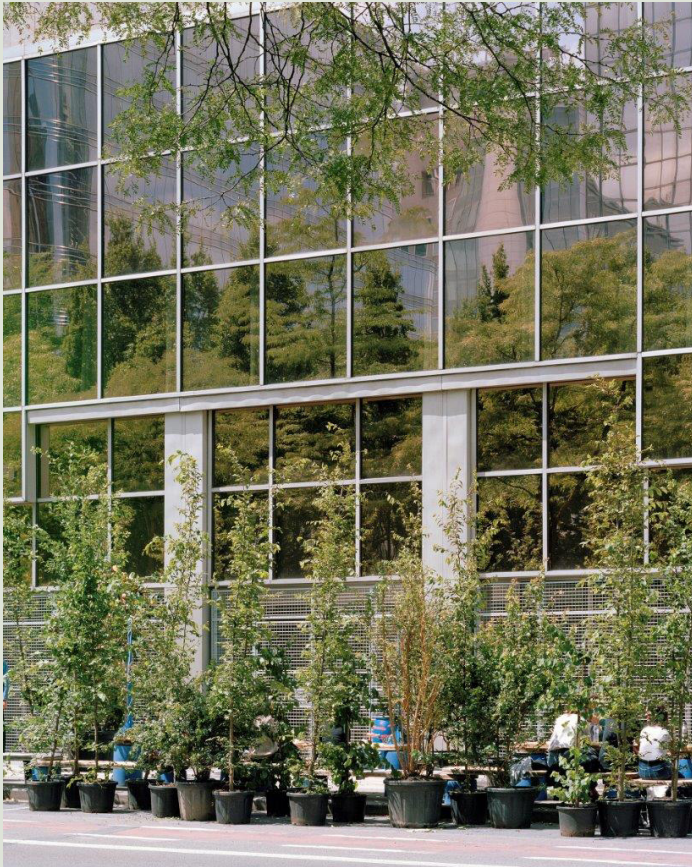

De nieuwe bestemming van de casinokop als museum zal pas na de renovatie van de Floraliënhal uitgevoerd worden. De tussentijd biedt kansen om de principes van het masterplan op kleinere schaal uit te testen in de casinokop.

Floraliënhal 2021-2026?

De casinokop als activator, gericht naar het park en naar de Floraliënhal

Mobile Forest, Albert II-laan Brussel

Interventie in de Brusselse Noordwijk die een extra laag toevoegt aan de grootschalige infrastructurele ruimte van de Albert II-laan, getekend door kantoorstorens.

Door het inbrengen van een tussenschaal ontstaat plots een intimiteit die de grote schaal leefbaar en beleefbaar maakt. Een interventie in de Floraliënhof zou op gelijkaardige wijze de spanning tussen de 'hal als witruimte' en de 'hal als park' op korte termijn kunnen laten proeven, om te testen en te evalueren.

Bijgaardepark, Sint-Amandsberg

Activatie van industrieel erfgoed via tijdelijke invulling in afwachting van definitief park

Asiat-site, Vilvoorde

Tijdelijke invulling door Horst via 'corona-proof' openlucht dinners met muziek

Fly over, B401

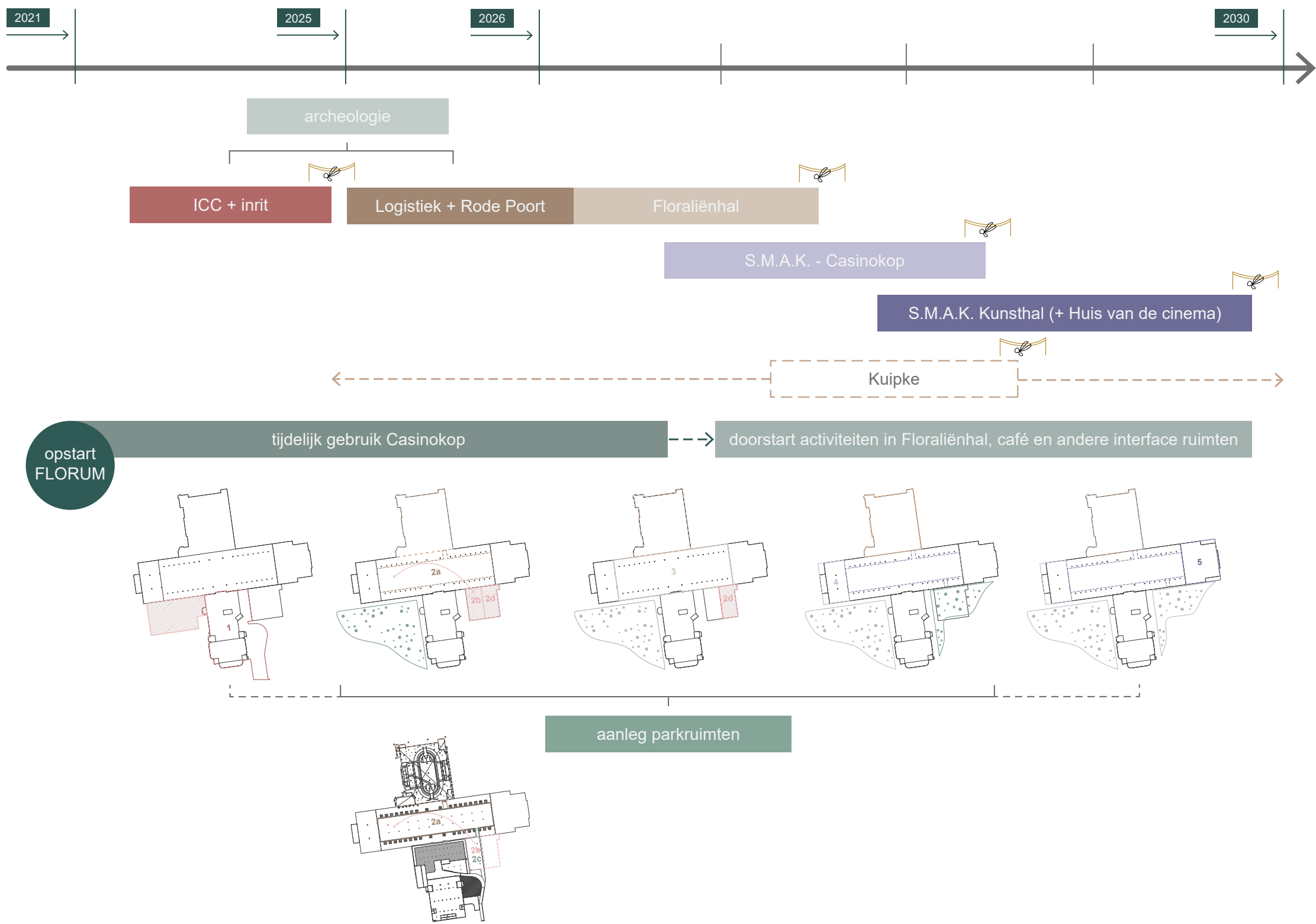
Communicatie-campagne 'Bruggenbouwers', tijdelijk activeren van 'ander' gebruik van de infrastructuur, workshops rond de toekomst,...: de Floraliënhal is een infrastructuur op stadsschaal die een gelijkaardige aanpak vereist

Wasserij der Vlaanderen, Sint-Amandsberg

Om buurtbewoners de plek te leren kennen in afwachting van het definitieve project, activeert 'De burens van de Wasserij' als vereniging van buurtbewoners de site als een (re)creatieve werkplaats voor en door de buurt

Fasering

De eerste stap om de gebouwencluster aan te pakken is genomen, met het bouwproject voor het ICC en de afbraak van de azaleahal, waarbij de zuidwestelijke oksel van de Floraliënhal vrijkomt. Gezien het gedeelde logistieke niveau aansluit op de ondergrondse verdieping van ICC is het aangeraden de gedeelde inrit reeds in deze fase te realiseren.

Het logistieke niveau kan op een eigen tempo een volgende stap zijn in het proces. Zodra het ondergrondse niveau het depot van S.M.A.K. kan opnemen kan ook de Rode Poort afgebroken worden. Vervolgens kan de afvalzone in het verlengde van de inrit gebouwd worden en kan het ondergrondse niveau op de inrit aangesloten worden. Het zo snel mogelijk realiseren van het ondergronds niveau levert niet alleen winsten voor de logistieke organisatie, maar creëert ook op korte termijn veel bijkomende parkruimte en een 'slankere' gebouwencluster.

De renovatie van de Floraliënhal kan eveneens los van de overige bouwprojecten aangevat worden en publiek toegankelijk worden. Het project is gekoppeld aan - en eventueel inwisselbaar met - de werken aan de ondergrondse logistiek.

Het project voor het S.M.A.K. kan gefaseerd worden in twee stappen. Zo wordt voorkomen dat het S.M.A.K. lange tijd de deuren sluit. Een museum voor de collectie op de casinokop kan al openen voor de huidige locatie vernieuwd wordt.

Een project voor het Kuipke kan onafhankelijk van de overige ingrepen van start gaan. Dit kan in meerdere deelprojecten uitgevoerd worden, bijvoorbeeld eerst het middenplein, of één van de zijbeuken. Ruimtes zoals het huidige café aan de rozentuin vormen interessante plekken voor versneld activeren van de site.

De opstart van het FLORum als beweging dient snel te gebeuren. Een tijdelijke invulling van de casinokop kan als eerste fysieke zichtbaarheid van de hernieuwde ambities de nodige aantrekkingskracht bieden om de Gentenaren actief te engageren.

4. Bijlagen

4.1. Historische studie Floraliënhof

4.2. Erfgoedvisie Floraliënhal

4.3. Iconografie

4.4. foto survey